

محمد حسین شهریار

کلیات دیوان ترکی

(باضمام «حیدر بابا یا سلام»)
با مقدمه، تصحیح و تعلیقات
دکتر پرفسور حمید محمدزاده

انتشارات نگاه انتشارات زرین

تهران - ۱۳۶۸

انتشارات زرّین

انتشارات نگاه

کلیات دیوان ترکی

سید محمد حسین شهریار

مقدمه و توضیح و تعلیقات دکتر پروفیسور حمید محمدزاده

چاپ دوم ۱۳۶۸

حروفچینی احمدی

چاپخانه ارژنگ

تیراژ ۵۷۰۰ نسخه

حق چاپ برای ناشرین محفوظ می باشد

انتشارات نگاه: خیابان انقلاب، فروردین - تلفن: ۶۴۰۸۹۷۱

انتشارات زرین: خیابان بهار - شهید کارگر (مزمین الدوله) - پلاک ۵۳

محمد حسین شہریار

تور کی دیوانی کلیاتی

(«حیدر بابا یا سلام» منظومہ سی ایبلہ)

دکتر پرفسور حمید محمدزادہ نین

مقدمہ، رداکتہ و ایضاح لاری ایبلہ

انتشارات نگاہ انتشارات زرین

تہران - ۱۳۶۸

شهریارین آنا دیلمینده شعر لری

اوتوز آلتی ایل بوندان اول، ۱۳۳۲- نجی ایلین اسفند آییندا، نوروز قاباغی آذربایجان خلقی ئوزشاعریندن اونودولماز بیرهدیه آلدی. بو، استاد شهریارین «حیدر بابایا سلام» اثری ایدی. حجمجه کیچیک، مضمونجا دولغون اولان بو اثرین نشری ایچون او وقتکی تبریزین بوتون فرهنگی و پولیقرافیک گوجوندن و امکاملاریندان استفاده اولونموشدی- خطینی میرزا طاهر خوشنویس یازمیشدی، شکللارین رسام مرتضی نخجوانی چکمیشدی، گراورلرینی میرزا عبدالوهاب شعاری حاضرلامیشدی، حسین آقا زفرینین چاپخانا سیندا چاپ اولونموشدی، حسن تقویمی چاپین بوتون وسایلینی حاضرلامیشدی، مهدی روشن ضمیر، عبدالعلی کارنگ هریری آیریلیقدا مقدمه یازمیش، شهریارین ئوزوده خلاصه شکلده اثرین یارانماسی حقیقده ایضاحات و ثریب اونو آذربایجانلیلارا تقدیم ائتمیشدی.

شهریار بو گوزل منظومه نی یازماقدان هله چوخ - چوخ اول

ئوزونون زنگین یارا دیجیلیغی ایله ایراندا شهرت قازانمیش ، حقلی اولاراق معاصر دورین حافظی لقبی کیمی عالی بیر مقام صاحبی اولموشدی. بوندان سونرا شاعر بیر سیرا عاملترین تأثیری آلتیندا وها میدان اول آنا سنین آرزو و ایستگی ایله «حیدر بابایا سلام» منظومه سینی قلمه آلمیشدی.

«حیدر بابایا سلام» شمس قیس رازی نین افاده سیله دئسهك «خوش طالع ایله دوغولموشدی». اثرین نشری ایله دیلر ازیبری اولماسی، عموم خلق محبتی قازانماسی ، سرحد لری آشیب تورك دیللی خلقلر آراسیندا یاییلماسی ، یوز لرله نظیر لرله قارشیلانماسی ، ماهینلار قوشولماسی ، عاشیق لارین سازیندا، مغنی لرین آوازیندا اوخونماسی بیر اولدی. بو ادبی حادثه دن ایلر ئوتوب کچندن سونرا شهریار آنا دیلینده اونلار لاینی اثر یازدی، فقط باخیب گوردو که ، هیچ بیر یسی «حیدر بابایا سلام» بویونا کلیب چاتمادی. چوخ احتمال که، شاعر آشاغیدا کی مصرع لاری یازماقلا بو حقیقتی اعتراف ائتمه لی اولدی:

باخ که (حیدر بابا) افسانه تک اولموش بیر قاف

من کیچینک بیر داغی سرمنزول عنقا ائله دیم.

دوغرودان دا (حیدر بابا) داغی بو اثرده افسانه وی بیر داغا چه ور یلدی، شاعر اوغلونو قوینونا آلیب «سرمنزول عنقا» اولان بیر قاف کیمی باشینی گو گلره او جانتدی.

بو معجزه یه اوخشار اثر ائله بیر زمان یارانندی که، طاغوتی قانونلار بویوک بیر خلقین دیلینه قیفیل وورموش، آذربایجان دیلینده یازماق یاساق ائدیلب ، باغیشلانماز جرم ساییلیدی. ایران خلقلری آراسیندا نفاق

سالانلاردا بو ظلمی «وحدت ملی» ثورتوگو آلتیندا گیزلتمک و بیر نوع توجیه ائتمگه چالیشیردیلار. بئله بیر ثولوم سکوتی نی شهریارین «حیدر بابایا سلام» منظومه سی سیندیردی. بو، (حیدر بابا) نین سیماسیندا قولو زنجیرلی وطنه وئرین سلام ایدی، قارانلیقلاری یاران، سحرین مؤده سینی وئرهن سلام ایدی، بوسلاما هر طرفدن علیک السلام سسی گلدی.

آذربایجان ادبیاتی ایچون شهریار هرشیدن اول «حیدر بابا» شاعری دیر. بو اثرین یارانماسی هم شاعرین ثوز حیاتیندا دونوش نقطه سی، هم ده ادبیاتیمیزدا ینی مرحله نین باشلانغیجی اولدی. بو ثولمز بدیعی اثرین میدانا گلمه سی نی شهریارین حیاتیندا و یارادیجیلیغیندا اونا گوره دونوش نقطه سی حساب ائدیریک که، شهریارین حقیقی استعدادی بو منظومه ده تام گوجو ایله چاغلامیشدیر. محض بو اثری ایله شهریار ثوز یوردوندا کنیش شکلده تانینماغا باشلادی، خلق آراسیندا درین و سارسیلماز محبتنی بو اثری ایله قازاندی.

ائله جه ده «حیدر بابایا سلام» منظومه سی نی معاصر آذربایجان ادبیاتیندا اونا گوره دونوش نقطه سی، ینی مرحله نین باشلانغیجی حساب ائدیریک که محض بو اثرین میدانا گلمه سیله ادبیاتیمیزدا سوزون حقیقی معناسیندا مثلسیز بیر جانلارما، دیرچلمه عمله گلدی. معاصر آذربایجان ادبیاتی تاریخینده یقین که، «حیدر بابایا سلام» منظومه سی و اونون تأثیری گله جکده مستقل بیر بولمه ده تحقیق اولونا جاق. بو ثولمز اثرین یارانما. سنیدان سونرا آنادیللی ادبیاتا مارق و دقت آرتدی. جوان شاعرلردن توتמוש قوجامان سوز اوستالارینا قدر بو اثره سس وئرمله باشلادیلار. «سهنده مکتوب» اثرینده شاعر بو مطلبه بئله اشاره ائدیر:

«سنی «حیدر بابا» اول نعره لر ایله چاغیراندا
اوسفیل دارداقالان، تولکی قووان شیر باغیراندا
شیطانین شیللاغا قالخان قاطری نوخدا قیراندا
«دده قورقود» سسین آلدیم، دیدیم آرخامدی، ایناندیم
آرخا دوردوقدا سهندیم، ساوالان تک هاوالاندیم
سئله قارشى قاوالاندیم.

جوشقونون دا قانی جوشدی، منه بیر هایلی سس اولدی
هر سسيز بیر نفس اولدی.

باکی داغلاری دا های وئردی سسه، قیها اوجالدى،
اوتاین نعره لری سانکی بو تایدان دا باج آلدی.
«قورخما گلدیم» دئییه سسلرده منه «جان» دئدی قارداش
منه «جان، جان» دئیهرک دشمنه «قان - قان» دئدی قارداش»

بویوک نظامی ئوز شعریندن و شاعر لر آراسیندا توتدوغو مقامدان
دانیشارکن «خسرو و شیرین» اثرینده خلق آراسیندا گنیش یایلمیش بیر
مثلدن استفاده اتمیشدیر. روایت گوره، گویا عرشده اولان بیر خوروز ئوز
بانى ایله یئر اوزونده اولان خوروزولاری یوخودان اویا دیر، اونون سسینه
سس وئره ن خوروزلار سحرین آچیلما سینی خبر وئیر لر. نظامی
ئوزونو عرشین خوروزونا بنزتمیشدی. بومثلی شهر یارین «حیدر بابایا
سلام» منظومه سی حقیقته سویله سک، ظنیمزجه یانیلما ریق.

شهر یارین «حیدر بابایا سلام» اثری آشاغیداکی مصر اعلارلا
باشلانیر:

حیدر بابا، ایلدیریملار شاخاندا
سئلر، سولار شاقیدایوب آخاندا،

قیزلار او ناصف باغلیوب باخاندا،
سلام اولسون شو کتوزه، ائلوزه،
منیم ده بیر آدیم گلکسین دیلوزه.

بو منظومه دن سو نر اشهر یارین یالنیز آدی دیله گلمه دی، اونون ئوزون نوده
محبت رشته لری چکیب آنا یوردون اکتیر دیلر، حسرتله (حیدر بابا) داغیندان
سوز آچان، خیالاً او شاقلیق دورونه قایدیب، اونون یاشیل اذکلرینده
گزیشن شاعری ئوز دوغما کندینه آپاردیلار. بو قایدیشلا «حیدر بابا» نین
ایکینجی حصه سی یاراندى. دیلنلره گوره، شهر یار (حیدر بابا) داغینی
اوزاقدان گورن کیمی بداهتاً بو مصر اعلاری سویله دی:

حیدر بابا، چکدین منی گتیردین،
یوردوموزا، یووامیزا یتیردین،
یوسیفوی او شاق ایکن ایتیردین،
قوجا یعقوب، اتمیشسمده تاپیبسان،
قووالایب قورد آغزیندان قاپیبسان!

بو اولدیقجا معنالی و دوشوندریجی بیر حقیقتدیر. قوجا یعقوب
(آذربایجان) ئوز یوسفین (شهر یاری) او شاق ایکن ایتیردی، آنجاق بو
یوسف دشمندن بتر قارداشلارین سالدیغی قویودا قالما دی، اونون یوسفین
حسنیندن داها آرتیق گوزه للیگه مالک اولان شعرینین، صنعتین شهرتی
بو تون ئولکه نی بورودی.

«حیدر بابا» نین بیرینجی حصه سینى اوخویاندا بیزه ائله گلیردی که
شاعریالز او شاقلیق ایللر نیی خاطر لامیش، قوجا غیندا بویا- باشاچا تمیش

کندین گوزهل طبیعی منظره لرینی مینیاتور لوحه لرده ترسیم ائتمک نیتینده اولموشدور. آنجاق اثرین ایکینجی حصهسی بوتصورین یانلیش اولدوغونو ثبوت ایتیردی. معلوم اولدی که، شهریار بو گوزهل شعر اینجی لرینی یار ایدیغی وقت اوزلاری ساپا دوزوب اوجلارینی بیرلشدیرمک، یاراشیقلی بیر بویونباغی ائتمک، مکمل منظومه یار اتماق ایسته میشدیر. «حیدر بابا» نین ایکینجی حصهسی بیرینجی کتابدا طرح اولونموش یاریم دائره نی تماملادی، ایلك باخیشدا پراکنده گورونن بشلیکاری واحد سوژه اطرافیندا بیرلشدیردی.

بیرینجی حصه ده شاعر ئوز دوغما یوردونو خاطرلاییر. بورادا شهریار (حیدر بابا) داغینین گللی - چیچکلی اتگینده ئوز یاشید لاریله اویناییر، چوبانلارین توتک سسینه، بولاقلارین زمزمه سینه، دالیسیندا فرهسی اولان کهلیکلرین آوازینا قولاق آسیر، مکتبده ملا ابراهیم دن درس آلیر، رخشنده نین قارا گوزلری، ننه قیزین شیرین سوزلری اوننی واله ائدیر، سرین سویوننی ایچدیگی (داشلی بولاغین) داش - قومنان دولماماسینی، باخجالارین - باغلارین سارالمب سولماماسینی، ائل - اوبانین شن حیات کچیرمه سینی، شاعر اوغلو شهریارین اونودولماماسینی آرزو لاییر. ایکینجی حصه ده بویالار بیر قدر توتقونلاشیر، شاعرین خیالیندا بیر نوع ایده آلاشان کند ایله ره آل حیاتدا کی کند اصلا او یغون گلیمیر، نه (شنگل آوا) یوردونون عاشیق آلماسیندان بیر ایزوار، نه ده آیین - شایین اوتلاییب قوریروقلارینی قاتلایان قویون سورولری گورونور. شاعر باخیب گورور که، کندین:

آھیٹلاری یتیمیش کفن چورودوب،
جهاھیٹلاری دنیا غمی کیرییدیب،
قیز۔ گلینلر ات۔ جانلارین اریدیب،

بس رخشنده ایله ننه قیز نئجه اولوب؟
رخشنده نین نـوه توتور الینی،
ننه قیزین کوره کنی، گلینی .

قیش گجه لـرینده بیر یئرہ ییغیشیب شبچره یین، ناغیل دئیهن،
عاشقلارین سازینی، سوزونی دینله یین کندلیارین حالی نئجه دیر؟ شاعر
جواب وئریر:

کندلی یازیق چراغ تاپمیر یاندیرا،
گوروم سیزین بر قیز قالسین آندیرا،
کیم بوسوزی اربابلارا قاندیرا:
ندیـر آخی بو ملتین گناهی؟
توتسون سیزی گوروم مظلوملار آهی!

بونونلابئله شاعرین امیددی قیر یلمیر . او، ذهنینده جنت کیمی
برلی - بزه کلی ترسیم ایتدیگی یوردونسی داغیلمیش، ازیلمیش،
تاپدالانمیش، تحقیر اولونموش گوردیکده اونابسله دیگی سهوگی،
نه اینکه آزالمیر، عکسینه بو آتشین محبته درین بیر قایغی دا علاوه اولونور،
شاعر آرزو ائدیر:

ائل ده گولسون، مرادینا یتیشسین،
اوره کلرین یارالاری بیتیشسین .

هله اوتوز ایل بوندان قاباق «ادبیات و اینجه صنعت» روزنامه
سنیده شهریار و اونون وحیدربابا منظومه سی حقینده درج ائتدیردیگیه ییز

مقاله ده بو اثرین معاصر آذربایجان ادبیاتیندا مهم یئر تو تدوغونسی ، علامتدار ادبی حادثه اولدوغونسی قید ائدیب، ادبیاتمیزدا ینی بیر مرحله نین باشلانماسینی خبر وئر میشدیک. ایندی معین بیر زمان کئچدی کدن سونرا بئله بیر ادعایین ثبوتونا هج بیر احتیاج دویولمور. شاعرین یارادیجیلیغی و ادبی سیماسی حقیقته یالنیز ئوز وطنینده دگیل، بیر نئچه خارجی مملکتده مقاله لر ، تدقیقار، مونوگرافی لر یازیل میشدیر. بونلارین هر بیر یسینده شاعرین صنعتکارلیقی یوکسک قیمتله یریلمیش ، « حیدر بابایا سلام » اوزرینده خصوصی بحثلر آچیل میس و اونون عموم خلق محبتی قازانماسی سرلرین آچیلماسینا سعی گوستریلمیشدیر. بوشهرت و محبتی بعضیلری بومنظومه نین ساده خلق دیلینده یازیل ماسی ایله، بعضیلری اونون موسیقی و آهنگی ایله، بیر پاراسی اوشا قلیغین شیرین خاطره لرینی یادا سال ماسی ایله، کند حیاتنین جانلی منظره لرینی یازا ماسیله ایضاح ائدی لر. بونلارین هر بیرینده معین حقیقت وار.

بیزجه، «حیدر بابایا سلام» اثرنین، ائله جهده شهر یارین عمومیتله یارادیجیلقنین گوجی اونون خلقی لیگینده دیر. شاعرین عموم خلق محبتنی قازانماسنین اساس سببی اوندادر که، او، سوزون حقیقی معناسیندا خلقی ایله یاشاییر، اونون کیمی دوشونور، اونون کیمی محرومیت چکیر، اونون کیمی عذاب چکیر، اونون کیمی کدرله نیر اونون کیمی غضبله نیر، اونونلا بیر-لیکده دوشور، اونونلا بیر لیکده سهو نیر، خلقین دیلینده اولوب دودا-غینا کتیره بیلمه دیگی آرزو ونیسگیلاری تام جسارته، مثل سیز قطعیت و اینا-ملا ترنم ائدی ر:

حیدر بابا، غیرت قانین قاینار کن،
قارا قوشلار سندن قوپوپ قالخار کن،
اوسیلدیریم داشلارینان اوینار کن؛
قوزان منیم همتمیمی اوردان گور،
اوردان اگیل قامتیمی داردان گور!

همتی داغلاردان اوجا، قامتی داردان اولان خلق بـالنیز سیسینی
اوجالیدیب موجود و ضعیتی د گیشمک، ال - قولونـا دولاشان اسارت
زنـجیر لرینی قیرماق ایچون بئله بیر عصیانکار سؤالا بسوتون بشریت و
کائنات قارشیمسیندا چیخیش ائدیپ دئیهر:

بیر سوروشون بوقارقینمیش فلکدن،
نه ایسته بیر بوقوردوغی کلکدن؟
دینه کچیرت اولدوزلاری الکدن،
قوی تو کولسون، بوئتر اوزی داغیلین،
بوشیطانلیق قورغوسی بیر ییغیلین!

شهریار دردی دیب سیز لایان، ظلمی، حق سیز لیگی گوروب آغلایان
شاعر لردن دگیل، او، درده درمان آختاران، ظلمی کو کوندن قیرماق،
ظالمی ییخماق یولونـی تاپیب گوسترن، قارانلیق ایچینده، ظلمت قویونـدا
ئوزونو ایتیرمه یین، اوزاق افقلره بویلانان، ایشیق گلن سمتی هامیدان تز
گورن، نورلی گله جگه اینانان شاعر دیر. وطنین گو گلرینی هر طرفدن دومان
بوروینده شهریار خلقینی بیر لیگه چاغیریر، چاخنا شما ماغا، بیر-بیرینین
آیا غیندان چکمه مگه، بیر - بیرینه قارشـی اینام سیزلیق گوسترمه مگه
چا غیریز:

حیدر بابا، گو گلر بوتون دو مانندی،

گونلر یمیز بیر- بیریندن یامانندی،

بیر- بیر یزدن آیر یلمایین، آماندی!

یاخشیلیقی الیمیزدن آلیبار،

باخشی بیزی یامان گونه سالیبار!

بئله بیر آغیر گونده شاعر هر شیدن و هر کسدن اول آیری دوشدیگی

اثلیندن سوراغ توتور، اونونلا درد لشمک ایسته ییر:

بیر او چایدیم بو چیر پینان یئلن

باغلا شایدیم داغدان آشان سئلن

آغلا شایدیم اوزاق دوشن ائلن

بیر گوریدیم آیر یلیغی کیم سالدی؟

ئولکه میزده کیم قیر یلدی، کیم قالدی؟

شهر یارین شعرینده یوردوموزون گوزهل طبیعتی نین، زحمت

سه وهر انسانلار نین ماهر رسام فیر چاسیله ایشلنمیش مینیا تور لرینی گورنده

یقین ائدیریک که، اگر او، بو منظره لری اوشاقلیغین ایتی، حساس، تزقاوار یان،

گئج اونودان باخیشلاری ایله ذهنینده حک ائتمه سیدی، بو قدر رنگارنگ

طبیعت تصویر لرینی، کند حیاتنین اینجه لیک لرینی ترنم ائده بیلمزدی. اگر

آذر با یجان طبیعتینی، اونون گو گلره باش قالدیران داغلارینی، شاقیلدا ییب

آخان چایلارینی، گوز یاشی کیمی دومدور و بولاقلارینی، زحمت سه وهر

امکچیلارینی، بیر سوزله، یوردوموزون و خلقیمیزین ره آل وار لیغینی، اونون

عادتینی، عنعنه سینیی، سهوینجینی، کدرینی، آرزو سونیی، دیلگینی گورمک

و بیلیمک ایسته ییر سنیز سه، شهر یارین اثر لرینه مراجعت ائدین:

بايرام اولوب قيزيل پالچيق ازلار
ناقيش ووروب اطاقلاري بزلار
طاخچالارا دوزمه لري دوزلار
قيز گلننن فنديقچاسي، حناسي
هوسلر آناسي، قاينا ناسي.

شهر يارين ياراديجي ليغيندا كي خلقى ليك يالنيز اونون دوغما ائلى
و وطنى ايله محدودلا شيب قالمير، اونون گوروش دايره سى ياراديجي ليغى
كيمى وسعتلى و درين دير. شاعر ئوز خلقينى، ملي مدنيتنى دنيا خلقارى
و مدنيتلرينين عمومى مقدراتيندان آيرمير، بو حقيقتى تام آيد ينليغى
ايله بيلير كه، اينديكى زماندا هيچ بير خلق ئوزون دنيا نين اجتماعى سياسى،
ادبى - مدنى حادثه لر يندن تجر يدائده بيلمز. اگر دنيا نين بير گوشه سينده
عموم بشر مدنيتى و آزاد ليغى ايچون تهلكه توره نيبسه، اونا قارشى عمومى
مبارزه ضرورى دير. بونا گوره ده ايكي نجي دنيا محاربه سى ايللر ينده شهر يار
تردد ائتمه دن ضد فاشيست جبهه ده دا ياندى، ئوز كسكين قلمى ايله بو مقدس
مبارزه ده اشراك ائتدى.

شهر يارين ياراديجي ليغيندا بين الملل چيليك روحى اولديقجا گوجللى
دير. اونون بويوك عالم انشتينه خطاباً يازديغى منظوم مکتوب بو جهتدن
خصوصى اهميته مالكدير. معاصر علمين ان بويوك كشفين اساسينى قويان
عالمه آفرينلر سويله ديكدن سونرا علاوه ائدير كه، افسوسلار اولسون،
سنين كشفيندن گورنئجه سوء استفاده اولوندى، سنين آرزونون عكسینه،
بو كشفدن بشر يتين خيرينه دگيل، اونون كتله وى قيرغينى ايچون اتم بمبى
حاضر لاندى، محاربه اژدهاسى ياراندى، جهنم دهشتلى كامينى آچدى...
بونونلا بئله شاعر ئوز نيك بين ليگنى ايتيرمير، اينانماق ايسته ير كه،

بشریت ئوز دوزگون یولونو تاپاجاق، علمی کشفیات انسانلیغا خدمت
ائده جک، دلی - دیوانه لرین الینده سلاحا چه ور یلمیه جک...

شهر یارین دیلی سوزون اصل معنا سیند اخلقی دیر. اونون یار ادیجیلیغیندا
ائله سوزلر وار دیر که، خلقین گونده لیک دیلینده ایشله ندیگی حالدا هله لیک
لغت کتابلارینا دو شمه یبیدیر. بو جهتدن شاعرین خلقین دیل خزینه سیله
قیر یلماز باغلیلیغی خصوصی قید ائدیلمه لیدیر. شهر یار بیر پاراسوزلری
یازیلی ادبیاتدا اولدوغو کیمی دگیل قصد اجماعت آرسیندا ایشله ندیگی کیمی
یازیر. بو خصوصیت اثر لرینین نشرینده دقتله قورونوب ساخلانما لیدیر.
شفاهی خلق ادبیاتی شهر یارین بهره لندیگی قایناق لاردان دیر. اونون
مصراع لاریندا خلق آراسیندا شایع اولان مثل لره تز - تزار است گلیریک.
ائله جهده بعضی مصراع لاری خلق مثل لرینه چه ور یلمیشدیر، شاعرین بایاتی
وقوشما طرزینده یازدیقلاری اثر لرده اونون شفاهی خلق ادبیاتی ایله یاخیندان
باغلیلیغنی آیدین گوستریر.

بونو دا علاوه ائده ک که، شهر یارین آنادیلینده یاراتدیغی شعر لرین
چوخی سهل و ممتنع خصوصیتی نه مالک دیر. بو شعر لری اوشاقلی -
بو یو کلی آسانلیقلا اوخویور، هر کس ئوزونه گوره اوندان بیر پای آلیر.
آداما ائله گلیر که، ایندیجه قلمی گوتوروب اونون کیمی یازا بیلر. فقط،
هیها! بو قدر نظیره دن و استقبالدان هیچ بیر یسی (حیدر بابا) نین توزونا
چاتا بیلمه یبیدیر.

بو تون بو مزیتلرین شهر یارین شعرینده درین کو کلری وار دیر.
اوستالیقلا یارانان ساده لیک یالینز او وقت ممکن اولور که، شاعر ئوزوندن
اولکی ادبی اثری دریندن منیمسه میش اولسون، ئوزینی لیگینی کچمیش

ناثلیتارین دوامی کیمی تقدیم ائتسین. یوخسا هر بیر ناشیلیغی و یولدان چیخیب آزماغی ینسی لیک آدی ایله جامعه یه تحمیل ائتمک ممکن دگیل. شهریارین یارادیجیلیغی اونون درین مطالعه سین، تکجه فارس ، تورک ، عرب ادبیاتی دگیل، دنیا ادبیاتینین بیر چوخ کلاسیک اثرلریله تانیش اولدوغونو گوستریر.

شهریارین زنگین ادبی اثری حقیقده بوندان سونرا دها چوخ اثرلر یازیلاجاق، اونون انسان پرور ، عموم بشری افکاری یالینیز ئوز وطنینده دگیل، دنیا خلقلری آراسیندا دها گنیش یاییلاجاق و شاعر ایچون ابدی شهرت قازانیرا جاقدر.

شعرلرینین بیرینده مجنون حقیقده ائل آراسیندا یاییلمیش بیر بیته ایکی بیت علاوه ائدهن شاعر سانکی ئوز سرنوشتینی خلاصه شکله سویله میشدیر:

مجنون ایله من مکتب عشق ایچره اوخوردیق
من مصحفی ختم ائتدیم، او واللیل ده قالدی
بیر گونده ائشیتدیک که دوشوب چوللره مجنون
واللیل اولوب وردی، جوانکن ده قوجالدی
بیر گون ده خبر گلدی که، واللیلی سی ایله
جان وئردی، جهان ایچره یامان ولوله سالدی.

***

استاد شهریارلا ۱۳۶۶ نجی ایلین یابیندا تبریزده ئوزائوینده گوروشنده (افسوس که، بو گوروش بیرینجی و آخرینجی اولدی) صحبت

آراسیندا بئله بیر آرزودا اولدی که ، آنا دیلینده یاز دیغی شعرلری بیر یئره توپلانسین ، مقدمه ، توضیحات و تعلیقاتلا اوخوجولارا تقدیم ائدیلسین . بوندان اوتوزایل اولده شهر یارین یار ایجیلیغی ایله جدی شکلده مشغول اولوب سعیریمه گوره استادین تشکرینی و تشویقینی قازاندیغیم ایچون بئله بیر آغیر وظیفه نی منه محول ائله دی ، یگانه اوغلو آقای هادی - یه تاپشیردی که ، ایازمالارینی منیم اختیاریمدا قویسون وینی نشرده هچ بیر تحریفه یول وئر یلمه سین . استادین مرضنین گوندن - گونه شدتلمه سی بو ایشین سرعتله باشا چاتدیر یلمه سین ایجاب ائدیردی . فقط امانسیز ئولوم سعیمیزین سونا چاتماسینا مجال وئرمه دی ، بیر پارا سؤالار جو ابسیز قالدی ، بیر نئچه مشکلمیز آچیلما دی ، بعضی آرزولاریمیز یرینه یئتمه دی . لاکن استاد کتابین ترتیبینی گوروب بگندی و بوجهدن بیزی آرخایینلاشدیردی .

بوندان اول ده شهر یارین آذری تور کجه سینده یازدیغی شعرلر دفعه لرله هم ایراندا ، هم ده قونشو ئولکه لرده مقدمه و شرح لرله نشر ائدیلمش دیر . البته کچمیش نشرلرین هر بیر یسی نین ئوز نوبه سینده شاعرین اثر لرینین یا ایلام سیندا معین خدمتی اولموش دیر . آنجاق کچمیش نشرلرین هچ بیر یسی مکمل اولما بیلمز دی . اونا گوره که ، شهر یار عمرونون سون گونلرینه دک قلمی یئره قویمامیش ، الهام پر یسی اونو سون نفسینه دک ترک ائتمه میش دیر . بوجهدن ده همین نشرین کچمیش نشرله گوره مکمل چیخماسی طبیعی دیر . ائله جهده شاعرین اثر لرینین بوندان اولکی نشرلری ایله ایازمالارینی توتوشدور دیکدا چوخلی تحریفاره و نقصانلارا راست گلدیک که ، بودا ینی نشرین ضرورتینی بیر دها تصدیق ائتدی .

بو نشرین تعلیقاتینی ترتیب ائدرکن شهریارین ئوزونون
«حیدر بابا یا سلام» اثرینین ایلك نشرینه یازدیغی ایضا حاتدان، ائلهجه ده
شاعرین یاخین دوستو و سرداشی آقای بیوک نیک اندیشین ۱۳۶۰-نجی
ایل نشری ایچون «شأن نزول» عنوانیله ویردیگی معلومات و قید ائدیگمیز
نشرین توپلایانی محترم شاعر آقای یحیی شیدا طرفیندن قلمه آلمیش
معلوماتدان استفاده اولونموشدور.

شعرلرین هانسی تاریخده یازیلما سینی معینلشدیرمک، شبهه سیزکه،
اوخوجو ایچون فایدالی اولاردی. هرچند که، بوجهت معاصر دورده
اورتالیغا چیخمیش و کلاسیک شعریمیزده مرسوم دگیلدی، لکن اثرین
یارانما تاریخی بیر پارا مسئله لرین دوزگون حلینه چوخ کمک ائدی.
بونونظره آلاراق شعرلرین یازیلما تاریخی قید ائدیلمیشدیر. فقط بعضی سینین
یارانما تاریخی یوخدور و اونلاری معینلشدیرمک ده ممکن اولمادی،
آنجاق بیر پاراسی ئوز مضمونو ناگوره تاریخینی تعیین ائتمگه امکان وئریر.
شهریارا چوخلی منظوم مکتوبلار یازیلیمیشدیر، بونلارین بعضی-
سینه جواب وئرمیشدیر. بو نشرده یالنین جوابینی وئردیگی مکتوبلار
کتابین سونوندا ضمیمه شکلینده تقدیم ائدیلمیشدیر.

۱۰ مهر ۱۳۶۷ - دکتر حمید محمد زاده

حیدر بابای شهریار

بقلم دانشمند محترم آقای مهدی روشن ضمیر

ما بخاطر زیبایی است که این بارگران زندگی را بدوش ناتوان می کشیم، و گرنه يك خور و خواب که باین همه عذاب نمی ارزد. آنکه مفتون زیبایی است گرد زشتی و نادرستی نمی گردد و دلی که از ذوق و صفالبریز شد جائی برای کینه و جفا ندارد. اما زیبایی ظاهر همچون رؤیای جوانی و بهار زندگانی در گذر است و تنها جمال معنی است که پایدار می ماند و بدل بستن میارزد. ولی افسوس که هرچشمی بدیدن این زیبایی ها توانا نیست و ما در این سیر و صفا بیشتر مدیون هنرمندان هستیم. اگر باغبان هنر نبود احساسات لطیف میپژمرد، و اگر احساسات لطیف نبود آدمی از ببر و پلنگ مخوفتر و خونخوارتر می گردید. آقای شهریار - به نظر من فرقی که بین ما مردم معمولی و شما هنرمندان هست این است که در سینمای زندگی آنچه را که ما می بینیم و یا نمی بینیم شما میتوانید بگوئید و شرح بدهید، و آنچه را که ما بیک آن

حس می کنیم شما آنرا سرمدی و جاودان می سازید.

(پیر کورنی) آن شاعر نامدار فرانسوی گاهی که دلبر ستمگرش نیم نگاهی را از وی دریغ می داشت لب بعتاب می گشود که این همه به طنازی خود مناز، و مرا بدیده تحقیر منگر، شعر من است که جمال ترا لایزال می سازد.

راستی اگر (هوگوها) و (رنسارها) نبودند امروز بعد از صدها سال (ژولیها) و (هلنها) خودنمایی نمی کردند، و اگر شهریار نبود کسی حیدر بابا را نمی شناخت.

مثل اینست که باعینک نازک بین شما هنرمندان دنیا را بهتر و روشنتر می بینیم و همه چیز و همه کس را تحمل کردنی و دوست داشتنی می یابیم.

آری - لیلی را باید از دریچه چشم مجنون نگریست و جمال جهان را با عینک هنرمندان.

دیگر از خصایص هنر انتخاب و آرایش است. همه بخاطر داریم که در دوران کودکی چه بسا که بر سر هیچ باهمبازی های خود به جنگ و ستیز برخاسته ایم، و چه بسا که مادر و خواهر به هوس های کودکانه ما وقتی ننهادند و دل نازک ما را بدرد آورده اند، ولی در قطعه خیال انگیز حیدر بابا اثری از این همه خودخواهی نمی یابید، هر چه هست ملوس و محبوبست و لودرد و اندوه باشد. علت این امر تنها يك اصل مسلم روانشناسی نیست که چهره دیروز را در اینیه امروز طناز تر نشان می دهد و به زیبایی گذشته روایی می افزاید، بلکه همان طور که گفتیم کار هنرمند برگزیدن و آراستن است و چیزی از روح خود به طبیعت بیجان بخشیدن...

به همین جهت يك اثر هنری با اینکه از طبیعت تقلید شده است بیشتر

از خود طبیعت مجذوبمان می کند. اینجاست که باصطلاح (اصل)
تحت الشعاع (تقلید) قرار می گیرد و شعر حیدربابا از کوه حیدربابا بالاتر
می شود و گر نه يك مشتم سنگگ و شن که روح ندارد...

من هر وقت فرصتی دست دهد برای رهایی از گل ولای زندگی به
مردم هنری پناه می برم و تا شعری از سعدی و مولوی نخوانم دست و دلم
بکار نمی رود. آری لذت هر چه آسمانی تر بهتر...

از این رو هر وقت شهریار را دیدم کودکوار به دامنش آویختم که من
از این حیات بی روح به ستوه آمده ام، لالائی حیدربابا را بگو تا نرم نرمک
به خواب روم، و اندک اندک غم هستی را از یاد برم. شهریارا - شیدا تر و
شوریده تر از ایندل نخواهی یافت. بگو و جانم را بسوز.
از برای تجربت چندی مرا دیوانه کن

گر به از مجنون نباشم باز عاقل کن مرا
برای کسی که يك عمر با شعر و خیال بسر برده و سرانجام برف پریشان
سیرپیری بر سر و رویش نشسته است شوریدن و نالیدن کار آسانی نیست
ولی شعر شما بقدری رقت انگیز است که تصور نمی کنم کسی آن را يك بار
بخواند و صد بار نگیرد. با وجود این تنها رقت و لطافت بیان شما نیست که
ما را بگریه و امیدارد بلکه در خواندن حیدر بابای شما بیشتر به روزگار
حسرت بار خود اشک می ریزیم: به آن آرزوهای نشدنی، به آن گذشته ای
که باز آمدنی نیست، به آن دردهائی که در دل نهفته و به کس نگفته ایم، به
یاران عزیزتر از جان که ما را در نیمه راه زندگی تنها گذاشته و گذشته اند...
شخصی به (ویکتور هوگو) ایراد گرفت که چرا همیشه از خود
می گوئی؟ مرد و ارسته جهان دیده لبخندی زد و گفت: «رفیق - وقتی از خود

سخن می‌گویم در حقیقت از تو سخن گفته‌ام».

کیست که این نکته را از شعر حیدر با بادرك نکند؟ کیست که گذشته خود را در آن نه‌بیند؟ به از آن رقت و لطافت! گوئی هر چه زیبایی است شاعر به يك جا گرد آورده و این قطعه شیوارا ساخته است، نسل آینده باور نخواهد کرد که يك شاعر ایرانی فقط يك شعر به لهجه آذربایجانی بگوید آن هم به این رقت و روانی...

شاعری از زبان معشوقه اش گفته است: «مرا بخاطر چهره گلگون و چشمان خمار پرفسون دوست مدار، چه می‌ترسم که روزی دوران اینها بسر آید و آتش تو بسردی گراید. مرادوست بداری آنکه علتش را بدانی...» من هم نمی‌دانم چرا شعر حیدر بابا را این همه دوست می‌دارم. شاید چون به زبان مادری سروده شده است. لطایف و دقایقش را بهتر می‌فهمم. شاید از آن رو بدل می‌نشیند که از دل شوریده برون ترا ویداست، شاید نمودار دردهای ماست که این قطعه را همچون نگاه شرمگین و آواز حزین شیرین و دلنشین ساخته است...

حیدر بابا آینه تمام نمای زندگی است: اغلب گریه است و گاهی خنده. اما همانطوریکه (مولیر) در بعضی کمدی‌هایش از کنار تراژدی رد شده است، خنده حیدر بابا نیز همیشه اشک آلود است. علت این امر نه برای این است که ما به روزگار گذشته و نعمت از دست رفته با دیده حسرت می‌نگریم بلکه به علت این است که خود شاعر طبعاً و اساساً ملول و محزون است و خواننده این چهره غمزده وی را تقریباً همه جا می‌بیند:

زندگان لیلیق بیرقرانلوق زندان در؛   تمدنون اویدوخ یالان سوزینه؛
بوردا بیر شیرین داردا قالوب باغریر   مروتسیز انسانلاری چاغریر؛

دینه منیم شاعر او غلوم شهریار بیر عمر در غم اوستنه غم قالار؛
و شاید همانطور که گفته شد همین قصه‌های پرغصه است که این
شعر شهریار را بمذاق ما شرقیهای رنج کشیده دردپرور شیرین تر از شکر
کرده است.

گاهی شاعر بیاد گذشته چنان بی تاب می شود که بر آستی دل سنگ
را آب می کند:

کاش قایدوب بیرده اوشاق اولیدیم
بیر گل آچوب اوندام صوراً سولیدیم
آی اؤزیمی او اذرین گونلریم
آغاج مینوب آت گز درن گونلریم

گاهی از ناپداری روزگار کج رفتار مویه‌ها می کند و مویه‌های کند
(حیدر بابا دنیا یالان دنیا دی ؛) (بیر بیلیدیم آیریلغی کیم سالدی)
(افلاطون دان بیر قوری آدقالبودور....)

تعبیرات و تشبیهات و کنایه‌ها و استعاره‌هایی که در این شاهکار ادبی
به کار برده شده بقدری لطیف و ظریف است که تاب ترجمه ندارد.
قوی قوزولار آیین شایین اوتلا سین.

شما هر اندازه مترجم توانا باشید اصطلاح (آیین شایین) را
چگونه می توانید به زبان دیگر بیاورید که همان لذت را در شنونده ایجاد
بکند؟!

همین طور است : آغ بولوت لار کوینک لرین سخاندا، و یا
ایله بیلین منیم روحیم اوردادر
کهلیم کیمی باتوب قالب قاردادر

تنها همین يك بيت در نظر من يك ديوان بلکه يك جهان ارزش دارد،
و گمان نمی کنم گیراتر از این بتوان شعر گفت....
دیگر از مزایای حیدر بابا سادگی و روانی آنست که به حد اعجاز
رسیده و مثل گفتهٔ سعدی سهل و ممتنع شده است. همه می دانیم که شعر
برای ابراز احساسات است نه اظهار معلومات و از این رو بیان هر چه ساده تر
بهتر:

دفتر صوفی سواد و حرف نیست

جز دل اسپید همچون برف نیست

راستی چه هنری بالاتر از این که شعر حیدر بابا را هم عوام می فهمند و
هم خواص می پسندند، و از شنیدن آن هم بچهٔ هفت ساله بشور و طرب در
می آید و هم پیر هفتاد ساله.

از حیث سادگی و روانی حیدر بابا واقعاً غیر قابل تقلید است و به همین

دلیل است که به يك خواندن در خاطرها می ماند.

حیدر بابا نه نه قیزین گوزلری

رخشنده نین شیرین شیرین سوزلری

ترکی دیدیم اوخوسونلار اوژلری

بیلسونلر که آدام گیدر آدقارلار

یاخشی پیسدن آغزدا بیرداد قارلار

ویا:

بالام دورون قویساخ گیداخ امزه

ویا:

اتی ییوب باشی آتوب یسا تالار

کسی ولو صدسال در تبریز بماند تصور نمی‌کنم ساده‌تر و سلیس‌تر از این بتواند حرف بزند، کجا رسد که شعر بگوید. ای کاش شاعر حیدر بابا که دیوانها به زبان فارسی ساخته و پرداخته است، این قطعه را به همان زبان نیز در می‌آورد تا سایر هم‌میهنان ما هم از این لذت سهمی بسزا می‌بردند...

دیگر از مزایای حیدر بابا اینکه با ساز (عاشق) سازگار می‌شود. می‌دانید که در هر جا ساززنها دوره‌گردی وجود دارند که کوبکو و دیار بديار می‌گردند و در ازای لقمه نانی جان می‌بخشند، در دیار ما اینها را (عاشق) می‌نامند که به آهنگ مخصوص ساز و آواز می‌خوانند. شاعر حیدر بابا نمی‌دانم از روی عمد یا بر سیل تصادف بحری را برای شعر خود انتخاب کرده است که با این آهنگ کاملاً وفق می‌دهد و شاید با توجه به همین موضوع بوده که خود گفته است:

عاشق‌ترین ساز لاریندا سوزیم‌وار

چنانکه از هم‌اکنون (عاشقهای) بستان آباد و قراچمن در قهوه‌خانه‌ها و گذرگاهها اشعار حیدر بابا را می‌خوانند و سینه به سینه بیادگار می‌سپارند. چیزیکه در حیدر بابا فراوان یافت می‌شود مناظر طبیعی و زندگی روستائی است. همانطوری که می‌دانید این قطعه هفتاد بند دارد و هر بند چند تابلوی خیال‌پرور. کسانی که روزگار طفولیت خود را دردهات بسر برده‌اند از تماشای این مناظر لذت فراوان خواهند برد و نگاه حسرت-باری بقفا کرده و خواهند گفت:

ای عهد طفولیت من باز تو باز آی

ای دوره عیش و طرب و ناز تو باز آی

يك منظره روستائی نمانده كه شاعر برای آن تابلوئی نساخته باشد:

نوروز گلی قارچچگی چخاندا
بایرام یلی چارداخلاری یخاندا؛
سوری قالخوب دولائیدن آشاردی
بایدا لارین سودی آشوب داشاردی

کوتاه سخن: اگر بنا بشود که لامارتین را (شاعر دریاچه) و سولی
پرودوم را (سازنده گلدان شکسته) و نیمارا (سراینده افسانه) و حجازی را
(نگارنده بابا کوهی) بنامیم به نظر من شهریار را باید (شاعر حیدر بابا) نامید.
برای اینکه در داوری شتاب نکرده باشم بار دیگر از لابلای
کتابها به سیر و سیاحت پرداختم و هر جا خاطرات کودکی یافتم به دقت
خواندم و اکنون به جرئت می توانم بگویم که نه (توماس هود) و نه
(تئودورد بانویل) و نه (شاتوبریان) و نه (هوگو) و نه حتی (لامارتین) چه
در کمیت و چه در کیفیت هیچکدام به پای حیدر بابا نمی رسند و شاعر توانای
ایران در این میدان گوی سبقت را از همگان ربوده است.

اگر باور ندارید حساب کمیت آسان است: شاید شاعری را سراغ
نداشته باشید که به یاد زادگاه خود اینهمه شعر گفته باشد. اما راجع
به کیفیت: من تاجائی که می توانستم و فرصت اجازه می داد اندکی از
زیبائی های آنرا نشان دادم. گرچه این کار ضرورتی هم نداشت و هر
صاحب دلی به يك نگاه حیدر بابا چنان مست می شود که دامش از دست
می رود...

اما پژوهش در اینکه شاعر در سرودن این شعر از کدام مکتب ادبی
پیروی کرده است به عقیده من رنج بیهوده ایست طایر اندیشه شاعری چون

شهریار حد و سد نمی شناسد و هر جا دلش خواست بی محابا می رود همانطوری که روح بی بندوبار (موسه) بهیچ قاعده و قانونی گرفتار نبوده است و آنچه دلش گفت بگو گفته است.

همینطور بحث و فحوص درباره (فیلولوژی) و (فلکور) را به اهل قال می گذارم و خود به ذوق و حال می پردازم و می گویم: صاحب دلی که هم منصف باشد و هم مطلع و بخواهد خاطرات کودکی گویندگان شرق و غرب را به یک جا گرد آورد، بیگمان حیدر بابا را قدر خواهد شناخت و بر صدر خواهد نشاند.

ممکن است به مرور زمان کوه حیدر بابا با خاک یکسان شود و از دیده ها نهان گردد، ولی تادلی از مردم حساس آذربایجان در تنگنای سینه می طپد شعر شهریار همچنان پایدار خواهد بود و این ذخیره ملی را همچون ورق زر دست به دست خواهند برد و نسل به نسل بیادگار خواهند داشت.

بعد از این صاحب نظران و دل دادگانی که از جاده قراچمن عبور خواهند کرد، در آن دورا دور به نقطه ای اشاره کرده و خواهند گفت آنجا راه خشکتاب است، آنجا کوه حیدر بابا و زادگاه شهریار است، آن وادی لیلی است و مجنون...

باری این اثر به ظاهر کوچک که امروز به دست شما می رسد حاصل زحمت چهار هنرمند بزرگ یعنی یک شاعر و یک نقاش و یک خطاط و یک گراورساز است که همگی از تبریز شورانگیز ما برخاسته و این دسته گل را آراسته اند.

حیدر بابا یا سلام

- ۱ حیدر بابا، ایلدریملار شاخاندا،
سلار، سولار شاقلیدا یوب آخاندا،
قیزلار اونا صف باغلیوب باخاندا.
- سلام اولسون شوکتوزه، ائلوزه
منیم ده بیر آدیم گلکسین دیلوزه.
- ۲ حیدر بابا، کهلیکلرون اوچاندا
کول دیبنین دوشان قالخوب، قاچاندا،
باخچالارون چیحکلنوب آچاندا،
- بیزدن ده بیر ممکن اولسا، یاد اله
آچیلیمیان اورکلری شاد اله.
- ۳ بایرام یئلی چارداخلاری ییخاندا،
نوروز گلی، قارچیچگی چیخاندا،
آغ بولوتلار کوینکارین سیخاندا
- بیزدن ده بیر یاد ایلین ساغ اولسون
دردلریمیز قوی دیکلسون داغ اولسون.

- ۴ حیدر بابا، گون دالیوی داغلا سین
اوزون گولسون، بولاخارون آغلا سین
اوشاخارون بیر دسته گل باغلا سین
یئل گلنده وئر گتیر سین بویانا
بلکه منیم یاتمیش بختیم اویانا.
- ۵ حیدر بابا، سنون اوزون آغ اولسون!
دورت بیر یانون بولاغ باغ اولسون!
بیزدن سوراسنون باشون ساغ اولسون!
دنیا قزو - قدر، تولوم - ایتیمدی!
دنیا بویسی اوغولسوزدی، ایتیمدی!
- ۶ حیدر بابا، یولوم سنن کج اولدی،
عمروم کچدی، گلممه دیم گج اولدی،
هئچ بیلمه دیم گوزلرون نج اولدی
بیلمزدیم دنکه لر وار، دونوم وار،
ایتگین لیک وار، آیرلیق وار، تولوم وار.
- ۷ حیدر بابا، ایگیت امک ایتیرمز،
عمر کچه ر، افسوس بره بیتیرمز،
نامرد اولان عمری باشا یتیرمز.
بیزده، واللاه، اونو تماریق سیزلری،
گورمه سک حالال ائدون بیزلری.
- ۸ حیدر بابا، میراژدر سسلننده،
کند ایچینه سسدن - کویدن دوشنده،

- عاشیق رستم، سازین دیلندیرنده،
یادونسادای نه هولسک قاچاردیم؟
قوشلار تکین قاناد چالیب اوچاردیم؟
- ۹ شنگل آوا یوردی عاشیق آلماسی،
گاه دا گئدوب اوردا قوناق قالماسی،
داش آتماسی، آلم، هیوا سالماسی،
قالیب شیرین یوخی کیمی یادیمدا.
اثر قویوب روحیمدا، هر زادیمدا.
- ۱۰ حیدر بابا، قوری گولون قازلاری،
گدیکارون سازاخ چالان سازلاری،
کت - کوشنین پایزلاری، یازلاری،
بیر سینما پردهسی در گوزومده،
تک اوتوروب، سیرا ئدیرم ئوزومده.
- ۱۱ حیدر بابا، قره چمن جاداسی،
چووشلارین گلهرسیسی - صداسی،
کربلیا گئدنارین قاداسی،
دوشسون بو آج یولسوزلارین گوزونه،
تمدنون اویدوخ یالان سوزونه!
- ۱۲ حیدر بابا، شیطان بیزی آزدیریب،
محبتی اور کسردن قازدیریب،
قره گونون سرنوشتین یازدیریب،
سالیب خلقی بیر - بیرینون جانینا!

باريشيغى بلشديروب قانينا!

۱۳ گوز ياشينا با خان اولسا، قان آخماز!

انسان اولان خنجر بئلينه تاخماز!

اما حيف، كور توتدوغون بوراخماز!

بهشتميز جهنم اولماقدا در!

ذبحجه ميز محرم اولماقدا در!

۱۴ خزان يئلى يارپاخلارى توكنده

بولوت داغدان ينيب كنده چو كنده.

شيخ الاسلام گوزل سسين چكنده

نسگلى سوز اوركلره ديردى،

آغاشلاردا آلاها باش ايردى.

۱۵ داشلى بولاخ داش - قومونان دولماسين!

باخچالارى سارالماسين، سولماسين!

وردان كچن آتلى سوسوز اولماسين!

دينه بولاخ، خيرون اولسون آخارسان،

افقلره خمار - خمار باخارسان!

۱۶ حيدر بابا، داغين داشين سره سى،

كهليك اوخور، داليسيندا فره سى.

قوزولارين آغى، بوزى، قره سى.

بیر گئديديم داغ دره لر اوزونى،

اوخويديم، «چوبان، قيتر قوزونى»،

۱۷ حيدر بابا سولى يرين دوزنده،

- بولاخ قینر چای - چمنین گوزونده،
بولاغ اوتی، اوزه ر سویون اوزونده،
گوزل قوشلار اوردان گلیب گچلر،
خلوتلیوب ، بولاخدان سواچلر .
- ۱۸ بیچین اوستی، سنبل بیچن اوراخلار،
ایله بیل که زلفی دارار داراخلار،
شکارچیلار بیلدیرچینی سوراخلار،
بیچین چیلر آیرانلارین ایچلر،
بیرهوشلانیب، سوندان دوروب بیچلر.
- ۱۹ حیدر بابا، کندین گونی باتاندا،
اوشاقلارون شامین ییوب یاتاندا،
آی بولوتدان چیخوب قاش - گوز آتاندا!
بیزدن ده بیر سن اولارا قصه ده ،
قصه میزده چوخلی غم و غصه ده.
- ۲۰ قاری ننه گئجه ناغیل دینده،
کولک قالخیب، قاب - باجانی دوینده،
قورد گئیچنین سنگلیسین یینده،
من قایدیب، بیرده اوشاق اولدیم!
بیر گل آچیب، اوندان سورا سولیدیم!
- ۲۱ عمه جانین، بال بلله سین ییه ردیم،
سوندان دوروب، اوس دونومی گیه ردیم،
باخچالاردا تیرینگنی دییه ردیم ،

- آی ئوزومی او ازدیرن گونلریم!
 آغاچ مینوب، آت گزدیرن گونلریم!
- ۲۲ هچی خالا چایدا پالتار یوواردی،
 ممد صادق داملارینی سوواردی،
 هچ بیلمز دیک داغدی، داشدی، دوواردی
 هریان گلدی، شیلاغ آتوب آشاردیق،
 آله، نه خوش، غمسینز-غمسینز یاشاردیق!
- ۲۳ شیخ الاسلام، مناجاتی دییهردی،
 مشد رحیم لباده نی گییهردی،
 مشد آجلی بوز باشلاری ییهردی،
 بیز خوشو دوق خیرات اولسون، توی اولسون،
 فرق ایله مز، هر نولاجاق، قوی اولسون!
- ۲۴ ملک نیاز ورندین سالاردی،
 آتین چاپوپ، قیقاجیدان چالاردی،
 قیرقی تکین، گدیک باشین آلاردی،
 دولائیا قیزلار آچیپ پنجره،
 پنجره-رده نه گوزل منظره!
- ۲۵ حیدر بابا، کندین تویون توتاندا،
 قیز - گلینلر حنا، پیلته ساتاندا،
 بیک گلینه دامنن آلماندا،
 منیم ده او قیزلاروندا گوزوم وار،
 عاشیقلارین سازلاریندا سوزوم وار.

- ۲۶ حیدر بابا، بولاخلارین یارپیزی،
بوستانلارین گلبرسی، قارپیزی،
چرچیلرین آغ نساتسی، ساققیزی،
ایندی ده وار داماغیما، دادوره،
ایتگین گئدن گونلریمدن یادوره.
- ۲۷ بایرامیدی، گئجه قوشی اوخوردی،
آداخلی قیز بیک جورابین توخوردی،
هر کس شالین بیر باجادان سوخوردی،
آی نه گوزل قایدادی شال ساللاماق!
بیک شالینا بسایراملغین باغلاماق!
- ۲۸ شال ایسته دیم، من ده ائوده آغلادیم،
بیر شال آلیب، تئز بئلیمه باغلادیم،
غلام گیله قاشدیم، شالی ساللادیم،
فاطمه خالا، منه جوراب باغلادی،
خان ننه می، یادا سالیب آغلادی!
- ۲۹ حیدر بابا، میرزهممدین باخچاسی،
باخچالارین تورشا- شیرین آلچاسی،
کلینلرین دوزمه لری، طاخچاسی
هی دوزولور گوزلریمین رفینده!
خیمه وورار خاطره لر صفینده!
- ۳۰ بایرام اولوب، قیزیل پالچیق ازلر،
ناقیش ووروب، اتاقلاری بزلر،

طاخچالارا دوزمه لری دوزلر،

قیز - گلینن فندقچاسی، حناسی،

هوسلنهر آناسی، قایناناسی.

۳۱ باکی چنین سوزی، سووی، کاغدی،

اینکلرین بولاماسی، آغزی،

چرشنبه نین گردکانسی، مویزی،

قیزلار دیهر: آتیل-باتیل چرشنبه،

آینا تکین بختیم آچیل چرشنبه!

۳۲ یومورتانی، گویچک، گلی بویاردیق،

چاقیشدیریب، سینانلارین سویاردیق،

اویناماقدان بیرجه مگر دویاردیق؟

علی منه یاشیل آشیق وئوردی!

ارضا منه نوروز گللی دردی!

۳۳ نوروز علی خرمنده ول سورردی،

گاهدان ینوب، کولشلی کورردی،

داغدان دا بیر چوبان ایتی هورردی،

اوندا گوردون الاخ ایاخ ساخلادی،

داغا باخیب، قولاخلارین ساخلادی!

۳۴ آخشام باشی ناخیریلان گلنده،

قودوخلاری چکیب، وواردیق بنده!

ناخیر گچیپ - گئدیپ یتنده کنده،

حیوانلاری چلپاق مینوب قوواردیق،

- سوز چيخسیدی، سینه گریب سوو اردیق.
- ۳۵ یاز گئجه سی چایدا سولار شاریلدار،
 داش - قیه لر سلده آشیب، خاریلدار،
 قارانلیقدا قوردون گوزی پاریلدار،
 ایتار، گوردون، قوردی سهچوب، اولاشدی،
 قورددا، گوردون، قالخیب، گدیکن آشدی.
- ۳۶ قیش گئجه سی، طوله لرین اتاغی،
 کتیلرین اوتراغی، یاتاغی،
 بخاریدا یانار اوتون یاناغی،
 شبچره سی، گردکانی، ایده سی،
 کنده باسار گولوب، دانشماق سسی.
- ۳۷ شجا خال اوغلونون باکی سوقتی،
 دامدا قوران سماواری، صحبتی،
 یادیمدادی شسلی قدی - قامتی.
 جونم مگون تویی دونوب، یاس اولدی،
 ننه قیزین بخت آیناسی کاس اولدی.
- ۳۸ حیدربابا، ننه قیزین گوزلری،
 رخشنده نین شیرین - شیرین سوزلری،
 ترکی دئدیم، اوخوسونلار ئوزلری،
 بیلسینلر که، آدام گمدر آدقارلار،
 یاخشی - پیسدن آغیزدا بیرداد قارلار.
- ۳۹ یاز قاباغی، گون گونئی دوینده،

- کنداوشاغی قارگولله سین سوینده،
کورکچیلر داغدا کورک زوینده،
منیم روحوم ایله بیلون اوردا دور،
کهلیک کمین باتیب، قالب قاردادور.
- ۴۰ قاری ننه اوزاداندا ایشینی،
گون بولوتدا ایرردی تیشینی،
قورد قوجالیب، چکدیرنده دیشینی،
سوری قالخیب، دولائیدان آشاردی
باید الارین سوتی آشیب - داشاردی.
- ۴۱ خجه سلطان عمه دیشین قیساردی
ملا باقر عمواغلی تئز میساردی .
تندیر یانیب، توستی ائوی باساردی.
چایدانمیز ارسین اوسته قایناردی،
قوورقامیز ساز ایچنده اویناردی .
- ۴۲ بستان پوزوب، گتیریردیک آشاغی،
دولدوریردیک ائوده تاختا - طاباغی،
تندیرلرده پیشرردیک قاباغی،
ئوزون ییوب، تخملارین چیتداردیق،
چوخ یمکدن، لاپ آزقالاچاتداردیق .
- ۴۳ ورزغانان آرموت ساتان گلنده،
اوشاقلارین سسی دوشردی کنده.
ییزده بویاننان اشیدیب بیلنده

شیللاق آتیب، بیر قیشقریق سالاردیق،
بوغدا وئریب، آرموتلاردان آلاردیق.

۴۴ میرزا تاغی نان گئجه گتدیک چایا.

من باخیرام سلده بوغولموش آیا!

بیردن ایشیق دوشدی اوتای باخچایا

ای وای دئدیک قورددی، قیتدیک قاشدیق،

هچ بیلمه دیک نه وقت گدیکدن آشدیق.

۴۵ حیدر بابا، آغاجلارون اوجالدی،

اما، حیف، جوانلارین قوجالدی!

توخلیلارین آریخلیوب، آجالدی!

کولگه دوندی، گون باتدی، قاش قرلدی!

قوردون گوزی قارانلیقدا برلدی!

۴۶ اشیتمیشم، یانیر آلاه چراغی،

دایر اولوب مسجدزون بولاغی.

راحت اولوب کندین ائوی-اوشاغی،

منصور خانین الی-قولی وار اولسون،

هاردا قالسا، آلاه، اونا یار اولسون!

۴۷ حیدر بابا، ملا ابراهیم وار، یا یوخ؟

مکتب آچار، اوخور او شاقلار، یا یوخ؟

خرمن اوستی مکتبی باغلار، یا یوخ؟

مندن آخوندا تیررسن سلام

ادبلی بیر سلام مالا کلام.

- ۴۸ خجه سلطان عمه گئديب تبريزه،
امانه تبريز كه، گلممير بيزه.
بالام، دورون قوياخ گئداخ ائمموزه؛
آقا ئولدى، تفاقمير داغيلدى،
قويون اولان، ياد گئدوبن ساغيلدى.
- ۴۹ حيدر بابا، دنيا يالان دنيا دى،
سليماندان، نوحدان قالان دنيا دى.
اوغول دوغان، درده سالان دنيا دى
هر كيمسيه هر نه وئريب، آليبدى،
افلاطوندان بير قورى آد قاليبدى.
- ۵۰ حيدر بابا، يار- يولداشلار دوندولر،
بیر-بيرمنی چولده قویوب، چوندولر،
چشمه لریم، چراغلاریم، سوندولر.
يامان يشرده گون دوندى، آخشام اولدى!
دنیا منه خرابه شام اولدى!
- ۵۱ عم اوغايان گئدن گئجه قیپچاغا،
آی که چيخدی، آتلار گلدی اویناغا؛
ديرماشيرديق داغدان، آشیرديق داغا.
مش ممی خان گوی آتینی اویناتدی،
تفنگنی آشیردی، شاقیلداتدی.
- ۵۲ حيدر بابا، قره گولون دره سی
خوشگنايين يولى، بنسدى، بره سی ؛

اورادادوشهر چیل کھلیگین فرہسی

اوردان گئچر یوردوموزون ٹوزونہ

بیزدہ گئچکک یوردوموزون سوزونہ.

۵۳ خشگنابی یامان گونه کیم سالیب؟

سیدلردن کیم قیریلیب، کیم قالیب؟

آمیرغفار دام - داشینی کیم آلیب؟

بولاخ گنہ گلیب، گولی دولدورور؟

یاقورویوب، باخچالاری سولدورور؟

۵۴ آمیرغفار، سیدلرین تاجیدی؛

شاهلار شکاراتمہسی قیقاچی دی.

مردہ-شیرین، نامردہ چوخ آجیدی.

مظلوملارین حقہی اوستہ اسردی.

ظالماری قلیش تکیں کسردی.

۵۵ میرمصطفی دایی، اوجا بوی بابا؛

ہیکللی، ساققاللی، تولستوی بابا.

ایلردی یاس مجلسینی، توی بابا

خشگنابین آبروسی، اردمی،

مسجدلرین، مجلسلرین گورکمی.

۵۶ مجدالسادات، گولردی باغلار کیمی.

گورولداردی، بولوتلی داغلار کیمی،

سوز، آغزیندا، اریردی یاغلار کیمی؛

آلنی آچیق، یاخشی درین قاناردی،

ياشيل گوزلر، چراغ تكين، ياناردى.

۵۷ منيم آتام، سفره لى بير كيشيدى،

ائل اليندن دوتماق اونون ايشيدى.

گوزللرين آخره قالميشيدى،

اوندان سورا دونرگه لر دوندولر،

محببتين چراخلارى سوندولر.

۵۸ مير صالحين ده لى سؤليق اتمهسى،

مير عزيزين شيرين شاخسى گتمهسى،

مير ممدن قورولماسى، بيمه سى،

ايندى دئسك، احوالاتدى، ناغيلدى،

گچدى، گئتىدى، ايتدى، باتدى، داغيلدى.

۵۹ مير عبدلون آينادا قاش ياخماسى،

جوجياريندن، قاشينون آخماسى،

بويلانماسى، دام - دوواردان باخماسى،

شاه عباسين دوربينى، يادش بخير!

خشگناين خوش گونى، يادش بخير!

۶۰ ستاره عمه نزيكلى ياپاردى،

مير قارده هر دم بيرين قاپاردى،

قاپوپ ييوب، دايجاتكين چاپاردى،

گولمه ليدى اونون نزيك قاپاسى،

عمه مين ده، ارسينون شاپاسى.

۶۱ حيدر بابا، آمير حيدر نينور؟

- یقین گنه سماورای قینیور؟
دای قوجالیب، آلت انگینهن چینینور،
قولاخ باتیب، گوزی گیریب قاشینا،
یازیق عمه، هاوا گلیب باشینا!
- ۶۲ خانم عمه، میرعبدلون سوزونی
ایشیدنده، ایه ر آغزی - گوزونی،
ملکامدا وئرر اونون ئوزونی،
دعوالارین شوخلوغیلان قاتالار،
اتی ییوب، باشی آتوب یاتالار.
- ۶۳ فضه خانم، خشگنا بین گلییدی،
آمیر یحیی، عمقزینون قولیدی،
رخساره، آرتیستیدی، سوگلییدی،
سید حسین میرصالحی یانسیلار،
آمیر جعفر غیرتلیدیر قان سالار.
- ۶۴ سحر تئزدن، ناخیر چیلار گلردی،
قویون - قوزی، دام باجادا ملردی،
عمه جانیم کورپه لرین بلردی،
تندیر لرین قاوزاناردی توستوسی،
چور کلرین، گوزل اییی - ایستیپی.
- ۶۵ گویر چینلر، دسته قالخیب اوچالار،
گون ساچاندا، قیزیل پرده آچالار!
قیزیل پرده آچیب، ییغیب، قاچالار،

گون اوجالیب، آرتار داغین جلالی،

طبیعتین جوانلارنا جمالی.

۶۶ - حیدربابا قارلی داغلار آشاندا،

گئجه کروان یولون آشیب چاشاندا،

من هاردا سام، تهراندا یا کاشاندا

اوزاقلاردان، گوزوم سئچر اونلاری،

خیال گلیب، آشیب گئچر اونلاری.

۶۷ - بیر چیخیدیم دام قیه نین داشینا،

بیر باخیدیم گچمیشینه، یاشینا،

من ده اونون قارلاریلان آغلاردیم،

قیش دوندوران اورکلری داغلاردیم.

۶۸ - حیدربابا، گل غنچه سی خنداندى

اما، حیف، اورك غذا سی قازدی،

زندگانیق بیر قارانلیق زنداندى،

بیرگوریدیم نه لر گلیپ باشینا؟

بو زندانین دربچه سین آچان یوخ!

بودارلیقدان بیرقورتولوب قاچان یوخ!

۶۹ - حیدربابا، گویلر بوتون دوماندى،

گونلریمیز بیر - بیریندن یاماندى،

بیر - بیروزدن آیریلمايون، آماندى!

یاخشیلیغی الیمیزدن آلبیلار!

یاخشى بیزی یامان گونه سالوبلار!

- ۷۰ بیر سوروشون بو قارقینمش فلکدن،
نه ایستور، بوقوردوغی کلکدن،
دینه، گچیرت اولدوزلاری الکدن،
قوی تو کولسون، بویئر یوزی داغیلسین،
بو شیطانلیق قورقوسی بیر یغیلسین!
- ۷۱ بیر اوچیدیم بو چرپینان یئلین،
باغلاشیدیم داغدان آشان سئلین،
آغلاشیدیم اوزاق دوشن ائلین،
بیر گوریدیم آیریلیغی کیم سالدی!
اولکه میزده کیم قیریلدی، کیم قالدی!
- ۷۲ من سنون تک داغا سالدیم نفسی،
سنده قیتر، گویلره سال بوسسی،
با یقوشون دا دار اولماسین قفسی؛
بوردا بیر شیر داردا قالب باغیریر،
مروتسیز انسانلاری چاغیریر!
- ۷۳ حیدر بابا، غیرت قانون قاینارکن،
قره قوشلار سنن قوپوب قالخارکن،
اوسیلدیریم داشلارینان اوینارکن،
قوزان، منیم همتمی اوردا گور،
اوردان اییل، قامتمی داردا گور!
- ۷۴ حیدر بابا، گئجه دورنا گئچنده،
کور اوغلونون گوزی قارا سئچنده،

قیر آتینی مینوب، کسیب، بیچنده،

منده بوردان تئز مطلبه چاتمارام!

عیوض گلیب چاتمیونجان، یاتمارام!

۷۵ حیدربابا، مرد اوغوللار دوغکینان،

نامردلرین بورونلارین اووگینان

گدیکارده قوردلاری توت بوغکینان،

قوی قوزولار آیین - شایین اوتلا سین،

قویونلارون قویروقلارین قاتلا سین!

۷۶ حیدربابا، سنون گویلون شاد اولسون!

دنیا وار کن، آغزون دولی داد اولسون!

سنن گئچن تانیش اولسون، یاد اولسون،

دینه: منیم شاعر اوغلوم شهریار

بیر عمر دور غم اوستونه غم قالار!

ایکنجی «حیدر بابا یا سلام»

- ۷۷ حیدر بابا ، گلدیم سنی یوخلیام ،
بیرده یاتام ، قوجاغوندا یوخلیام ،
عمری قووام ، بلکه بوردا حاخلیام ،
اوشاقلیغا دییهم ، بیزه گلسن بیر!
آیدین گونلر ، آغلاریوزه گولسن بیر.
- ۸۷ حیدر بابا ، چکدون منی گتیردون ،
یوردوموزا - یووامیزا یئتردون ؛
یوسفوی اوشاکیکن ایتیردون ؛
قوجا یعقوب ، ایتیشسمنده ، تاپوبسان
قووالیوب ، قورد آغریندان قاپوبسان!
- ۷۹ بوردوشن کروان چاتوب ، کوچوبدی ،
آیریلیغین شربتینی ایچوبدی ؛
عمرموزون کوچی بوردان کوچوبدی ،
کوچوب گئدوب ، گئدر گلمز یوللارا ،
توزی قونوب بوداشلارا ، کوللارا!

- ۸۰ بورددا شیرین خاطره لریا توبلار؛
 داشلاریلان باشی - باشا چاتوبلار؛
 آشنالیغین داشین بیردن آتوبلار ،
 من باخاندا، قاوزانیلار ، باخیلار،
 بیرده یاتوب ، یاندیریلار ، یاخیلار.
- ۸۱ گئدنلرین یری بورددا گورونور،
 خانم نهم آغ کفنین بوردونور،
 دایمجادور ، هاراگئدم سورونور،
 بالا گلدون، نیه بیله گز گلدون،
 صبریم سنن گولشدی، سن گوز گلدون.
- ۸۲ قبیله میز بورددا قوروب اوجاغی،
 ایندی اولموش قورت قوشلارین یاتاغی،
 گون باتاندا ، سونر بوتون چراغی،
 و بلدة لیس لها انیس ،
 الاالعیافیرو والاالعیس؛
- ۸۳ روزگارین دگیرمانی فیر لا نیر؛
 مخلوق اونون دیشلرینه توللانیر ،
 باخ که ، بشر گنه نجه آلالانیر :
 همیشه لیک شادلیق اومور ئوزونه ،
 قبری گورور، توزقوندورمور اوزونه.
- ۸۴ کهنه لرین سور - سوموگی دارتیلوب،
 قورتولانین چول - چوخاسی ییرتیلوب،

- ملا ابراهیم لاپ اریوب، قورتولوب،
 شیخ الاسلام، سهمان قالیب، قیور اخدی،
 نوروز علی، قاچاق گچیب، قوچاقدی!
 ۸۵ آهیلارون، یتیمش کفن چورودوب،
 جاهیللاری دنیا غمی کیریدوب،
 قیز گلین لر، ات-جانلارین اریدوب،
 رخشنده نین نوه دوتور الینی،
 ننه قیزین کوره کنی - گلینی.
 چوخ شکر وار، گنه گلدوخ گوروشدوخ،
 ایتلردن، بیتلردن سوروشدوخ،
 کوسموشدوخ دا، آلاله قویسا، باریشدوخ،
 بیرده گوروش قسمت اول، اولمایا،
 عمرلرده فرصت اول، اولمایا.
 ۸۶ بوداملاردا چوخلی جیزیخ آتمیشام،
 اوشاقلارین آشیقلا رین اوتמושام،
 قور قوشوملی سققه آلیب- ساتمیشام،
 اوشاق نئجه هیچ زادینان شاد اولار!
 ایندی بیزیم غمی دوتور دنیا لار.
 ۸۷ بو طوله ده ساری اینک دوغاردی،
 خانم نهم اینکلری ساغاردی،
 آنا ایسی دام- دو واردان یاغاردی،
 من بزوی قو جاخا لاردیم، قاچما سین،

دیه‌ردی: باخ، بایدادولسون داشماسین.

۸۸ بوردا خیال میدانلاری گنیشدی،

داغلار- داشلار بوتون منن تانیشدی،

گورجک منی، حیدر بابا دانیشدی:

بونه سسیدی، سن عالمه سالوبسان!

گل بیر گورک ئوزون هاردا قالوبسان؟

۸۹ کجاویله بو چایدان چوخ گچمیشیک

بوچشمه دن سرین سولار ایچمیشیک،

بو یونجالیقلاردا اکیپ بیچمیشیک،

چپیشلری قیدیلخلیان گونلریم!

چپیش کیم-ی اویناخلیان گونلریم!

۹۰ خانم ننه ناخوش اولان ایلیدی،

قیش واریکن کولک ایدی، یئل ایدی،

قیش داچیخدی، یاغیشیدی، سئلیدی،

یوک - یاپنی هی چاتیردوق که گئداخ!

سئل کوشگورور، مجبور اولدوخ قییداخ.

۹۱ نیسان دوشدی، بیزده دوشدوخ یاغیشا،

هی دییر دوخ، بلکه یاغیش ییغیشا،

کیم باشاریر سئلرینن بوغوشا؟!

بالا کیشی، فایتونچی میز گلیمیشدی!

امامیه قهوه سینده قالیمیشدی.

۹۲ بوخرمنده «آرادان خیر» اویناردوخ،

جو مالاشيب، قاريشقانك قايناردوخ،

يواش-يواش باغچالارا آغناردوخ،

آغاشلاردان چلينك آغاج كسردوخ،

قوروقچونون قورخوسيندان اسردوخ!

بو باغچادا آش ترهسى اكرديك، ۹۳

هي سو آچيب، كرديه گوزتيكرديك،

چيخماق همين دريب، آشا توكرديك .

فينتليش لـر قـاشيقلاردان آسلانى!

ياغلى دئسه، قورى آغزون ايسلانى!

مكتب قالير، اوشاقلار درس آليلار، ۹۴

هي يازيلار، هي پوزيلار، ياليلار،

ملا ابراهيم، ئوزى - ائوى قاليلار،

امابيزيم يولداشلاردان قالان يوخ!

بونلاردان بير بيزى ياداسالان يوخ!

بومكتبه، شعرين شهدين داد ميشام، ۹۵

آخوندون آغريندان قاپوب، اودموشام،

گاهدان دابير، آخوندى آلالتميشام،

باشيم آغريدوب، قاچيب گتميشم!

باغچالاردا گنديب، گوزدن ايتميشم!

آزاد اولاندا، مکتبسدن چيخارديق، ۹۶

هجوملا بير - بيريميزى سيخارديق،

يولدا هر نه گلدى، ووروب ييخارديق،

اوشاق دئمه ، ايپين قيرميش دانادئه!

بيردانادا دئمه ، اوتوزا دانادئه!

97 دئديم : بالام ، اوممدسن نولوبدى؟

معلوم اولان، طفيل بالا تولوبدى؟

نه وار، نه وار، بور نوندان قان گلوبدى،

بيريئل اسير، باخير سان ممدسن يوخ،

بوكتده بير بورون قانى كسهن يوخ؟

98 ملك نياز، ايتگين گئديب يوخ اولوب.

مير اصلان خان، سكته ائديب ييخيلوب.

هر كس سينوب بير دمكده سيخيلوب،

چورك غمى چيخوب خلقين آينا!

هره قالب ئوز جاننين هاينا!

99 كتدى يازيق چراغ تاپمير يانديرا،

گوروم سيزون بر قوزقالسين آنديرا،

كيم بوسوزى اربابلارا قانديرا،

نه دور آخر بوملتين گناهي،

توتسون، گوروم، سيزى مظلوملار آهي!

100 هر نه آلاز ، باهاوئرر قيمتى ،

اوجوز - فقط اكينچنين زحمتى.

بيته نينن آرتيق بيچه نينن اجرتى،

كند اوشاغى گئدير يولدا ايشليه

اوردا ، بلكه ، قندى تاپا ديشليه!

- ۱۰۱ کندی گلین کیمی دنیانی بزهر ،
 ئوز عورتی یاماق - یاماقا دوزهر .
 اینه بزهر خلقی ، ئوزی لسوت گزهر ،
 ایندی دهوار چارشابلاری آلباقدی!
 اوشاقلارین قیش - پاچاسی چیلپاقدی!
- ۱۰۲ خلورچیلر بوردا خلور داشیردی .
 بو کوللو کدن اولاخلار دیر ماشیردی .
 سئلر کیمی ، نعمت آشوب - داشیردی .
 هر ایش دئدون ، هر کیمسییه گورردی ،
 جان درمانی ایسته سیدون ، وئرردی .
- ۱۰۳ ایندی بشر آرقود تکین اودوخوب ،
 چومبلنتی گوز قیجیردوب ، دوروخوب .
 باخیلار کی گورسونلر کیم سینبخوب ،
 تو کولسونلر ، اونون لشین یر تسین لار!
 هره بیردیش انسه سیندن قیر تسین لار!
- ۱۰۴ بودوشلرده ، قوزولاری یایاردوق!
 آخماسینلار ، اولدوز تکین سایاردوق!
 قوش قووانی چکیب داشا دایاردوق!
 قوش قووان دا ایله بیل کی قاباندی!
 قورد ، اوزاقدان دیربس کی چوباندی .
- ۱۰۵ بوزه میده گئدوب گوزدن ایتردیک ،
 تونقال قوروب ، سوتوللری اوتردیک!

دییوب - گولمک مرادینا یتردیک!

اٹل ده گولسون ، مرادینا یتیشسون!

اور کارین یارا لاری بیتیشسون!

۱۰۶ حیدر بابا ، سنده دینه لار وار ،

داغلار ودیعه سی خزینہ لار وار ،

آماسنه بنزہر ده سینہ لار وار ،

بو سینہ لار داغلار ایله دانیشیر ،

داغلار کیمی گوگلر ایله قونوشیر .

۱۰۷ گور هاردان من سنه سالدیم نفسی ،

دئدیم قایتار سال عالمه بوسسی ،

سنده یاخشی سیمرخ ائدین مگسی ،

سانکی قاناد وئردین یئلہ ، نسیمہ ،

هر طرفدن سس وئردیلر سسیمہ .

۱۰۸ حیدر بابا ، سنی وطن بیلیمشدیم ،

وطن دیب ، باش گوتوروب گلیمشدیم ،

سنی گوروب گوز یاشیمی سیلمشدیم ،

حالبو کی لاپ غملی غربت سنده ایمیش ،

قارا زندان ، آجی شربت سنده ایمیش .

۱۰۹ کیم قالدی که ، بیزه بوغون بورمادی ،

آلتدان - آلتدان بیزه کلک قورمادی ،

بیر مرد اوغوال بیزه هاوار دورمادی ،

شیطانلاری قوجا قلاب ، گزدیز سیز ،

انسانلاری آيا قلايب ازديز سيز.

- ۱۱۰ دیوار اوجالدى، گون بيزه دوشمه دى،
زندان قرالدى، گوز-گوزوسه چمه دى،
گوندوز گوزى منيم لامپام كه چمه دى،
سهلده باسدى، امميزدو لوب گول اولدى،
چوخ يازيغين ائوى چونوب چول اولدى.
- ۱۱۱ اول باشى مندن استقبال ائتديز،
سوندان چونوب ايشيميده اخلال ائتديز،
ئوز ظنيزجه استادى اغفال ائتديز،
عيبى يو خدير، كهچر گئدر، عمر در،
قيش دا چيخار، اوزو قارا كومور در.
- ۱۱۲ منيم يولوم محبت جاده سیدی،
سون سوزلريم حقين اراده سیدی،
محبتين رسالت وعده سیدی،
يوخسا منده بير كس ايله غرض يوخ،
سياست آدلى منده بير مرض يوخ.
- ۱۱۳ حق نه ديبر؟ كفرة قارشى گتمه يز،
نوردان چيخيپ ظلمت ايچره ايمه يز،
فيريلداغا فرفراتك بيمته يز،
گوردوزده كى اولمادى كفرين ديبي،
پول دا وئرسه، آلماغاتيكميش جيبى.
- ۱۱۴ شيطان بيزيم قبله ميزى چ-وندروب،

- آللاه دیین یولدان بیزی دوندروب ،
ایلانلی چشمه یه بیزی گونسدروب ،
منت قویورکی آرخنیز نهر اولوب ،
بیزگوروروك سولار بیزه زهر اولوب .
- ۱۱۵ حیدربابا ، گیللیکدن نه چیخار ؟
ظلمون ائوین صبر و تحمل ییخار ،
درویش اولان صبرین الین برک سیخار ،
گل قایدق ، چیخاق آقا دوزونه ،
کئچه ک گنه محبتین سوزونه .
- ۱۱۶ دینه اوشاق بیر - بیرله ساز اولسون ،
بلکه بوقیش بیرده چونوب یاز اولسون ،
چای-چمنلر اوردک اولسون ، قاز اولسون ،
بیزده باخیب فرحله نیب بیر اوچاق ،
سنیق - سالخاق قانادلاری بیر آچاق .
- ۱۱۷ بو باخچادان آلچالاری درردیک ،
قیش آدینا چیخیب دامدا سرردیک
هی ده چیخیب یالاندان چوندرردیک ،
قیش زومارین یایدا یهیب دویاردیق
بیر کلسی ده منت خلقه قویاردیق .
- ۱۱۸ ائولر قالیر ، ائو صاحیبی یوخ ئوزی
اوجاقلارین آنجاق ایشیلدیرگوزی ،
گئدنلرین آز - چوخ قالیدیرسوزی ،

بیزدنده بیرسوز قالا جاق، آی امان!

کیملر بیزدن سوز سالاجاق، آی امان!

۱۱۹ بیزدن سونرا کرسی لرین تووندا،

کندین ناغیلاریندا، سوز - سووندا،

قاری ننه نین چاخماغیندا، قووندا،

حیدر بابا ئوزون قاتار سوزلره،

ایچگی کیمی خمار و تره ر گوزلره.

۱۲۰ عاشیق دئیهر: بیر نازلی یار وارا ایملش،

عشقیندن اودلانیب یانار وارا ایملش،

بیر سالی - سوزلی شهر یار وارا ایملش

اودلار سونوب، اونون اودی سونمه ییب،

فلک چو نوب، اونون چرخنی چو نمه ییب.

۱۲۱ حیدر بابا آلچاقلارون کوشک اولسون

بیزدن سورا، قالانلارا عشق اولسون،

کچمیشلردن، گلنلره مشق اولسون،

اولادیمیز، مذهبنی دانماسین!

هرایچی بوش سوزلره آلانماسین!

تور کون دیلی *

تور کون دیلی تک سو گلی، ایستکلی دیل اولماز
ئوز گه دیله قاتسان، بو اصیل دیل، اصیل اولماز
ئوز شعرینی فارسا - عربسه قاتماسا شاعر
شعری اوخویسانلار، ائشیدنلر کسپیل اولماز
فارس شاعری چوخ سؤزلرینی بیز دن آپارمیش
«صابر» کیمی بیر سفره لی شاعر، پخیل اولماز
تور کون مثللی، فولکلوری دنیا دا تک دیر
خان یورقانی، کند ایچره مثل دیر، میتیل اولماز
آذر قوشونلی، قیصر رومی اسیر ائتمیش
کسری سؤزودیر بیر بئله تاریخ ناغیل اولماز
پیشمیش کیمی، شعرین ده گرک داد-دوزی اولسون
کند اهلی بیلر لر کی دو شابسیز خشیل اولماز
سؤزلرده جواهر کیمی دیر، اصلی بدلدن
تشخیص وئرن اولسا بو قدهر زیر-زیبیل اولماز

---

* اصلنده: (اصیل اولماز)

شاعر اولا بيلمزسن ، آنسان دوغماسا شاعر
 مسسن ، آبالام، هرساری کؤینک قیزیل اولماز
 چوق قیسا بوی اولسان اوليسان جن کیمی شیطان
 چوقدا اوزون اولما که اوزوندا عقیل اولماز
 مندن ده نه ظالم چیخار، اوغلوم، نه قصاص چی
 بیر دفعه بونی قان کی ایپکدن قزیل اولماز
 آزاد قوی اوغول عشقی طبیعتده بولونسون
 داغ - داشدا دوغولموش ده لی جیران حمیل اولماز
 انسان اودی دوتسون بو ذلیل خلقین الیندن
 آلاهی سؤرسن ، بئله انسان ذلیل اولماز
 چوق داکی سرابون سویی وار یاغ - بالی واردیر
 باش عرشه ده چاتدیرسا ، سراب اردبیل اولماز
 ملت غمی اولسا، بوجو جوقلار چؤپه دؤنمز*
 اربابلار ییمیزدان دا قارینلار طویل اولماز
 دوز واختا دولار تاختا - طاباق ادویه ایله
 اوندا کی نهم سانجیلانار زنجفیل اولماز
 بو «شهریار» ین طبعی کیمی چیممه لی چشمه
 کوثر اولا بیلسه دئمیرم ، سلسبیل اولماز

[۱۳۴۸]

---

* اصلنده: بیر ذره مساوات اولا، شاعر چپه دنمز.

بهجت آباد خاطرہ سی

اولدوز سا یاراق گۈزلہ میشم هر گئجه یاری
گج گلمهده دیر یار، یئنه اولموش گئجه، یاری
گۈزلر آسیلی، یوخ نه قارالتی، نهده بیر سس
باتمیش قولاغیم، گۈر نه دؤشور مکدهدی داری
بیر قوش «آیغام!» سویلیه رک، گاهدان ایبلده ر
گاهدان اونودا یئل دئییه لای-لای هوش آپاری
یاتمیش هامی، بیر آلاله اویاقدیر، داها بیر من
مندن آشاغی کیمسه یوخ، اوندان دا یوخاری
قورخوم بودی یار گلمه یه، بیردن یاریلا صبح
باغیریم یاریلار، صبحوم آچیلما، سنی تاری!
دان اولدوزی ایسته ر چیخا، گۈزیالواری چیخما
او چیخما سادا، اولدوزومون یوخدی چیخاری
گلمز، تسانیرام بختیمی، ایندی آغارار صبح
قاش بیله آغار دیقجا، داها باش دا آغاری

عشقین کی قراریندا وفا اولمیا جاقمیش
 بیلمم کسی طبیعت نیه قویموش بو قراری؟
 سانکی خوروزون سون باننی، خنجردی سوخولدی
 سینہ مده اُورک وارسا، کسیب قیردی داماری
 ریشخندله قیر جانندی سحر، سویلهدی: دورما
 جان قورخوسی وار عشقین، اوتوزدون بو قماری*
 اولدوم قره گون، آبریلالی اوساری تئلدن
 بونجا قره گونلردی ایدن رنگیمی ساری
 گؤزیاشلاری هر یثردن آخارسا، منی توشلار
 دریایه باخار، بللی دی، چایلارین آخاری
 ازبس منی یاپراق کیمی هجرانلا سارالدیب
 باخسان اوزونه سانکی قیزیل گولدی، قیزاری
 محراب شفقه ئوزومی سجده ده گوردوم
 قان ایچره غمیم یوخ، اوزوم اولسون سنه ساری
 عشقی واریدی «شهریار» ین گللی - چیچکلی
 افسوس، قارا یل اسدی، خزان اولدی بهاری

* اصلینده: جان قورخوسی وار، هر کیم اوتوزمیش بو قماری.

دؤ گو نمه - سؤ يو نمه

بیر قرن ده قارداشدان اوزاخلاشماق اولورموش؟

قارداش دئییه، بیر عومر، سور اغلاشماق اولورموش؟

بیر دنده، بو قارداشلا، قوجا قلاشماق اولورموش؟

بونلار بئله کی عرض ائله دیم، گلدی و اولدی

من هر نه محال فرض ائله دیم، گلدی و اولدی

بیز آیریلالی قرن ایدی، قارداشلاریمیزدان

لش لر کیمی آیری دوشه لی باشلاریمیزدان

اوزموش الی قافقازلی قارینداشلاریمیزدان

گور من نه حال اولام بو قیزیل گللی تاپسام

رستم علی اوف تک گل بلبللی تاپسام

قارداش! گؤزوم آختارمادا قوی بیرسنی تاپسین

عشقیم، طلیسیم داغلاری فرهاد کیمی چاپسین

دشمن واریسه امجگینسی، تندیره یاپسین

حسرت قالالی بیز سیزه، بیر قرن یاریم دیر

آغلار گؤزومون شاهدی، شعریم، سه تاریم دیر

اوورهش «قاش آلان حلمه» گۆزو قاشدان آيیرمیش
 جلاد قومه سیله ، بدننی باشدان آيیرمیش
 جانندان جیگری، قارداشی - قارداشندان آيیرمیش
 بییر ملتته دنیا بویسی ، بییر فاجعه دوغموش
 بییز ائللرین او قهرمان احساسینی بوغموش
 یاتسین یاوا گۆز لر ، هله لیک بختی اویاتدیم
 ائل - آرخاما چاتدیقدا بوگون آرزیما چاتدیم
 قارداش سنی تاپدیقدا ، غمی غصه نی آتدیم
 سانکی باکی نی ، گنجه نی وئردین منه قارداش
 تاپدیم ائلیمی - آرخامی ، قوربان سنه قارداش
 سن تحویل آلیرسان منی ، قارداش دا سانیرسان
 مین لر یاد ایچینده منی گؤرچکده تانیرسان
 قلبیمده ، دیلیمده نه سؤزوم وارسا قانیرسان
 « رستم » باکیدان سویله منه ، جان سنه قوربان
 تبریز سنه لایق نسه ؟ تهران سنه قوربان !
 قارداش یئنه سنسن کی دالیمدا دایانیبسان
 قارداش یاتا بیلمزسه ، اویوبکن ، اویانیبسان
 من هر اودا یانمیشسام ، اونا سنده یانیبسان
 یاد قارداش اولانماز بیزه ، قارداش دا یاد اولماز
 قلبیم سن ایله شاد اولی ، سن سیزده شاد اولماز
 سیزلرجه بوؤوک انقلابیز ، خلقی آیتدی
 چاپقین مال اولان، مال - داوار اولسونداقایتدی

آمما بيزيم انسانلاريميز گئتىدى كى گئتىدى!
 قاقفاز قايدىب دؤنمەدى ئوز كۆ مداريندان
 قسمت ھلە بوخ شھريارا « بختيار » يندان
 «رستم»، سەنە قوربان! بوسلامى گۆتوررسن
 او قھرمان ائللەردە گزر كىن ، يئتيرەرسن
 اوردان دا گلندە ، بيزە شادلىق گتيرەرسن
 دئىنە « دومورول » بورجىنى دوشمان يىخا بىلمز
 قارداش نە قدر يادلاشا ، ياددان چىخا بىلمز
 سارقىندى اوسوسنلەرە سونبوللەرە كۆنلوم
 بولبول كىمى قاندير ، او قىزىل گوللەرە كۆنلوم
 « واحد » لەرە « قابىل » لەرە « بولبول » لەرە كۆنلوم
 شاعر اولالى بوجلۇدى « صابر » لەرە روحوم
 « وورغون » دى « سلیمان » كىمى ساحرلەرە روحوم
 « راحيم » لى « سلیمان » لى گۆروم « بختيار » اولسون
 « گولگون » باجىم « آذر » قادىنى برقرار اولسون
 « عثمان » - « نبى » - « كورچا يلى » - « رسول » - « تودە » وار اولسون
 فرصتدە « سھند » ایلە سىزە گول سپەرىك بىز
 ھەر گۆزسىزى گۆرموشسە ، او گۆزدن اۇپەرىك بىز
 عشقىندە كۆنول گۆز يولاتىكمىش ، يارى گۆزلەر
 كونلوم يار ايتىرمىش ، آرايوب - آختارى گۆزلەر
 دىل صبر ائلەيب دىنمەسەدە ، يالواری گۆزلەر
 عاشق گۆزودىر ، چشمەى زمزمەدە دئەرلەر

هجران اودودير ، نار جهنم ده دئيه رلر

بیرگون اولی کی، فاتحه بیزساغ - سولاوئرریک

دنیا هامی بیرملت اولوب قول - قولوئرریک

دشمنده محبت تاپا ، بیزلر یولاوئرریک

قارداش اوزونه خسرت اولوب چکمم اوگون آه

خلقی اودا یانديرماغا ، بیر تک قالی آلاہ

[۱۳۴۹/۹/۱۲]

استاد شهریارین جوابی:

سهندیم!

شاه داغیم ، چال پاپاغیم، ائل دایاغیم، شانلی سهندیم،
باشی طوفانلی سهندیم.
باشدا حیدر بابا تک کارلا - قیروولا قاریشیب سان،
سون ایپک تئللی بولود لارلا افقده ساریشیب سان،
ساواشارکمن باریشیب سان.

گؤیدن الهام آلالی سرری سماواته دئیهرسن،
هله آغ کور کی بورون، یازدایاشیل دون داگئیهرسن،
قورادان حالوایئیهرسن.

دؤشلر ونده صونالار سینهسی تک شوخ ممه لرده،
نه شیرین چشمه لرین وار.
اویاشیل تئللری، یئل هورمه ده آینالی سحرده،
عشوه لی ائشمه لرین وار.
قوی یاغیش یاغسادا یاغسین،

سئل اولوب آخسادا آخسین،

یانلاروندا دره لروار.

قوی قلمقاشلارین اوچسون فره لرله، هامی باخسین،

دوشلرونده هیره لروار،

او، اتکک لرده نه قیزلار یاناغی لاله لرین وار،

قوزولار اوتلایاراق، نی ده نه خوش ناله لرین وار،

آی کیمی هاله لرین وار.

گول چیچکدن بزه ننده، نه گلین لر کیمی نازین،

یئل اسنده اوسولاردا نه ده رین راز - نیازین،

اوینایار گوللو قوتازین.

تیره بیر ساز تئلی تکک شاخه لرین چایدا - چمنده،

یئل او تئلرده گزه ننده، نه کور اوغلی چالی سازین،

أورده گون خلوت ائدیپ گؤلده پری لرله چیمنده،

قول - قانادان اونا آغ حوله آچار غمزه لی قازین.

قیش گئدر، قوی گله یازین.

هله نوروز گولی وار، قارچیچگین وار، گله جکلر،

سئل - یاغشیدا یویونار کن ده گونش له گوله جکلر،

اوزلرین تئزسیله جکلر.

قیشدا کهلیکک هوسی له، چوله قاچدیقدا جوانلار.

قاردا قاققیدا یاراق نازلی قلمقاشلارین اولسون!

ياز، اودۇشلارده ناهار منده سين آچديقدا چوبانلار،
بوللى، سودلى سورولر، دادلى قاووتماشلارين اولسون!

آد آليب سندن او شاعر كى، سن اوندان آد آلار سان،
اونا هر داد وئره سن، يوز او مقابل داد آلار سان،
تاريدان هر زاد آلار سان.

آداس اولدوقدا، سن اونلا، داها آرتين اوجالار سان،
باش اوجالديقدا دماوند داغيندان باج آلار سان،
شئر اليندن تاج آلار سان!

اودا، شعرين، ادبين شاه داغيدير، شانلى سهندي،
اودا، سن تگك آتار اولدوزلارا شعريله، كمندى،
اودا، سيمرغ دن آلماقدادى فندى،

شعر يازاندا قلميندن باخاسان درسپه لندى،
سانكى اولدوزلار الندى،

سؤز دئينده گؤروسن قاتدى گولى، پسته نى، قندى،
ياشاسين شاعر افندى!

اونه شاعر، كى داغين وصفينه مصداق اونى گؤردوم،
من سنون تگك اوجاليق مشقينه مشاق اونى گؤردوم،
عشقه، عشق اهلينه مشتاق اونى گؤردوم.

اونه شاعر، كى خيال مر كمينه شووشىغاياندا،

او نهنگك آت آياغين توزلى بولودلاردا قوياندا،

لوله لئمکدهدی یئر - گۆی، نئجه طومار ساریاندا ،
گۆره جکسن اوزماندا:

نه زمان وارسا، مکان وار ساکسیب بیچدی بیر آندا ،
کئچه جکلر، گله جکلر نه بویاندا. نه اویاندا،
نه بیلیم قالدی هایاندا ؟

باخ نه حرمت وار اونون ئوزدئمیشی توك پاپاغیندا،
شعرینین تاجی اگیلمیش باشی دورموش قاباغیندا،
باشینا ساوریلان اینجی، چاریق اولموش آیاغیندا،
وحی دیر شعرى، ملک لردی پیچیلدیر قولاغیندا.
شهدی واربال دوداغیندا.

اودا داغلار کیمی شأنینده نه یازسام یارا شاندیر.
اودا ظالم قوپاران قارلا، کولک له دوروشاندیر.
قودوزا، ظالمه قارشى سینه گرمیش، ووروشاندیر.
قودوزون کور کونه، ظالم بیره لرتک دارا شاندیر.
آما وجهینده فقیر خلقی اگیلمیش سوروشاندیر.
قارا ملتده هنر بولسا، هنر له آرا شاندیر.
قارالارلا قاریشاندیر،
ساریشاندیر!

کئجه حقیقین گۆزودیر، طور توره تمیش اوجاغیندا،

اری ییب یاغ تک اور کلردی یانیرلار چیراغیندا،
می، محبتدن ایچیب لاله بیتیدیر یاناغیندا،
او بیر اوغلان کی، پری لر سواچرلز چاناغیندا،
اینجی قاینار بولاغیندا،
طبعی بیر سئوگلی بولبول کی، اوخور گول بوداغیندا،
ساری سونبول قوجاغیندا،
سولار افسانهدی سؤیلهر اونون افسونلی باغیندا،
سحرین چنلی چاغیندا.

شاعرین ذوقی، نه افسونلی، نه افسانهلی باغلار،
آی نه باغلار، کی «الف لیلی» ده افسانهده باغلار.
اود یاخیب، داغلاری داغلار،
گول گولر سه بولاغ آغلار.

شاعرین عالمی ئولمز، اونا عالمده زوال یوخ،
آرزیلار اوردانه خاطر لیه امکاندی، محال یوخ،
باغ جنت کیمی اوردان «بو حرام دیر، بو حلال» یوخ.
او محبتده مالل یوخ،
اوردان حال دیر، داها قال یوخ!

گئجه لر اوردان گوموشدندی، قیزیلدان نه گونوزلر،
نه زمرد کیمی باغلاردی، نه مرمر کیمی دوزلر،

نه ساری تئلی اینکار، نه آلاگۆزلو ئوکوزلر،
آی نهجه، آی کیمی اوزلر؟!

گول آغاجلاری نه طاوس کیمی چترین آچیب الوان،
«حلله» کروانیدی چؤلر، بزه نرسورسه بو کروان،
دوه کروانی دا داغلار، یوکی اطلسدی بو حیوان،
صابرین شهرینه دوغرو، قاتاری چکهده سروان،
او خیالیمدا کی شیروان!

اوردا قاردا یاغار، آما داها گولر سولا بیلمز،
بو طبیعت، او طراوتده محال دیر، اول بیلمز،
عومر پیمانہسی اوردا دولا بیلمز.

او افقرده باخارسان نه ده نيزلر، نه بوغازلار،
نه پریلر کیمی قوشلار قونوب، او چماقدا نه قازلار
گۆلده چیممکده نه قیزلار.

بالیغ اولدوز کیمی گۆلرده، ده نيزلرده پاریلدار،
آبشار مرواری سین سئل کیمی تۆکدو کده خاریلدار،
یئل کوشولدار، سوشاریلدار.

قصرلر واردی قزیلدان، قالالار واردی عقیقدن،

«رافائیل» تابلوسی تک، صحنه لری عهد عتیق دن،
دویماسان کوهنه رفیق دن.

جنتین باغلاری تک، باغلاری نین حور و قصوری،
دوزولوب غر فده، ایواندا، جواهر کیمی حوری،
الده حوری لری نین جام بلوری،
تونگونون گول کیمی (صهبای طهوری).
نه ماراقلار کی، آییق گؤزلره رؤیادی دئییرسن،
نه شافاقلار کی دهرین باخمادا دریادی دئییرسن،
اویدوران جنت ماوا دی دئییرسن!

زهره نین قصری بریلیان، حصاری اینجی دی، یاقوت،
قصر جادودی، مهندسلری هاروت ایله، ماروت،
اوردا «مانی» دایانیب قالمیش او صورتلره مبهوت،
قاپی قوللوقچی سی هاروت!

اوردا شعرین، موزیکون منبعی سرچشمه دی قاینار،
نه پریلر کیمی فواره دن افشان اولوب اوینار،
شاعر آنجاق اونو آنلار!

دولو مهتاب کیمی استخردی فواره لر ایله،
ملکه اوردا چیمیر، آی کیمی مهباره لر ایله،

گوللو گوشواره لر ایله.

شعر و موسیقی شاباش اولمادا، افشاندى پریشان،
سانكى آغ شاهى دیر اولماقدا گلین باشینا افشان،
نه گلین لر کی نه انلیک اوزه سورترله، نه کیرشان،
یاخا، نه تولکی، نه دووشان!

آغ پری لر، ساری کؤینکلی بولود لاردان أنیرلر،
سود گؤلونده ملکه ایله چیمیر کن سئوینیرلر،
سئوینیرلر، ئویونورلر.
قووزایاندا هره الدهه دولو بیرجام آپاریرلار،
سانکی چنگی لر، شاعرلره الهام آپاریرلار،
دریا قیزلارینا پیغام آپاریرلار.
ده نیزی ن ئورتوگی ماوی، افقین سققی سماوی،
آینادیر، هر نه باخیرسان: یثر اولوب گؤی له مساوی،
غرق اونون شعرینه راوی.

غرفه لر، آی - بولود آلتیندا اولار تک گؤرونورلر،
گؤز آچیب یومما، چیراغلار کیمی یاندىقدا سؤنورلر،
صحنه لر چرخ فلک تک بورولوب، گاهدا چؤنورلر،
کؤلگه لیکلر سورونورلر.

زهره ايواندا الهه شينيلينده گؤرونر كن،
باخاسان حافظى ده اوردا جلالته گؤرسن،
نه سؤرسن.

گاه گؤرن حافظ شيراز ايله ايواندا دوروبلار،
گاه گؤرن اورتادا شطرنج قورار كن اوتوروبلار،
گاه گؤرن سازيله، آوازيله اكلنجه قوروبلار،
سانكى ساغرده ووروبلار.

خواجه الحان اوخوياندا، هامى ايشدن دايانيرلار،
اونوالرله پرى لر گاه اويوب، گاه اويانيرلار،
لاله لر شعله سى، الوان شوشه رنگى بويانيرلار،
نه خومار گؤزله يانيرلار.

قاناد ايستير بوفضا، قويا لاطر لائلنى سهنديم،
ايشيت ئوز قصه مى، دستانيمى، دستانلى سهنديم:
«سنى» «حيدر بابا» اول نعره لريله چاغيراندا،
او سفيل داردا قالان، تولكو قووان شتر باغيراندا
شيطانين شيللاغا قالخان قاطيرى نو خدا قيراندا،
«دده قورقود» * سسين آلديم، دئديم: «آرخامدى» اينانديم.
آرخا دورديقدا «سهنديم» ساوالان تك هاوالانديم،
سهله قارشى قووالانديم.

«جوشغونون» دا قانى داشدى، منه بير هايلى سس اولدى،

---

* بير يترده! «با با گور گور»

هر سسيز بير نفس اولدى.
 باكى داغلارى دا، هاى وئردى سسه، قيهها اوجالدى،
 اوتايين نعره لرى سانكى بوتاييدان دا باج آلدى،
 قورد آجالديقدا قوجالدى.
 «راحمين» نعره سى قووزاندى دئيهن توپلار آتيلدى،
 سئل گليب نهره قاتيلدى.
 «رستمين» توپلارى سسلندى دئيهن بوملار آچيلدى،
 بيزه گول – غنچه ساچيلدى.
 «قورخما گلديم!» دئيه، سسلرده منه جان دئدى قارداش،
 منه جان – جان دئهرك، دشمنه قان – قان دئدى قارداش.
 منه سلطان دئدى قارداش
 من ده جانيم چغيريب: جان سنه قربان دئدى قارداش
 ياشا اوغلان – سيزه داغدان دلى جيران دئدى قارداش
 ائل سيزه قافلان دئدى قارداش!
 داغ سيزه اصلان دئدى قارداش!
 داغلى حيدر بابانين آرخاسى هر يشرده داغ اولدى،
 داغا – داغلار داياغ اولدى.
 آرازيم آينا چيراغ قويمادا، آيدين شافاغ اولدى،
 اوتايين نغمه سى قووزاندى، اوركلر قولاغ اولدى،
 يئنه قارداش دئهرك قاچمادا باشلار آياغ اولدى،
 قاچديق، اوزلشديك آرازدا، يئنه گؤز لر بولاغ اولدى،

يئنه غملر قالاغ اولدى.

يئنه قارداش ساياغى سؤزلر يميز بير ساياغ اولدى،
وصل ايگين آلمادا، ال چاتمادى، عشقيم داماغ اولدى،
هله ليك غم سارالار كن قارالار دؤندى آغ اولدى،
آرازين سودگولى داشدى، قايلقلاردا باغ اولدى،
سارى سونبوللره زلف ايچره اوراخلار داراغ اولدى،
يونجاليقلار يئنه بيلدير چينه ياي - ياز ياتاغ اولدى.
گؤزده ياشلار چيراغ اولدى،
لاله بيتدى ياناغ اولدى،
غنچه گولدى، دو داغ اولدى،
نه صول اولدى، نه ساغ اولدى!

ايليمي - آرخامى گؤرديكده ظاليم اووچوقيسيلدى،
سئل كيمي ظلمى باسيلدى، زينه آرخ اولدى، كسيلدى،
گول گؤزوندن ياشى سيلدى.
تور قوران اووچى آتين قوومادا سيندى گئرى قالدى،
ئوزى گئتدى، توري قالدى.

آمما سحيدر بابادا بيلدى كى بيز تك هامى داغلار،
باغلانيب قول - قول زنجيرده، بولودلار او دير آغلار،
نه بيليم، بلكه طبيعت ئوزى نامرده گون آغلار،
اگرى يوللارى آچار كن، دوز اولان قوللارى باغلار،

صاف اولان سینه‌نی داغلار!
داغلارین هر نه قوچی، طرلانی، جئیرانی، مارالی،
هامی دوشگون، هامی پوزغون، سینه‌لر داغلی، یارالی،
گول آچان یئرده سارالی!

آما ظن ائتمه‌کی داغلار یئنه قالدخان اولاجاقدیر،
محشر اولماقدادی بونلار، داها وولقان اولاجاقدیر،
ظلم دنیا‌سی یانار کن‌ده تیلیت قان اولاجاقدیر!
وای...! نه طوفان اولاجاقدیر!

دئدین: آذر ائلی نین، بیر یارالی نیسگیلی یم من،
نیسگیل اولسام دا، گولوم! بیر ابدی سؤیگولی یم من،
یاد منی آتسادا، ئوز گلشنمین بولبولی یم من،
ائلیمین فارساجادا دردینی سویله‌ر دیلی یم من،
حقیقه دوغرو نه قاراندیق ایسه، ائل مشعلی یم من،
ابدیت گولی یم من!

نیسگیل اول چرچیه قالسین کی، جواهر نه‌دی قانمیر،
مدنیت ده‌بین ایلیر بدویت، بیر اوصانمیر،
گون گئدیر، آزقالا باتسین، گئجه سیندن بیر اویانمیر،
بیر ئوز احوالینا یانمیر!
آتار انسانلیغی، آما یالان انسابی آتانماز،

فتنه قووزانماسا بير گون گئجه آسوده ياتانماز،
باشي باشلاره قاتانماز!

آما مندن ساري، سن آرخايين اول، شانلي سهنديم،
ده لي جيرانلي سهنديم.
من داها عرش علاكو لگه سي تك باشدا تاجيم وار،
الده موسي كيمي فرعونه غنيم، بير آغاجيم وار،
حرجيم يوخ، فرجيم وار.
من علي اوغلوبام، آزاده لرین مردی، مرادی،
او، قارانليقلارا مشعل،
او، ايشيقليلارا هادی،
حقیقه، ایمانه منادی!
باشدا سینماز سپریم، الدهه کوتلمز قلیجیم وارا!

[اٹل بلبلی]

(شاعر حسرتہ جواب)

اٹل بلبلی، سن منیم ٹوز بالام سان
یامان گونده حاصاریم سان، قلام سان
بیر آلاھا سنده من تک غلام سان
اوندان سونرا هئچ بیر کسدن آزون یوخ
ناز بالا سان، بیر کسهده نازون یوخ

کند اوشاغی، جو مالاشدیق، چوخدوق
تندیر آشین ایچمیشیدیک، توخدوق
سؤزلریوی کلمه - کلمه اوخودوق
غم سازی نین، یئنه سیمین باغلادوق
بیر اوخودوق، بیر چالدوق، بیر آغلادوق

نیسگیلی سؤزلرین منی اوتدادی
آغرین آلیم، منیم باغریم چاتدادی

آرزیم دوروب بوداغ-داشی قاتدادی
گلدیم سنین، باشون قویدوم دیز اوسته
ناز بالا می اوپدوم، قویدوم گۆز اوسته

گئندلردن دئدیک، یاندوق، یاخیلدوق
دئدیک نئجه دورموشودوق، ییخیلدوق
سیخینتی لار چکدیک یامان سیخیلدوق
دئدیک آمما (خانلار) غمی یئکه ایدی
سندن ساری اورکلر بیرتیکه ایدی

ننه قیز عمقیزی دئدی: جان بالا
آنان سنی گؤرمهدی حیوان بالا
حسرت قالدی سنه امیرخان بالا
دئمه سنین باش ساغلیغین اونوتدوخ
امیرخانا بیز تازادان یاس دوتدوخ

هئچ داربخما، سن منزله چاتیب سان
ماشین آلیب، آت- قاطری ساتیب سان
قارقالاری، قر - قمیشی آتیب سان
بلبل اولوب قونوبسان گلر اوسته
گلر کیمی دایان سنبلر اوسته

سيز قديمدن آدلى-سانلى خانلار سيز
هر بيرى مين جانا ده گن جانلار سيز
سر حياتى اوخو-يوب آنلار سيز
بيلير سيزكى دنيا قضاو-قدردى
قضاو-قدر غمين يئمك هدردى

دنيا، بوشاهدى، بوگدا، قانميوب
اينديه تك بير كسه آلدانميوب
هيچ بير چيراغ صبحه قدر يانميوب
باش آلتى ميز گاه آلچاقدى، گاه اوجا
ئولوم باخمير جواندى بو، يا قوجا

سنين آتان بير شوخ ظريف كيشى ايدى
خلقى آييق سالماق اونون ايشيدى
شوخلوقلارى، آغيزلار كشميشيدى
هامى اونى حسرتيلن ياد ائدير
عزیزله ييب رحمتيلن شاد ائدير

«ملك نياز» خان زادالار باشيدى
آت بئلينده اوزوكلارين قاشيدى

افسانه تك پرى لىر اوپناشيدى
غم گونونده بير كندى مات ائديدى
غيرته باخ! باش گوتوروب، گئديدى

كامل ئوزونسن كى كمال اهلى سن
شعرين نشان وئيرىكى حال اهلى سن
اينجه، ظريف ذوق و خيال اهلى سن
گوندن گونه هنرده چاغلاشارسان
بيرگون اولار «صابر» له باغلاشارسان

يامان گونلر گئچيب - گئديب ايتنىدى
بير ياخشى لىق مرادينسا يئتنىدى
اوتاي - بوتاي فرقى يوخدى وطنىدى
اوردا بوردان، يوزايل صنعت قاباقىدى
كت گوردوگون همان تخته - طاباقىدى

اورا، بيزيم قيزيل كعبه باكىدى
شانلى باكى چيلار، خاك پاكىدى
اينجه صنعت لرين آب و خاكىدى
اوردا، هنرمعدن لىر تك قازيلىب
«مشدى عباد» - «آرشين مالچى» يازيلىب

جاھل لیقدا تورا دوشن چوخ اولار
قیش یاخینلار تور آتانلار، یوخ اولار
مظلوملارین آھی بیرگون اوخ اولار
ظلمین ده گر، اوره گی نین باشینا
آوچی قویار باش، یههرین قاشینا

یازیق جوان، شیطاننی گؤر جکک چاشار
یولدان چخیب، بولودلی داغلار آشار
حقى تاپان خضر اولی، مین لر یاشار
نه یاخشی دی، آلاھ سؤزون اینانماق
بلا لرده صبر ائله ییب، دایانماق

ایگیت غربت چکمه میشسه، آییلماز
شهرتی دنیانی دوتوب یاییلماز
أنیشده - یوققوشدا اسگیكک ساییلماز
ایگیت بیروقت، قانسیزلارا قان وئرر
بیروقت ئوزی، قانسیزلیقدان، جان وئرر

منده ایلر اوزاق دوشدوم ائلیمدن
آتائولدی، فلک ووردی بئلیمدن

ایندی دوشمز آتا آدی، دیلمدن
بعلی اوغول! بیزلر هامی همدردیك
گلر اکدیك، آما تیکانلار در دیک

بیرکسه نه آتا قالار، نه عمی
بیچیلیمگه اکیلیب دی، بو زمی
سنین کیمی اوغلی واردی نه غمی
(امیرخانین) سونمز داخی اوجاغی
مکتب ایمیش سنین آنا قوجاغی

بودنیادا، بیزدن قالان بیرسس دی
بو کروانین زنگی قالیرسا، بس دی
اونودنا هرکس آتاسین، ناکس دی
اونودماسان سن، آتاوی یاد ایله
احسانیه اونون روحون شاد ایله

شانلی «رستم» شعری گلیب، چاتیب دی
ایشگی کیمی احوالیمی، قاتیب دی
سانما طبعیم، بختیم کیمی یاتیب دی
ایسته میرم گؤزلری یاشلان دیریم
کؤز مه لهنن یارانن آشان دیریم

يازيب: ئولسم نه خلقى زار ايستهرم
نه قبريم اوسته گلغذار ايستهرم
آراز قيراغيندا، مزار ايستهرم
آچيق قويون گوزوم اوبارى گورسون
اوسازلى، سوزلى شهربارى گورسون

دئينه: شاعرا سن كورپونى كئچيبسن
ابدیت قارالتى سين سئچيبسن
خضره چاتيب، آب حیات ايچيبسن
سنين طبعون خضر آختاران چشمه دى
دریا كيمي زلفى ائشمه - ائشمه دى

سن ئولومون يازيسينى پوزوبسان
اوستونده، بىر ابدیت يازوبسان
مزارىوى اوركلرده قازوبسان
سن كيمينه بيرده داخى ئولمك يوخ
آداملارى بادام كيمي بؤلمك يوخ

ايسته ديگين اورك گوزى منده دى
آرخايين اول، منده گوزوم سنده دى
فارسلا دئير: «جوينده يابنده» دى

بیرگون اولار، بو داغلاری چاپارلار

ایستکلی لر بیر - بیرلرین تاپارلار

اوندا سنده آتسی مینیب چاپارسان

ئوز حققوی قورد آغزیندان قاپارسان

ایتمیشلری آختارارسان، تاپارسان

آلنیمیزا یازییلار آخر وصلی

قایدالیم، تاپالیم آخر اصلی

بهمن آیی ۱۳۴۸

محمد راحيم حضرت تلمرينه جواب

استاد شهر ياردان

آغ گوڤرچين، آغ قانادين آچارسان
دام - ديواردان بيرقووزانيب اوچارسان
اولدوزلانيب، باكي دئيه قاچارسان
ئوپوشلري راحيم بيگه سپرسن
قارداشمين بال دوداغين ئوپرسن

دئينه: قارداش مکتوب گلدی يئتیشدی
سؤينجميز قالخيب غمله آتیشدی
آليشديقجا يارالاريم بيتيشدی
قارا بختين يئنه اوزی آغ رولسون
ياردا بيزدن ياد ايله ييب، ساغ اولسون

هئچ کيمسه يه بئله سووقت گلمه ييب
هئچ بير اوزه، بئله بير گول گولمه ييب

گۆز ياشىمى، آنام بئله سىلمە يىب
بئله ميوە گۆرمز بىزىم قانالار
قوجالماسىن سىزى دوغان آنالار

باكى دان چوخ سووقت گلىب تىرىزە
سابق زمان بىز چوخ گلىردىك سىزە
سىز دە نولىدى بىر گلىدىز بىزە
آيرىلىق داشىنى بىردن آتايدىق
جانى جانا، مالى مالا قاتايدىق

اوجا داغلار، بىر - بىر لىرىن گۆرەللىر
گۆرۈشلەرىن باخىشلا گۆندەرەللىر
صبا ايله پىام آلىب وئرەللىر
شاعر اولار بىر - بىرىنى گۆرمەسىن؟
ساز، سۆزىلە پىمان آلىب وئرمەسىن؟

قربان اولوم من او شىرىن دىللىرە
اوزاق دوشدوق، حسرت قالدوق ائللىرە
سحر - آخشام يالوارىرام يئللىرە
قارداشىما مندن سلام يئتىرسىن
اوندان دا بىر خبەر - اثر گتىرسىن

اوتایدادی، شکی، شیروان، قره باغ
بوتایدادا مشکین، اهر، قره داغ
بیر- بیرینی آرازدان آلمیش سوراغ
آرازیزی آیریلمادان داغلایب
سون، ئوزوده گمجه - گوندوز آغلایب

بوتقسیمات بوندان آرتیق اولانماز
آتم عصری اختلافار قالانماز
بیرقانون اولماسا، دنیا دولانماز
ایندی دنیا، یوزده دئسه ن ساغ - سولدی
موشک ایچون ایکی ساعاتلیق یولدی

انسانلاریق، انسانلیغی خوشلایین
بیرملتیک، بیرلشمه یه، باشلایین
بوخان - خانلیق حکومتین بوشلایین
بوگون گرك بشر اولسون بیرملت
بیرملته اولارمی یوزحکومت؟!

بیزلرکی لاپ بیر دلیل، بیرقان قارداشلیق
قارداش قالسین، انسانلاریق، یولداشلیق
آیاقلارا پیس ساریلیب، سارماشلیق
پاسپورت له دئیر گمتسن سوزوم یوخ

پاسپورت دئییر: آدیم واردی، ئوزوم یوخ!

هاردان گلیم، رسم لیکده دعوت یوخ
اولسادا، من قوجالمیشام قوت یوخ
اوشاخلیام آیریلماغا طاقت یوخ
ایندی لیکده اوللوق اورک قوناغی
اورک اولسون، قوناغی نین یاتاغی

«کوشکی بالابانلار، آرازا باخار»
«آرازسویی هنوز گؤزلردن آخار»
ائل نیسگیلی پیس یاندرار، پیس یاخار
غم واریکن، قارداش دئییب قایناردیق
«یولداش منی قورد آپاردی» اویناردیق

آراز دئییر: اولدوز کیمی آخارام
گؤز آلتی نن ساغا - سولا باخارام
قهر لیب ایلدیریم تک شاخارام
کسمه لی یم ایکی قارداش آراسین
آغلادیرام، باغلامدان یاراسین

نچون بیزدن رسمی دعوت ائتمیر سوز
قونشولوقدا، آرتیق گلیب گئتمیر سوز

يادبميزتك، دادبميزا يئتميرسوز
سيزين الوز بيزدن آرتيق آچيقدي
منيم آغريم، آچيلمادان اوچوقدي

ايندى بيزيم دولتدرده يانلاشير
گئت به گئتده چتين لر آسانلاشير
صلحون يئلى اسمگه سهمازلاشير
بيزده خوروز وظيفهسى بانلياق
سون گؤروشمك سهميني سهمانلياق

ساوالانا سلاميني يئتيرديم
اوندان سنه الهام آليب گتيرديم
بير نئچه سين يولدا ساليب ايتيرديم
آغير همت، قان قيمتى، صداقت
قالسين هله، يوخدير ديلميده طاقت

افق لره رؤيا رنگين ياخيرام
«عينالى» دان «ارك» اوستوندن ياخيرام
تمثاليوى داغلار اوسته تاخيرام
سنده هنر آتين مينيب چاپارسان
دومانلى داغلاردا منى تاپارسان

ھاردا چاتدوق گۆی چشمہ نین باشینا
بولاغ اوتی، وسمہ چکمیش قاشینا
اگلہن یئرہ، بیردیرسکلہن داشینا
دومان کئچسین، گۆز یاشینی سوندا گۆر
قارداشی نین صفاسینی اوندا گۆر

چوق «باکی دان فنار گلیر» اوخوردوق
سون «اودوما یانار گلیر» اوخور دوق
گۆر «باشیما نہ لر گلیر» اوخوردوق
ایندی دویدوم، اوندا گلیرمیش فنار
سون گلہ جگمیش اودوما، بیر یانار

عشق اہلی سن، یاخشی منی قانارسان
چوخ کیپلہمہ، اوددوتوب اودلانارسان
گۆزلر یاغیش یاغدیرماسا، یانارسان
منیم قاینار چشمہ کیمی گۆزوم وار
اودور منده ہر جور اودا دۆزوم وار

بئلہ کی، سن آلقشلا بیرسان منی
گئدنلرہ نیسگیل ائدیم قوی سنی
دور! ای گولون خزان اولان خرمنی
گۆر بیزیمده دردی میزی قانان وار
بیزلرہدہ بیر اور کدن یانان وار

ياخينلاريم قويدى منى قير اخدا
يانانلاريم قالدی مندن اوز اخدا
ائل يايلاخدا، ئوزوم قالدیم قيشلاخدا
ايتيرديلر خدمتمين امة گين
قدرين بيلون، ائل - آرخانين، كؤمگين

«تمدنون» گؤزى گؤروم كور اولسون
آغزىنداكى شيرين شربت، شور اولسون
بال دايئسه، زههر اولسون، چور اولسون
آغزىمىزىن دادين قاپىب آپاردى
اوركلرى چكىب كؤكدن قوپاردى

گاه عربى، گاه عجمى كيشله سين
هى بو اونى، هى او بونى ديشله سين
اربابلارين كر خاناسى ايشله سين
ايندى داخى ملت لرده آيلىب
آغزىلارين ديشلرى ده سايلىب

بىز ملت لر، چوخ قانقاللار بىچميشيك
آجى - آجى ايشگى لرى ايچميشيك
آمما داخى بور كولى كئچميشيك

ایندی نسبت افق آچیب، ایشیق دی
منیم سده قبله قاپیم آچیق دی

گئت به گئده دنیا آرتیق آییلیر
گیزلین قالمیر سس - صدالار یایلیر
سایلمایان کیمسه لرده ساییلیر
منی، سنی آز - چوخ تحویل آلانوار
سنین کیمی، منی یادا سالانوار

«تمدونون» قانونلاری قوخویوب
داخی هامی اونون الین اوخویوب
سرحدلری تور آتان تک توخویوب
سالیب خلقی، کورقوش کیمی قفسه
سینه لرده یئر قالماییب نفسه

حیدر بابا، اوز باکی یه چؤنده ریر
هر گول گؤرور، ده ریب سیزه گؤنده ریر
سؤزلروزی هی آنده ریر، دؤنده ریر
سنله «سلیمان رستمی» یاداندیر
بو شیوه یله «شهریار» ی شاداندیر.

شہر یارین جوابی

(محمد راحیمہ)

ایگیت لریوردی قفقازیم، سنہ مندن سلام اولسون
سنین عشقونندن ایراندا، هنوز صبری تالان واردیر
آنام تیریز منہ گھوارہ ده سویلردی: یاوروم بیل!
سنین قالمیش اوتایدا، خاللی - تئللی بیرخالان واردیر
بو دنیا، اوغول، عشق اهلینہ، کفر اہلی دوشماندیر
بیر آلالہ جان وئرسہ، مینده بیزدن جان آلان واردیر
اونی بیزدن آیردی روزگارین سازناسازی
اونونچون سیزلارام، ہریئردہ گورسم سازچالان واردیر
آراز دوشمان الیندہ بیرقلیج تک اورتانی کسدی
اونون ائولادی وارسا بیل سنی یادہ سالان واردیر.

منی باشندان چیخارماق چین، یارامازلاردا سویلردی:
سؤزہ چوخ اعتبار ائتمہ کی دوز واردیر، یالان واردیر
بوی آتدیم، آختاریب تاپدیم، نہ حاصل گئتمگہ گوردوم
آرامیزدا یولی باغلی، قارانلیق بیردالان واردیر

بیزی کفر اهلی ایسترسه، یو کون چاتماق ایچون ایستهر
بیزه بونلاردان آرتیق قالسا، بیریر تیخ پالان واردیر
اوگون کی راحیمین مکتوبی گلدی چاندی، باخدیم کی
آنام قانیله قلبی چیرپینانلاردان قالان واردیر
داها حیدر بابانین نعره سین قایتارمادان گوردوم
اوتایدا سینهلرده سانکی مین لر ساوالان واردیر
اورک قانیله منده یازدیم آی نازلی آنام قفقاز
سنینده «شهریار»ین تک بو تایدا بیر بالان واردیر.

سليمان رستمه ايکنجی شعر شهر یاردان

دئمه دین سؤزیمه نیه آغلادین؟
سؤز کی سن سویله دین، منه ساز اولدی
او سؤزه آغلیان تک من ده گلیم
سبز چالان سازلارا، عالم باز اولدی

بیر گئجه دارادی آهیم قفسی
او تایدان سسله دین، آلدیم اوسسی
آه چکیب، آرازا سالدیم نفسی
اوندا قیش چئوریلیب منه یاز اولدی

خضر یله ایسته دیم آشنالیق سالیم
یعنی کی او حسنون متاعین آلیم
قسمتیم یار اولسا، ابدی قالیم
جان نقدین سانادیم گوردوم آزا اولدی

(یتیم مالی)

آتامیز یوردی بؤلونمکده دیمه اویناش آراسیندا
بؤلونر یوزیاشینون جر مهسی فراش آراسیندا
آتامیز (کوروشی) دنیا یاسوبن دخمهسی ایچره
آنسامیز ایرانی بؤلومکده دیر اویناش آراسیندا
داراشوپ جانیمه دشمن هره بیردیش قوپاریلار
بو یتیم مالی قالوپ بیر سوری کلاش آراسیندا
باخ نجه قیزلاری، عورتلمری، سائلیک ائدیله
ملتین ناموسیدیر، فیرلاینر اوباش آراسیندا
تاپسا ملت یاوان آش ئوزلری بوزباشی ئسینلر
گنه بیر نسبت اولور آشیله بوزباش آراسیندا
قره ملت قانوب آج، جانی گئدیر، اوستلیک ایمان
بؤلونور باغ بالی اربابلیه آغباش آراسیندا
آش ایچنده علما آرقالیر اودسون قاشینیندا
نیلسون شک ائلیوپ قاشقیلن آش آراسیندا

آغ گؤرچین، نه روادیر که ایشیق قوشی سن تک
 یاتا بایقوش یوواسیندا قالا خفاش آراسیندا
 گوزیاشیمسان سن آرازقویما گوزوم باخادا گؤرسون
 نه یامان پرده چکوپسن ایکی قارداش آراسیندا
 دئمه داغ داشدی سلیمان سنی مندن آیران شی
 بیر چیپباندیر که چیخو بدور گوزیلن قاش آراسیندا
 خلقی دارتیر، بو دگرمان داشی تک داغلاری ایله
 بییزی دارتاندا قالایدی الی بیرداش آراسیندا
 شهر یار سن یازان اشعاری اوزاقدان تانیرام من
 بیر اویوشماخ داغی وار نقشيله نقاش آراسیندا

حکیمه جان!

سن و طندن ساری قلبین دو یونورسه، مارالیم!
وطنین ده مارالیندان ساری قلبی دو یونور.
وطنی باغریوا باسسان سه وینر سن ینه سن
که وطن ده بالاسین باغرینا باسسا سه وینر.
منیم عشقیم او جالیب غربت اولوب دنیا منه
دوست دو یانمیر دو یونور، دشمن او یانمیر اُونور.

تبریز - آبان ۱۳۶۵ شمسی

کرج خاطرہ سی

سن (علی) یاخشی بوداغدا اوتوراق ایله میسن
شهری، دنیانی، (علی) تک سه طلاق ایله میسن
اوره گینده اکیلیب یاخشی توکل توخومی
یاخشی بیتدی کجه ده سن یاخشی آلاق ایله میسن
ال - قولون وار، کی تک اللی، بوداغین بؤیرونده
بوسیاق بیر آوادنلیق ال - ایاق ایله میسن
غیرتین داغ کیمی دی، داغ - داغا البت دایانار
سنده داغلار کیمی، داغلاری دایاق ایله میسن
آچیلر بوردا افق، داغدی، آغاشدی، باغدی
داغا دیرسکله نوبن منظری باغ ایله میسن
بیر غروروار بو فقیر غرفه ده بیر استغنا
سانکی فرعون لرین قصرینی لاغ ایله میسن
بوقالا - قاللی شهردن چکیلیبسن قیراغا
نازلی «معصومه» نی گؤزلردن ایراغ ایله میسن

* اصلینده: (ننه قیز عمقیز نین اوغلی علی آقابه بیر یادگار لیق)

بو صفالی کومادن، کندیمیزین ایثی سی گلیر
 منی ده بو قوجا و قتمیده داماغ ایله میسن
 کؤچدور و بسن ائله بیل تهرانا، حیدر بابانی
 «ننه قیز» - «عمقیزی» نین سن اوزون آغ ایله میسن
 ننه قیز عمقیزی نین بوردا جمالی گؤرونور
 لاله دن قیزلارا یان دیقجا یاناغ ایله میسن
 گئجه لر صبحه قدر بوردا چیراقلار گچمز
 آیی - اولدوزلاری یوزشملی چیراغ ایله میسن
 ذوقدن بیلیمیر آدام، بوردا یاتا، یا اوتورا
 آی - گونش لر اوتوراغیندا یاتاغ ایله میسن
 بوردا بیر چشمه ده وار گوزتیکه حیدر بابایا؟
 بیلیمیرم هانسی گؤزی (داشلی بولاغ) ایله میسن؟
 چوخی کندائولری باخسان قاراپالچیق دی، سوواق
 بوردا سن کند ائوینی، بیر آغ اوتاغ ایله میسن
 «جمیله عمقیزی» نین ایگنه سی ساپلانندی، دئدیم
 کندی ده تهرانا بیر تیقجا، یاماغ ایله میسن
 یاد قوناغ یوخدی، گل اگلش نهدن دوشدون سن
 سیل - سوپوردن باش آچار کن، اوت - اوجاغ ایله میسن
 «سعید» ین عکسینی گؤردوم، نه گؤزل اوغلان دی؟
 گؤروم انشاء الله اونی، بارلی بوداغ ایله میسن
 (موسا) مکتبه ده، (مظفر) قوتاروب، سر باز دیر
 بو قاچاقدان اوشاغی یاخشی قوچاغ ایله میسن

«میرابوالفضل» منی بیرده گتیرمز بورایا
گۆردیکی، سن منی آرتیقجا قوناق ایله میسن
«شهریار» سنده جوانلیق تازادان پۆهره وئریر
یوخسا حیدربابانی، بوردا سوراغ ایله میسن؟

---

* دیرناقلار ایچینده یازیلان آدلار، شهریارین فامیل لردیندن دیلر.

ایمان مشتریسی

آمان آلاہ یئنه شیطان گلیب ایمان آپارا
قورویون، قویمایون ایمانوزی شیطان آپارا
منیم، انسانلیغمین گؤرنه حصاری یاوادیر
کی گونوز غول بیابان گلور، انسان آپارا
خرمنی ساققیزا وئردیک نه یامان چرچی دی بو؟
هی گلیر کنده بیزه درد وئره، درمان آپارا
چورگ آلمیش الینه، آج نئجه طاقت گتیسین؟
ائله بیر یاز گئجه سی قیز گلیب، اوغلان آپارا
قانلی دیرناخلاریلان «انگلیس» ال قاتدی بیزه
باخيسان «روس» دا آرازدان کئچیر، ایران آپارا
آرادان بیرده بیزی بؤلسه لر اربابلاریمیز
قورخورام قویمیالار تبریزی، تهران آپارا
قارا طوفان کی داخی نخلقله شوخلوق ائله مز
سئل گرک ائل داغیدا، ائویخا، ایوان آپارا

بوقارانلیق گئجه لرده قابوموز پيس دوگولور
نه بيليم، بلکه اجل دير، دايانيب جان آپارا
آناما سويله يين اوغلون ييخيليب سنگرده
* (تئلرين بساس يارامسا، قويما مني قان آپارا)
سلقه لي اوغرو تاپيلميشسا بو باشسيز يئرده
«شهر يار» داندا گرک بير دولي ديوان آپارا.

---

* بومصرع ئوزگه شاعر دن دير.

ياتا بيلمه ييرم

بو گئجه، من كي ياتا بيلمه ييرم
باشي باشلاره قاتا بيلمه ييرم
يوخوسوزلوق، مني قاتلاشديردي
من بونا مرده باتا بيلمه ييرم
اوغري قالديردي قازان - قابلاماني
كيم ال آتسين حاجاتا؟ بيلمه ييرم
اوغرونون كيم يثريب اومباسينا
زيخليا بر زوپاتا، بيلمه ييرم
آيلىق آلدوق، كيراوئرديك گئتدي
نه يثيهك، اي واي آتا! بيلمه ييرم؟
دهده ميز يوق، كيمه چكمك باراتي*
كيمى سالماخ باراتا، بيلمه ييرم؟
جيبده قالميش سادا، بير بئش مانا تيم
نه آليم بئش ماناتا؟ بيلمه ييرم.

---

* اصلينده: كيمسه ميز يوق كيمه چكمك باراتي كيم نه سالسون باراتا بيلمه ييرم.

ده لی شیطان دئیری : یورقانی سات
 قیشدی، یورقاندی، ساتا بیلمه ییرم
 قاردئیر: گل کیشی سن پامبوغ آتاق
 کیشی! من پامبوغ آتا بیلمه ییرم
 هی گلیب، مندن آلیرلار شتلی
 کیم سالیب مازی ماتا بیلمه ییرم؟
 زندگانلیق قور اتا بیر شیئی اولوب
 نیه لازم قور اتا؟ بیلمه ییرم
 بیر سوموک دور کی، بوغازلاردا قالیب
 کیم آتا، یا کیم اوتا؟ بیلمه ییرم
 قار-یاغیشدا، بونه قوندوم- کؤشدم؟
 نیه دوشدوک بو اوتا، بیلمه ییرم
 بو کتابلار ئوزی بیر آت یو کیدیر
 بونی کیم چاتسین آتا بیلمه ییرم؟
 چای سیزام، تاپمیورام چای پاکاتین
 نه گلیب بو پاکاتا، بیلمه ییرم
 هی سویوقدان قورولوب بیگک دورورام
 کیمدی یئنگه- موشاتا بیلمه ییرم
 ال کی دوتمور یازام، ال تاپاقددا
 قلمه یا دواتا، بیلمه ییرم
 گئجه میز صبح اولاجاق؟ یا هله وار؟
 باخیرام هی ساعاتا، بیلمه ییرم.

قوش اوچار، آما نه درمان ائله مک؟
داش ده گن قول - قاناتا بيلمه ييرم
آي قاداشلارا مئه بير ال يئتيرون
يوک آغير لاشدي، چاتا بيلمه ييرم
طبع شعر يم دايانيب، سونجوق آتير
من ده كي سونجوق آتا بيلمه ييرم.

شاطر اوغلان

شاطر اوغلان، گۆروم آلاھ سنه وئرسین برکت
قوی اونون یاخشی النسین، خمیرین النسین
چوخ پیشیر، یاخشی پیشیر، گۆیده فیریلدات کوره گی
منبر اوسته چۆره گین قوی قالانیب تللنسن
تندیرون طور تکین، عرشدن آلسین ایشیقی
ارسینون بیرق احرار تکین میللنسن
کاسبین قسمتی یوخ، یاغلی پلو دوشله ماغا
بویاوان سنگکی بیر قوی ساحالیب سئلنسن
غیرتین قوربانلی، سن مشترینی تئز یولاسال
ائل اینچینده یاراماز آرواد - اوشاق وئلنسن
قوی ایکیری بالیغی ساتسین خوزه ئین بیرماناتا
دیشی دوشموش قوجانین آغزی نه دیر دیللنسن؟
او، منیم شعریمه چوخ مایل اولان وردسته
دئنه: شاعر چۆره گی قوی قوروسون، گلنسن
من لیغیر سا یئییه بیلمسمده، فلوس لازم اولار
بوسوسوز باغچانه لازم بو قدر بئلنسن؟

ساری یازلیقدان اولان گللی، قیزارمیش سنگک
گرک آغزوندا اریک تک ازیلیب، هلنسنین
تهرانین غیرتی یوخ «شهریاری» ساخلاماغا
قاچمیشام تبریزه، قوی یاخشی-یامان بلنسنین
باغچامیز فاسد اولوب، هر گل اکر سن آچماز
یئری داشلیقدی، گرک توپراغی غربیلنسنین
مدعاسی چوخ اولان، طبل تهی پر بادوخ
نیله یک، ضرناچی نین بورنی گرک یئلنسنین
بو گیجلنمه دن، آی چرخ فلک، سن ده یورول!
بو حیاسیز گونه گؤزلر نه قدر زیلنسنین؟
«سعدی» نین باغ گلستانی گرک حشره قدەر
آلماسی سلله له نیب، خرماسی زنبیلنسنین
لعنت اول باد خزانه، کی «نظامی» باغی نین
بیر یاوا گلبرین قویمادی کا کلنسنین
آرزو جاگه لرینده، بیز اکن مزرعه لر
دئیسن ساقه له نیب، قوی هله سنبلنسنین
قصه چوق، قافیه یوخ، آختاریرام تا پمپورام
یئریدیر «شهریار» ین طبعی ده تنبلنسنین

زمان سسی

صبح اولدی، هر طرفدن اوجالدى اذان سسی
گویا گلیر ملائکه لردن قرآن سسی
بیر سسی تاپانمیرام اونا بنزهر، قویون دئییم:
بنزهر بونا، اگر ائشیدیلسیدی جان سسی
سانکی اوشاقلیقیم کیمی ننیمده یاتمیشام
لای-لای دئییر منه آنامین مهربان سسی
سانکی سفرده یم، اویادیر لار کی دور چاتاخ
زنگ شتر چالیر، کئچه رک کاروان سسی
سانکی چوپان یاییب قوزونى، داغدا «نى» چالیر
رؤیا دوغور قوزى قولاغیندا چوبان سسی
جسمیم قوجالسادا، هله عشقیم قوجالمیوب
جینگیلده بیر هله قولاغیمدا جوان سسی
سانکی زمان گوله شدی، منی گوپسه دی یثره
شعریم، یازیم اولوب ییخیلان پهلوان سسی
آخر زماندی بیر قولاق آس، عرشى تیره دیر

ملت لرین هارای، مددی، الامان سسی
انسان خزانی دیر، تۆ کولور جان، خزهل کیمی
ساز تک خزهل یاغاندا سیزیلدار خزان سسی
قیرخ ایلدی دوستاغام، قالا بیلمز او یاغلی سس
یاغ سیز سادا قبول ائله مندن یاوان سسی
منده سسیم اوجالسا گرک دیر، یامان دئیم
ملت آجیخلی دی اوجالییدی یامان سسی
دولدور نواره قوی قالا، بیر گون، بو کۆرپه لر
آلتیشلا سینلا، ذوق ایله بیزدن قالان سسی
مقنطیس اولسا سسده چکر، انقلابدا باخ
آزادلیق آلدی سرداریمین قهرمان سسی
انسان قوجالمیش اولسا، قولاخلار آغیرلاشار
سانکی یازیق قولاخدا گورولدور زمان سسی
باخ بیر درین سکوته سحر، هانسی بیر نوار
ضبط ایلیه بیار بئله بیر جاودان سسی؟
سانجیر منی بو فیشقا چالانلاردا «شهریار»
من نیله ییم کی، فیشقایا بنزهر ایلان سسی.

گئتمه ترسابالاسی

اذن وئر توی گئجهسی من ده سنه دایه گلیم
ال قاتاندا سنه مشاطه ، تماشایه گلیم
سن بومهتاب گئجهسی شیره چیخان بیر سرواول
اذن وئر ، من ده دالونجا سورونوب سایه گلیم
منده باخدین اوشهلا گوزوله، من قاراگون
جرئتیم اولمازی بیر کلمه تمنایه گلیم
من جهنم ده ده باش یاسدیقا قویسام سنيله
هئچ آیلمام کی دوروب جنت ماوايه گلیم
ننه قارنندادا سنله اکیز اولسیدیم اگر
ایسته مزدیم دوغولوب بیرده بو دنیايه گلیم
سن یاتیب جنتی رؤیاده گورنده گئجه لیر
منده جنتده قوش اوللام، کی اورؤیایه گلیم
قیتلیغ ایللر یاغشی تک قورویوب گوزیاشمیز
کوی عشقونده گرک بیرده مصلايه گلیم

سن ده صحرايه مارال لار كيمي بير چيخ، نولى كى -
 من ده بير صيده چيخانلار كيمي، صحرايه گلیم
 آلاھوندان سن اگر قورخمیوب، اولسان ترسا
 قورخورام من ده دؤنوب دین مسیحایه گلیم
 شیخ صنعان كيمي دونقوز اوتاریب ایللرجه
 سنی بیر گؤرمك ایچون معبد ترسایه گلیم
 یوخ صنم! آنلامادیم، آنلامادیم، حاشا من
 بوراخیم مسجدیمی، سنله کلیسایه گلیم!
 گل چیخاق طور تجلایه، سن اول جلوه ی طور
 من ده موسی كیمی، اوطوره تجلایه گلیم
 شیردیر «شهریار» ین شعری، الینده شمشیر
 کیم دئیهر من بئله بیر شیرله دعوايه گلیم؟

آذر آیی ۱۳۵۳

نازا ايله ميسن!*

چو خلار اينجيكدي كي، سن اونلارا نازايله ميسن
منده اينجيك كي، منيم نازيمي آز ايله ميسن
اٲتميسن نازي بو ويرانه كوٲنولده سلطان
اٲوين آباد اول، درويشه نياز ايله ميسن
هر باخيشدا چاليبان كيپريگي مضراب كيمي
بیر قولاق وٲر، بوسينيق قلبي نه ساز ايله ميسن؟
باشدان آچ يايليغي، افشان ائله سوسن - سنبل
سن بيزيم بايرامميز سان قيشي ياز ايله ميسن
سن گون اول، قوي غم ميز داغدا قار اولسون، اريسین
منيم آنجاق ايشيمي سوز وگداز ايله ميسن
من بو معناده غزل يازمالي حاليم يوخودي
سن جوجوق تك قوجاني فر فره باز، ايله ميسن
كاكلي باشدا بوروب باغلا ميسان تاج كيمي
او قيزيل ساچدان اونا، گوللي قوتاز ايله ميسن
سینه بیر دشت مغان دير، قوزي يان - يانه ياتيپ

* اصلينده «كليسا نمازي».

منیم آغلار گؤزومی، اوردا آراز ایله میسن
 بو گؤزللیک کی جهاندا سنه وئر میس تانری
 هر قدر ناز ائله سن ایله، کی آراز ایله میسن
 منی بو سوز یله آتدین، آزالاندین بیلیرم
 آرانى بیر پارا نامرد یله ساز ایله میسن
 دستماز ایله دیگین چشمه، مسیحا* قانی دیر
 بیلیرم هانسی کلیسه-ساده نماز ایله میسن؟
 من «عشیران» اوخوسام، پنجه «عراق» اوسته گزه ر
 گؤز لیم، «ترك» اولالی، ترك «حجاز» ایله میسن
 تازا شاعر، بوده نیز هر نه باخیر سان دیمی یوخ
 چوخ اوزاتسان بوغازی، آورده گی قاز ایله میسن
 بسکه زلف و خط و خالین قوپالاغین گؤتدون
 زلفعلی نین باشینی آزالا داز ایله میسن
 گل! منیم ایسته دیگیم کعبه بیخیلماز، اوجالار
 باشدادا کؤگنده سن، دیده تراز ایله میسن
 خط و خالیندن آلیب مشقیمی قرآن یازارام
 بو حقیقت له منی، اهل مجاز ایله میسن
 منی، دان اولدوزی، سن یاخشی تانیر سان که سحر
 افقی خلوت ائدیپ رازونیاز ایله میسن
 «شهریار» ین داغیلیب، داغدا داشا دالدالانیب
 ئوزون انصاف ایله، محمودی ایاز ایله میسن.

* اصلینده مسلمان

آزادلیق قوشی وارلیق

هرچند قوتولماق هله یوخ دارلیغمیزدان
اما بیر آزادلیق دوغولوب وارلیغمیزدان
(وارلیق) نه بیزیم تکجه آزادلیق قوشوموزدیر
بیرمژدهده وئریمیش بیزه همکارلیغمیزدان
به به نه شیرین دیللی، بوجنت قوشی، طوطی
قندین آلیب الهامله دیندارلیغمیزدان
دیل آچمادا کارلیق داگئدر، کورلوغوموزدا
چون لالیغمیز دوغوموش ایدی کارلیغمیزدان
دشمن بیزی ال بیرگوره، تسلیم اولی ناچار
تسلیم اولوروق دشمنه ناچارلیغمیزدان
هرانقلابین وور - ییخی صون بنالیق ایسته
دستور گرگک آلماق داها معمارلیغمیزدان
هشیار اولاسوز، دشمنی مغلوب ائده جکسیز
دشمنلریمیز قورخوری هشیارلیغمیزدان
بیرلیک یارادون، سؤزبیر اولار بیز کیشی لرده
یوخلوقلاریمیز بیتدیره جک وارلیغمیزدان.

تبریز ۱۵ خرداد ۱۳۵۸

غم باسدى قلیانیمی

قیشین قره قئییدی، آلیب منیم جانیمی
خورتدان دئییب قوجالیق، کسیب منیم یانیمی
بوسینگاردا زه لی تک، دوشوب منیم جانیما
دوداق - دوداقه قویوب، سورور منیم قانیمی
سازاق سازین قوراراق، قولاخدی سانکی بورور
چکیب دی ایلیگیمی، قیریبدی قیطانیمی
یئنه قیشین قوشونی، پاییز مارشین چالاراق
کردیمده وارسا بیچیر، لاله می، ریحانیمی
«اوشودوم، ها اوشودوم!» دئییر، منیم دردیمی
کورسوتووین ایتیریب، آختاریر درمانیمی
پاییز لامیش زمی یم، وریان منه نه گرک
دؤنر گه دؤندره جک، دؤندیکجه وریانیمی
قوی چالخاسین بیزی بو، زمانه نئهره کیمی
منیم سودوم چورویوب، تورشاتسین آیرانیمی
هنر دیلین، قلمین، ایشدن سالان منی ده
ایشدن سالیب ایتیریب پاک آدیمی - سانیمی

حیدر بابا یولی تک، یول باغلانیب اوزومه
 آوچی فلک آولاییب، سورویله جئیرانیمی
 نازلی یاریم گئده لی، سؤنوب منیم چیراغیم
 خان وارسادا نه کاری، ائوین کی یوخ خانیمی
 «مریم» کؤچوب گئدین «شهرزاد» یم دا گئدیز
 فلک الیمدن آلیر، درریمی - مرجانیمی
 یئتیم تک اوز - گؤزومی نیت باسیب، باساجاق
 یامان قاریشدیراجاق، سلقه می، سهمانیمی
 نه دیزوار کی سورونوم، نه اوزوار کی قایدیم
 نه یوک قالیب، نه یابی، سویوبلا کروانیمی
 ائلدن منی قوجالیق، آزقین سالیب، سالاجاق
 ایتیردی تبریزی می، اودوزدی تهرانی می
 بیزیم ده چایخانامیز، چای تو کرک قوناغا
 دولدوردی زرداب ایله، منیم ده فنجانیمی
 قلیانلا «شهریار» یم غمی قالدیر باقالیم
 منده خورولدادیرام، غم باسدی قلیانیمی

مهرماه ۱۳۵۹

پروانه و شمع

برق اولمادی، قیزیم گئجه یاندیردی لاله‌نی
پروانه نین، اودم ده باخیردیم اداسینه
گۆردوم طواف کعبه ده یاندیقجا یالواریر
سویلور: «دۆزوم نه قدر بو عشقین جفاسینه؟
یا بو حجاب شیشه‌نی قالدیر کی ساورولوم
یا سؤندوروب بو فتنه‌نی، باتما عزا سینه»
باخدیم کی شمع سویله‌دی: «ای عشقه مدعی!
عاشق هاچان اولوب یته ئوز مدعا سینه؟
بیر یار مه لقادی بی‌زی بیله یاندیران
صبر ایله، یاندیران دا چاتار ئوز جزا سینه»
اما بو عشق آتشی عرش‌دی، جاندا دیر
قوی یاندیریب خودینی یئتیر سین خدا سینه

صنعتی مملکت!

کئچن گئجه، بیر کوره گیم قاووشدی
اجل منه یاخینلایب یاووشدی
سونراگنه سالدی، کئچدی، ساووشدی

بوایت جانیم قوردی گنه قاچیرتدی
قورددا آنجاق، کوره گیمی بیرچیرتدی

هی اویدوم، هی آیلدیم، تا اویاندیم
ایلان کیمی بیر قیوریلیب دایاندیم
فکره گئدیب، یئنه اودتوتدوم، یاندیم

بوسور سوموک ائوجیک قوردی کی ییخماز
کن کن دئیهر «ایپ قیریلماز جان چیخماز»

دشمن بیزه دیشلرینی قیجیردیر
کۆرپه کیمی بئلیمیزی قاچیردیر
خمیر کیمی آیاخلایب، آجیردیر

بله بویورت، یاپیر بیزی تندیره
اودور آمما اینانمیرام سیندیره

دینی - ده بی آلیب بیزدن تونلهدی
ده ده لیری، خروس کیمی دنلهدی
اوشاقدا کی بیلمز وطن - دین ندی

اوشاقلاری حمال ائدیب ایشلهدیر

چینی قبابی سیندیروبن، پیشلهدیر

ملکی گرک ارباب وئره کندی یه
کندی یه ده، شهرده ایش بتدی یه
کتده قاری - قوجا باشین بیتدی یه

کتده داها بیر هامپالیق سورهن یوخ

ایت لرده ده بیر چؤمبه لیب، هورهن یوخ

ایندی گرک امریکادان، دن گله
چؤرک کئده، فرانسادان (پن) گله
دن - دؤشوموز سوئد، نروژدن گله

گلمه سه بیر گون، آجمیزدان ئولهک

قاپیش - قاپیش بیر چؤره کی مین بؤلهک

منت قویور، ئولکه اولوب صنعتی
سکتهدی، سلدی، سرطان سوقتی
اتلر اولموش، آت اتی، یا ایت اتی

دونموش اتین ایگسی باشی چاتلادیر

قارنیمزی قاووخ کیمی پاتلادیر

هي بورس آچير، هي سمينار - سنديکا

مونتاژين دا آدين قويوب فابريکا

دهمير - دومور مارک انگليس - امريکا

گؤز باخديقجا، هي ماشين دير، هي گاراژ

آما ديده جيبيم دولو، قارنيم آژ

غمله آتیشیق و باریشیق (مطایبه)

غمه دئدیم: هاچانا تک بیزی بئز یکدیره جاقسان
دئدی: بویور بودی گلدیم! دئدیم کی: هیكدیره جاقسان
دئدی: پالان کیمی تیکدیرمیشم قالین سنه بیر چول
دئدیم کی: ائششک ئوزونسن، تیکیلسه سؤ کدوره جاقسان
دئدی: دوبردیوه ده قوشمو شام «هولا» خبرین یوق
دئدیم: هولانی قوشاندان سورا، نه اکدیره جاقسان؟
دئدی کی: «چور» تاپشیردیم گله، دئدیم: نئچه مقال؟
دئدی: نئچه نئچه مقال؟ قاپاندا چکدیره جاقسان!
ده وه گلیب چوری چاتمیش، قاپوندا ایستیری چؤ کسون
دئدیم کی: اول ده وه نی، ئوز قاپوندا چؤ کدوره جاقساق
دئدی: قانین تؤ کهرم، هر کیم اولدی حزب عدالت
دئدیم کی: حزب ضلالت قانین دا، تؤ کدوره جاقسان
دئدی: سماوره ده نفت میز تو کندی، دا سنده –
گاز اوسته «کیتیری» ده چای دمله ییب، بیر یکدیره جاقسان
دئدیم: قاییش یاخاما تیکمه، آل قوتار بو جانی گئت!

دئدی: هله نئچه بایرام دونون دا تیکدیره جاقسان
آبی ماهوتلاری، بزاز کسنده، درزی بیچنده –
گوزلجه تیکدیروب آغ بوخجالاردا بو کدوره جاقسان
داریخما! گل باریشاق! قیشلارین چیخیب – چیخاریندا
(میشو) دا کهلیگی قاردا قاووب هنیکدیره جاقسان
هله قوجالما میسان، قوی سنه عروس گله، داماد
فریح لری هله کهلیک سیاغی سکدیره جاقسان.

بلالی باش

يار گونومی گۆی اسگی یه دوتدی کی دور، منی بوشا
جوتچی گۆروبسن او کوزه، او کوز قویوب بیزووقوشا؟
سن الینی کئچیب یاشون، من بیر اوتوز یاشیندا قیز
سویله گۆروم اوتوز یاشین، نه نسبتی الی یاشا؟
سن یثره قویدون باشووی، من باشیما نه داش سالیم
بلکه من آرتیق یاشادیم، نیله مه لی؟ دئدیم: یاشا!
بیرده بلالی باش نچون یانینا سوپور گه باغلا سین؟
بۆر کی باشاقویان گرک، بۆر کونه ده بیر یار اشا.
بیرده کبین کسیمله میش، سن منه بیر سؤز دئمه دین
یوخسا جهازیمدا گرک، گلیدی بیر حوققا-ماشاشا

دئدیم: قضا گلیب، تاپپ، بیر ایش ایدی او اوب کئچیب
قوربانام اول آلا گۆزه، حیرانام اول قلم قاشا
منکه ئوزومده بیر گونا ه گۆرمه بیرم، چاره ندیر؟
پیس بشرین قایدا سیدیر، یاخشینی تاپسا دولاشا

دوستا مروت ائتمه‌لی، دوשמئیه کئچنمه‌لی
 قایدا بودیر، حییف ده گیل بشر یولون آزیب چاشا؟
 من ده سنین دای اوغلووام، سن ده منیم بییم قیزی
 گو یول باخیر ساگونشه، گو زده گرک دیر قاماشا
 ایندی بیزیم مارال کیمی، اوچ بالامیز واردی، گرک
 آتا - آنا ساواشسادا، بونلارا خاطر باریشا
 هر کیشی یه عیالی ده، ئوز جانی تک هؤرو کله نیب
 هدیه ده اولماز ایله سین، عیالی قارداش - قارداشا
 بو دنیا بیر یول کیمی دیر، بیز آخرت مسافری
 کجاوه ده هاماش گرک ئوز هاماشیلن یاناشا
 آخرتی اولانلارین، دنیا سی غم سیز اولمیوب
 سئل دی گلهر آخار کئچه‌ر، آمما گرک آشیب - داشا
 مثل دی: «بئر کی برک اولور، او کوز، او کوزدن اینجیور»
 هی داریلیر ایپین قیرا، یولداشیلایا بیر ساواشا
 بیزیم ده روزگاریمیز یامان دی، بیزده عیب یوق
 بلکه وظیفه دیر بشر قونشولاریلن قونوشا
 حق حیات یوق داها بیزلره، چوخ بؤیوک باشی
 زندانمیزدا حقمیز، بیر باجا تاپساق، تاماشا.

آمما اونون شماتتی، آلاها خوش گلمیوبن -
 گنتدی، منیم حیاتی می ووردی داشا، چیخدی باشا!

ایمانیله گئندی*

نغدی خیر و برکت سفره سین، احسانله گئندی
امن - امانلیق دا یو کون باغلادی، ایمانله گئندی
بیگک - خان اولماز سا دئیهر دیک اولاجاق کندیمیز آباد
او خراب کتده، ولاکن ائله بیگک - خانله گئندی
(سیلو) دایر اولالی، هر نه دگیرمان ییغیشیلدی
آمما خالص - تمیز اونلاردا، دگیرمانله گئندی
مستبد سلطانی سالدوق، کی اولاخلقمیز آزاد
سونرا باخدیق کی آزادلیق دا او سلطانله گئندی
بیر (بلی قربان!) اولوب ایندی بیزه مین بلی قربان
آمما (خلعت وئرن) اول بیر بلی قربانله گئندی
دوز مسلمانله دئیهر دیک: قولاغی تو کلودی بدبخت
ایندی باخ، گؤر کی او دوزلوكده، مسلمانله گئندی
وئرمه (صابر) دئدی، او دولما - فسنجانی آخوندا
آغزیمیزدان دا داد، اول دولما - فسنجانله گئندی

---

* بو شعر طاغوت دؤرینده تهراندا دئیلمیشدیر.

دئدی انسانیمز آزدیر، هامی انسان گرك اولسون
 آما انسانلیقمزدا، او آز انسانله گئتدی
 بو قدر (دفتر) و (استاد) له، بیر حقه چاتان یوخ
 حق و ثرنلر (پیتیگی) میرزا قلمدانله گئتدی
 بیزه بیر دین قالا بیلیمیشدی میراث، بیرده بو ایران
 دین گئندنه دئدی: «تک گئتمهرم!» ایرانله گئتدی
 ایسته دیک قانلا یوواق ئولکه میزین لکه سین، آما
 ئولکه میز خالص ئوزی لکه اولوب قانله گئتدی
 یورقانی اوغری قاپاندا، دئدی ملا نصرالدین:
 نیله سین چیلپاغیدی، اوغری دا یور قانله گئتدی
 هاوا انسانی بوغور باش – باشا «گاز کر بنیک» اولموش
 یئلده اسمیر، ائله بیر، یئلده سلیمانله گئتدی
 سو، کرج دن «کلور» ایله گلی بو پاسلی دمیرده
 گوره سن «شاه سویی» تک چشمه نه عنوانه گئتدی؟
 ترکی اولموش قدغن، دیوانمیزدان دا خبر یوخ
 «شهر یارین» دیلی ده وای دئییه، دیوانله گئتدی.

شوخلوق

خوش دیر منہ کرج ده «بنکداریان» باغی،
بو محترم کیشی، باغین اتمیش جنان باغی.
من بو باغی گؤرنده، گؤزومدن دوشورارم،
مخصوصاً ئوز ائویم کی اولورلاپ «تومان باغی».

جان آلیرا ایندی

[طاغوت دؤرونندن بیر نمایش]

شیطان تو که دیب ایمانیزی ، جان آلیرا ایندی
آلاهدان آلان جانیزی، شیطان آلیرا ایندی
قرآنیزی سلطانله آلمیشدی الیزدن
سلطانی ده یاپسین ، اله قرآن آلیرا ایندی
سلطانین الیه آلیب آنجاق ، نه که وارین
بیردن (نه که وارین!) دئییه، سلطان آلیرا ایندی
باق، اوزبالا سیندان که دو غوب قانلابئجر تمیش
چؤنموش نئچه مین نشترایلن قان آلیرا ایندی
نایمیت سول الیه نه زیان وورسادا، سابق
چؤنموش ساغ الیه ، اونا تاوان آلیرا ایندی
سویقونچی قاجیب، نوخدا قالیب مهتر الینده
دیوانه توتوب مهتری ، دیوان آلیرا ایندی
بیر عده مجاهد دی بو میداندا ، مسلم
بیر عده ده شیطان دی که میدان آلیرا ایندی

بیر عده (ساواک) نامیله، انسانلاری قیردی
بیر عده ده انسان ، ساواک عنوان آلیر ایندی
ایمان آلاق ، عنوانی شیطانیدی ، لاکن
جان آلمادا ، عنوان مسلمان آلیر ایندی
سابق چتین آلمیشساد ایمانلاری الدن
افسون اوخویوب، جانلاری آسان آلیر ایندی
بوتایدا «سهند» اولدودئمک «راحم» اوتایدا
دلال اجل پولانیب انسان آلیر ایندی
قوی «شهریار»ین مطلعی تکرار اولور اولسون:
شیطان تو که دیب ایمانیزی جان آلیر ایندی.

-
۱. بولود قره چورلو (سهند) جنوبی آذربایجان شاعری.
  ۲. محمد راحم شمالی آذربایجان شاعر لریندن دیر.

آغیز یئمشی

بیر گون آغیز قالی بوش،
گون وار کی، هئچزاد اولماز،
بختین دورا ، باخارسان ،
آمما بختین یاتاندا ،
چالیش آدین گلنده ،
دنیا دا سندن قالان ،
گوردون ایشین اگیلیدی ،
دوستون گوره داریخار ،

بیر گون دولوداد اولسی .
گون وار کی، هرزاد اولسی .
یادلار قوهوم قارداش دی،
قوهوم قارداش یادا اولسی .
رحمت اوخونسون سنه ،
آخیر دا بیر آد اولسی .
دورما، اکیل ، گوزدن ایت،
دوشمن گوره شادا اولسی .

دنيا نه يالان تا پما جادير؟

ايل كئچدى ، باهار اولدو ، خبر يوخ گولوموزدن،
گول آچمادی، قووزانمادی سس بولبولوموزدن.
بايرام گونوموز ، ياسلى گوروشلرله كئچر كن،
شادلىق نه اوماق بيز آيميزدان ، ايلميزدن.
تقويم آلابيلمم اله ، گوردوم منه تقويم،
«گوزداغ» دى كى (تقويمى) ده گئتدى ايلميزدن .
بيز باغچاميزى بئليليه بيلليك؟ داهاهيهات !
نايميداجلين بئلداری وورموش بئلميزدن'.
(تقويمى) اولاردان دى كى ، ياددان چيخاييلمز،
يادان نئجه چيخسين، آدى دوشمور ديلميزدن.
ائل ايچره ، باشى بيريره گاهدان اويغاردى،
اوگئتدى، ييغينجاق دا ييغيشدى ائلميزدن.
يولداش سپهلندى، ائله بيل سام يئلى أسدى،
سرسام دى قالان بيزلره ، بوسام يئلميزدن.

---

۱. نايميد = نااميد

دنيا نه يامان (تاپماجا) دير باش چخاران يوق^۱ ،
 بيز باش تاپاق آنجاق، بوقوبول – منقلميزدن.
 (تقويمی) کیمی دوز کیشی؟ هیهات تاپیلماز،
 بیر شمع دی کی، کؤچدی بیزیم محفلیمیزدن.
 اوچ نازلی بالا، همسرله قالدیلا باشسیز ،
 یانساخدا اودال چکمیله جکدیر کولوموزدن.
 بیر (کافیه) اوندان باجاری یادگار اولسون^۲
 باش یولمادا ، بیر تئلدی قالان کاکلمیزدن.
 ائل بیرده دئسین: «سئل سارانلی قاپدی قاچیر تدی»،
 آغلاشدی بولودلاردا بوداشقین سئلیمیزدن.
 بیر مزرعه دیر «شهریار»ین عومرو ، نه حاصل^۳ ،
 سئل، قویموری بیر چوپده قالا حاصلیمیزدن.

ایضا حالار:

حسن تقویمی یول اداره سی نین عالیرتبه عضولریندن ایدی کی
 استاد شهریار لا صمیمی ویاخین دوست ایدی، اونئچه ایل بوندان اول
 ئولدو. استادئیر:

او همیشه نوروز بایرامی بیزه گلیم قوناخلاردان پذیرالیق ائدردی.
 او ایل کی ئولموشدی او غلوم (هادی) بیر تقویم آلمیشدی، اونو گورجک
 تقویمی یادما دوشوب بومرئیه نی یازدیم.

۱. تاپماجا = فارسی دیلینده چیستان ولغزئیلیر.

۲. کافیه = یول اداره سی نین کارمندلریندن دیر.

۳. مزرعه = تارلا – اکینجک یئر.

انجلا

گۆز لر یمین آغی قاراسی ، انجلا
اوره گیمین داغی یاراسی انجلا
سنلی - منلی ، اوره گیمیز داغلی دیر
دردیمیزین یوخ چاراسی انجلا
هر کیمسه یه غمدن بو بیر حصه دیر
آتان داغی بیر داغ کیمی غصه دیر
(سئل سارانی آپاردی) تک قصه دیر
اثل یاراسی ، سئل ساراسی انجلا
گۆز لر یمین آغی قاراسی ، انجلا

***

منده یامان سارالمیشام ، سواموشام
دولاندیقجا درده - غمه دولموشام
گمیم سینیب، دریادا غرق اولموشام
دریانیندا هپ آراسی ، انجلا
گۆز لر یمین آغی قاراسی ، انجلا

نازلى يارىم گىتىدى ، گونوم قره لىدى
 اونون داغى قلىمى ياردى ، دلدى
 ازو گىتىدى ، پاكات ايچىندە گلدى -
 بىلر زىگى ، گوشواراسى ، انجلا
 گۆزلر يىمىن آغى قاراسى ، انجلا
 ***
 بىل بو كولور ، ياپىشمىشام بىلىمدن
 هذيان كىمى آدى دوشمز دىلىمدن
 هارا گىتىم ، هامى گىدىب الىمدن
 غرىبلرىن وار هاراسى ، انجلا ؟
 گۆزلر يىمىن آغى قاراسى ، انجلا
 ***
 سن منىم اوز نازلى ، گۆزل بالامسان
 من دەنيز اولسامدا ، قىزىل آلامسان
 كهلىگىم سن ، فرىگىمسن ، فالامسان
 بولود لارىن ماھپاراسى ، انجلا
 گۆزلر يىمىن آغى قاراسى ، انجلا
 ***
 تركيه يە گىتىدىن ، اونوتىدون منى
 اسلامبولون اوچىسى ، سىدى دەنى
 قاپدى دىمك ، مروارى گۆرچك سنى
 اسلامبولون (مارماراسى) انجلا
 گۆزلر يىمىن آغى قاراسى ، انجلا
 ***
 گۆردون بالا ، نىجه تىفاق داغىلى ،
 فلك وورار ، شراب كوپو جاغىلى

بیزده اوللوخ (ساری اینک) ناغیلی

(فاطمه) سی (قوندارا) سی ، انجلا

گۆزلریمین آغی قاراسی ، انجلا

***

هئچ بیلمه دیم نه وقت توتولدی طویون

بیر گۆرمه دیم گلین گئندنه بویون

موسیقیمز ، شعریمیز اولموش اویون

هیوه ره لر زامبوراسی ، انجلا

گۆزلریمین آغی قاراسی ، انجلا

***

اینجه ، ظریف ذوقون قالیرمی یایوق؟

ارون سندن بیر ذوق آلیرمی یایوق؟

شعره ده بیر نظر سالیرمی یایوق؟

یا شعر اونون دیردیراسی ، انجلا

گۆزلریمین آغی قاراسی ، انجلا

***

گلین گۆره ک گوزبیر- بیرین هئچ تانیر؟

یا یادلاشیب ، تانیشلیغین دا ، دانیر

عومور کئچیر قارایئل تک فیرلانیر

روزگارین فیر فیراسی ، انجلا

گۆزلریمین آغی قاراسی ، انجلا.

ھارا قاچسین انسان؟

جانا گلمیشیک بیز بو جانسان الیندن
که نه انس امان تاپدی نه جان الیندن
مسلماننه باخ ، دین وایمان قان آغلیر
بو دین سیز ، ایمانسیر مسلمان الیندن
بو شیطاندى ، بیز آدمی گویده تولار
قاچا بیلمز آدم بو شیطان الیندن
آلار اول ایمانی ، سوزداندا جانی
نه ایمان قالار دییده نه جان الیندن
قاریشقا کیمی دئو نژادی قیمیلدیر
که خاتم چیخیب دیر سلیمان الیندن
بادمجان چوخى بازیلاردا کوچو کلر
دا ترپشمک اولماز بادمجان الیندن
خوروزتک بیزی دنله ییب قورتایدیر
چینه قالما ییب نوچینکدان الیندن

پناه اولسا بيز خلقه كافر ، قوی اولسون
 سيخينتی دوشهك كفره، ايمان اليندن
 گئديب چؤلده کی حیوانا يالوار ايدیق
 كه گلسين، بیزی آلسین انسان اليندن
 ائله تورشادیب ایرانین عیرانین که
 گؤزلرر گؤزی یاشدی ایران اليندن
 سالیب دیر اله، سانکی موسا عصاسین
 قاچیر اژدها لر ، بو ثعبان اليندن
 نه سلطانلار اولموش الينده اویونجاق
 نه گل سین اویونجاقلی سلطان اليندن
 بئش- اوچ باش بیلهن ده قالیر سا، اوشاق تک
 قاچیب گیزله نیبلر، بوخورتان اليندن
 ائویم زندانیم، ماموریم اوز ایچیمده
 هارا قاچسین انسان بو زندان اليندن؟
 بیز انسان اولاق ، یا که حیوان، امان یوق
 نه انسان قوتارمیش، نه حیوان اليندن
 نه دئولر که قیطانلا زنجیر له نیبلر
 قنفلر قیریلیمیش بو قیطان اليندن
 سالیب خلقی درمان آدیلن نه درده
 که درد آغلا ییر بیله درمان اليندن
 اویگک خان یازیقار نه انسانیمیشلار
 عبث آغلیاردیق اویگک خان اليندن

وئردىك قديم ديوانا عرضه ، ايندى
كىمه عرضه وئرمك بو ديوان ايندىن؟
نه طوفانه راست گلميشيك بيز، مگر نوح
گله قورتارا خلقى طوفان ايندىن.

آلنمین یازیسی

آییلاندا دا ایندیلر یوخودان
هوش آزیب، تئز تاپا نمیرام اوزومی
بیلیمیرم هاردایام ، بورا هارا دیر
اٹو - ائشیک یاد گلیر هله گؤزومه
اٹله بیر قالمیشام کئچنلرده
دئییرم بس ، گنه همان آدامام
گنه سابق کیمی ادارهم وار
تله سیک ایستیرم دورام، با خیرام
بئل - بوخون ، قول - قیچیم داها قاخمیر
داها قدرت یوخوم ، دوروم آباغا.

قوجالیق هئچ هله یادیمدا ده ییل
دئییرم بس گنه نوخوشلامیشام
ایستیرم سسله یم گنه خانیمی
که داوان وار گتیر. گنه نوخوشام.

آمما، ائوسانكى بىر قىستاندىر
ھوپ توتوب قىزلارنى جىغان ويغانى
نە كوسوبلەر كە ھىچ دانشمىرلار
ھىچ خانىمدان دا سس صدا يوخدىر
ائله بىل، بىردە سىلكە لىرلە منى
ھوشوم، آزمىش يولون قانىب قايدىر
اوزومى اختارىب: گنە تاپىرام
اوخونور آنجاق آلنمىن يازىسى.

بوردا، بىردن چو كور قارانلىقلار
سانكى دام – داش اوچور منىم باشىما
قالمىشام دام – ديوار لار آلتىندا
بىر قارانلىق قىبرىدەيم كە، داھا
ھىچ طرفدن ايشىقلىغىم يوخدىر.

ايچەرىم سانكى اوز سسىلمە دئىر :
سن اولو بكن، قىبرىدە خوتدامىسان
نە خانىم؟ آروادىن اون اىلدى اولوب!
آروادىن اولدى، قىزلارنى كوچدى
قوجالىق گلدى، قلعهنى آلدى
سنى كور قوش كىمى، باسىب قفسە
نە قویوبسان، عمى، نە اختارىسان؟!

بیر کسین قالماییب، هامی گئتدی
قوجادا سن کیمی غریب اولماز
قوجالار ایچره ده یئتیم سنسن
سن ایمیسن اولن ، خانیم دیریلیب.

یارامین کؤزمه سی قوپوب آجیشیر
هر زادین ضدی ده اوزیله گلر
قره گون، آغ گونی سالیر یادیمما
سینه مین سازلاری سیزیلدیرلار.

دیده قلیمده زار – زار آغلی اراق
فارسی بیر قطعه وار، دوشور یادیمما
« آذر بیگدلی » بئلم یازمیش
او یاز یقدا منیم حالیمدایمیش :
« پیرم وعادت طفلان دارم »
« بامن این شوخی طبع ارزانی »
« وقتی از خنده مرا گلریزی »
« وقتی از گریه ، گلاب افشانی »
« اگرم خنده، نه از بی خردی »
« و گرم گریه ، نه از نادانی »
« اولم خنده زبی دردی بود »
« و آخرم گریه ز بی درمانی »

يار قاصدى

اگلش سنه چای دئمیشم
بسکه من آخ - وای دئمیشم
من سنه لای- لای دئمیشم
اولدوزلاری سای دئمیشم
اوزوم سنه آی دئمیشم
شیرین دیسه ، زای دئمیشم
سن گؤزه له پای دئمیشم
آی باتانا تاي دئمیشم
سابق قیشا، یای دئمیشم
من ده لی ، نای - نای دئمیشم
آغلاری هایهای دئمیشم
گؤز یاشیما ، چای دئمیشم
آخ دئمیشم ، وای دئمیشم

سن یار یمین قاصدی سن
خیالینی گوندریب دی
آخ ! گئجه لر یا تمامیشام
سن یاتالی ، من گوزومه
هرکس سنه اولدوز دئییه
سندن سونرا ، حیاته من
هرگؤزه لدن بیرگول آلیب
سنین گون تک باتماغیوی
ایندی یایاقیش دئیرم
گاه طویوی یاده سالیب
سونرا یئنه یاسه باتیب
اتک دولی دریا کیمی
عمره سورهن من قره گون

گوزوم آیدین

گوزوم آیدین، گورورم سوگلی قارداشلاریمی
باسمیشام باغریما ئوز دوغما قارینداشلاریمی
آچمیشام قوللاری خلقیمله اوزوک حلقهسی تک
سالمیشام حلقهیه قیمتلی اوزوک قاشلاریمی
فلکین چرخینی سیندیرمیشام اول داشدا
اته گیمده هلهده ساخلامیشام داشلاریمی
آچمیشام قرنمیزین باغلی قالان یوللارینی
تاپمیشام یوز سنه غربتده کی یولداشلاریمی
بوسلیمانندی یا نیمدا، گوره سن من اینانیم؟
گاه آچیب گاه قییرام گوزلریمی، قاشلاریمی
یغیشین شنلیک ائدهک قرنمیزین بایرامیدیر
سیل گوزیمدن بو یوز ایلدن بری گوز یاشلاریمی
یوز یاشیم اولسادا، اولسون، یوخ اوزومده قیریشیم
جو انام، کیم نه بیلیر گیزله دیرم یاشلاریمی

قوچى قربانلاريمى كسدى وطن اوينا شيميز
قانيمى خيرات ائدر كن يدى بوزباشلاريمى
آنا اويناشيني غيرت گوزى گورسه كور اولور
من نه گوزله گوره بيللم وطن اوينا شلاريمى
گنده ليم قافقاز اوشاقلارينى تجليل ائده ليم
شهر ياريم، دارا ساققلاريمى، ساشلاريمى.

جان رستم!

بیرخبر چاتدی منہ، نوح نبی قارقیشی تک
ایچہ ریمده بیلہسن قوپدی نہ طوفان رستم
یاندی بیر لحظهده خرمن کیمی آرزیم، امیدیم
جانیم اول یانغیدا یاندیقجادئدیم: «جان رستم»
بلی دیر رستم اولان آغلاماز، آمما اوخلار
سنه دگدی کجه اور کلردن آخار قان رستم
«هفتخوان» لاردان آشیرسان، آلیسان دئویار اسین
قرنیمز قهرمانی، زستم دستان رستم
نقدر وارسا بو دنیاده آذربایجان ائلی
شانلی رستم لر ایچون دیر، شرف و شان رستم
طیلیسیم چای دره لرده نه قوچاق سالمیشیدین
بیر امید کؤرپوسی که، یول سالاکروان رستم
دئویاتار کن ایکی قارداش قونوشوردوق گئجه لر
او قونوش ائل غمی نین دردینه درمان رستم

دئولر آما آييليپ دويدولار احواليميزي
 هله ليك قالدی امید کؤرپوسى ويران رستم
 حزب شيطاندان اولان، قوی سنى اخراج ائله سين
 باشدا يازميش سنى أوز حزينه رحمان رستم
 قالميشام من ده بو تايدا، قولى باغلى، آسيلي
 صف چکيب قارشيداغم، سان که وئرير سان رستم
 قارداشين قارداشيلار بير گؤروشى، بير قونوشى
 قدغن اولمادا، باخ ظلمه، نه طغيان رستم
 يئتشيب وعده سى حقين، امين اول دم دميدير
 آچيلا حق قايسى، مات قالا شيطان رستم
 (نبى) تک بيزده قليج رستمى چونلار واريميش
 سن قلم رستمى سن، جان سنه قوربان رستم
 «شهریار» آرزى گؤز اولدی که (سهنديله) گله
 (بختيار) مجلسينه، باشدا (سليمان رستم)

قره باسدى حكايه سى

دوون گئجه جين لر قوشون چكديلر
من قورخودان جينقرينيم چيخمادى
يورقان اوستن منه سيرين چكديلر
من ده [كى] سيرتيخ، سيرينيم چيخمادى
بيردن دوروب جيريخلارين چيخارتديم
كيمدى، دئسون من جيريغيم چيخمادى

***

هارداسام اورايه گل	نه دئيم هارايه گل
سن ده بيرهارايه گل	باغلانان باغيراندا
قوجاكن جالانميشام	جوانكن قالانميشام
وارليديم تالانميشام	الين دوت ييخيلانين

انسان ساز انقلابمیز!

بورولور سئل تك انقلابمیز
دورولماقدا دیر منجلا بمیز
آریدیر بیزی، اوسه ییر بیزی
غریبلله یی — رک انقلابمیز
بیرامت اولاق، بو یاقلار گئدسین
نه قیرمیزیمیز، نه ده آیمیز
مبارك اولسون امام خطمیز
سازشکارلاردان اجتنابمیز
جیراجاق هر جور نسب نامه نی
امام خطینه انتسابمیز
مبارك اولسون امام خطینده
هر ایاب میز، هر ذهابمیز
جاسوس یوواسین جوانلار آلدی
مبارك اولسون فتح بابمیز

قار۔ ياغي شسادا (قدسا) چاتاريق
 (فتح الفتوح) دير قار۔ دوشابمميز
 جبهه كربلا (فلاحى) لر تك
 حسيني لر دير، همركابمميز
 حزب جمهورى انفجاريندا
 (بهشتى) لر تك بو ترابمميز
 محرم گلير، عاشورا گلير
 شعله چكه جك التهابمميز
 شهيد محراب دير (اسدالله)
 بيزيم ساقى ميز، قان شرابمميز
 عاشورا بيزيم مكتب ميز دير
 قانلا يازيلميش بو كتابمميز
 يا حسين بيزده كربلا ميزدا
 چوخ اصغريميز، چوخ ربابمميز
 اوقانلى گؤزله، بير باخيش، بلكه
 آزالا بيزيمده، عذابمميز
 وابسته ليكدن بلكه قور تولاق
 آچيلا قولدان بوطنابمميز
 خود كفا اولاق، ئوز اوجاغميز
 ئوز جگريميز، ئوز كبابمميز
 بوردا تيكييله، بوردا توخونا
 ئوز باشماقمز، ئوز جورابمميز

محتکر بیلسین: باها ساتاندان
 یاغ - بال آماغا یوخدو قابمیز
 ئوزوموزیئنه صابون پیشیر ریک
 قوی هئچ اولماسین فزضاً قابمیز
 حزب الله یولو، دوزبه لن دوز دیر
 مضمحل اولسون کج احزابمیز
 بیزیم بابمیز مستضعفین در
 مستکبر ده گیل بیزیم بابمیز
 فرشین خابی تک ساغ سولایاتماز
 دوزونه یاتار بیزیم خابمیز
 بو یوخسوالاردان سوروشان لارا
 محشرده وارمی بیر جوابمیز؟
 بوگون صد امین اودوندان قاچاق
 الله اودونا، وارمی تابمیز؟
 ایرانین ارزی، خارجه گئتمز
 اسلام دیر بیزیم ارزی بمیز
 محاصره ی اقتصادی
 سیندیرار بیزیم اعتصابمیز
 امپریالیزمه باج و ثرنامه ریک
 باغلانیب داهما، بو حسابمیز
 دا بیزدن اونا، رعیت چیخماز
 مطمئن اولسون خان - اربابمیز

جوانلار! جهاد قولون چیرماین
 آباد اولاجاق هر خرابمیز
 کامپوترده، دوزلدنمهسک
 کامل اولاجاق اسطرلابمیز
 آواره لری باغریزا باسین
 مهاجر انصار دیر ثوابمیز
 دؤیونمه ده وار، سویونمه ده وار
 اولاجاق لابید اضطرابمیز
 (آیت الله مدنی) کیمی
 گون باتار سادا، وار مهتابمیز
 (آیت الله مشکینی) نکى نور
 آلا ر دعای مستجابمیز
 (رجائی) گتسه (خامنه ای) گلر
 مین کرت اولسون انتخابمیز
 انسان ساز مکتب هله ده دورور
 (گولوستان) کیمی وار (نصابمیز)
 (ملا محسن کاشی) اثری
 جنت باغی تک وار (ابوابمیز)
 منزوی اولموش شاعر لر یمیز
 (ظهیرالدین فاریابمیز)
 «شهریار» قووزا حیدر بابانی
 قوی آباد اولسون خشکنا بمیز

مجنون

«مجنونيله من مکتب عشق ایچره اوخوردیق
من مصحفی ختم ائتدیم، او (واللیل) ده قالدی»*
بیرگون ده ائشیتدیک که دوشوب چولره مجنون
(واللیل) اولوب وردی، جوانکن ده قوجالدی
بیرگون ده خبر گلدی که واللیسی ایله
جان وئردی، جهان ایچره یامان ولوله سالدی.

خرداد ۵۶ - شهریار

---

* بیت اول قدیمی و معروف است، من دوبیت جهت تکمیل اضافه کردم.

چا بالير اورك سينه مده

آينايا باخاندا گوردوم سقليمه دن دوشوبدى
من كه چوخ قوجالما ميشام، بيلميريم ندن دوشوبدى
هنر اولسا روح جواندير، هله - هله دوشگون اولماز
اوندا كه گوردون دوشوبسن، بونفير بدن دوشوبدى
اورايا كه سن گئدير سن، قويولار آچيبدى آغزين
شيطانين توري ياماندير، هر گليب گئدن دوشوبدى
نه قدير باشين سلامت، ال - آياقدا باشسيز اولماز
آياغسا ده مير دوشنده، باشوا چدن دوشوبدى
قويودان كه خلقه قازدين چيخا بيلمه سن سلامت
آدام اينجيدن بلايه، آدم اينجيدن دوشوبدى
چا بالير اورك سينه مده، باشي كسيلميش تويوق تك
پيلله نى چيخاندا گوردوم سينه نفه دن دوشوبدى
سئر چه دن سيچاندا آر تيق توري بيز قوراندادوشمز
آمما شئر تورون قوراندا فيل ياكرا گدن دوشوبدى

«شهریار» عدندن آیری، مرواری یثتیم قالاندا
یمن جنوبی دنده، باخاسان عدن دو شوبدی*

---

* بوشعده آذربایجانین بیرائل ماهنسیندان الهام آلمیشدیر کی دئییر:
سقالیما دن دوشوب بیلمیرم ندن دوشوب

اويون اولدوق

ايتيميز قورد اولالى، بيزده قايتديق قويون اولدوق
ايت ايله قول-بويون اولدوق
ايت اليندن قايديب، قوردادا بيرزاد بويون اولدوق
ايت ايله قول - بويون اولدوق
قوردوموز ديشلرينى هي قارا داشلاردا ايتيلتىدى
قويونوندا ايشى بيتدى
سون، سوخولدى سورويه، بير سورونى سؤكدى-داغيتدى
اكيليب، ايت گئديب ايتدى
بيزده باخديق ايت ايله قورد آراسيندا اويون اولدوق
ايت ايله قول-بويون اولدوق.

«رطب وئريب تزهك آلدیق»

زمانه باخ كه نه پيس نسلې، ياخشی نسله قاتير
نه چكديريب اولاغا مادايانی، دوغدی قاطير
سودوك آتان ايت آتيلميش بيزيم آتين بئلينه
سويا ياتان آت اولوب بختميز، سوگوردی ياتير
دؤنوب چؤر كچی خاننا، اولدی بير قاطيرچی خاننا
خمير طاغاردانه چيندير- قئيش! شاطير نه شاطير!
دئنده بو نه چورك دير؟ شاطير سؤيوش ده وئير
سؤيوش وئير كه داخی قالماسين خالاندا خاطير
بو اولدی بيزده تمدن! مثلدی: «دوز يترده
بيزيم اولاغ گنده بيلمير شوخومدا شيللاق آتير»
رطب ساتيب آليروخ بيزده ائششگين تزه گين
آلان گؤرون نه آلير، بير باخين ساتان نه ساتير؟
بو تير - تيكاندا باتير اوخ كيمي منيم گؤزومه
داها حيات گؤزومه گونشده اولسا، باتير
نه ياخشی كه يئنی كروان آچاندا يوكلرينی
بيزيمكى يوكلرينی باغلايب چاتى له چاتير.

معلول يازيق نيله سين؟

ايتير ميشم كلفجه نين باشيني
تاپانميرام اوزوگومون قاشيني
ماشين بيزي طبيعتدن آييريپ
ميرده شيره وئرريم بئله ماشيني
ناخوشلوقدا ، قوجاليقلا ال- بير دير
قويماز قوجا دولانديرا باشيني
آغيز - بورون زينه وئرير چشمه تك
سيلنميرم گؤزلريمين ياشيني
دوز قامتي چكن نقاش ، دونيانين
گؤزاوستونده ، اگري چكميش قاشيني
يورولموشام ، يو دنيا دان دويموشام
بير آتايديم ، بو كوللوگون داشيني
بير گوز دامى قبيرده وئرسه ، كاسيب
چول - پالازين ييغيشديريب ، داشيني

اويموش ملت ھېروتدان آيلىب
 يىغىشدىرىب چرسىنى ، خاشخاشىنى
 جھاد گلىب ، معلول يازىق نىلە سىن ؟
 نامرد مگر تىك قويا يولداشىنى
 عاشورا دىر ، قوجا معلول باش ياران
 قان گۆرنده غىرت باشى قاشىنى
 قانلا ، شھادت گوللرىن سووارىر
 آلمايش الە توپلارىن آبپاشىنى
 (ارتش بىست مىليونى) تىنظىم اولور
 شاھ اسماعىل ، يىغىر قىزىلباشىنى
 جېھە دالىندا باجى شىھا چكىر
 شھىد وىرىر جېھە دە قارداشىنى
 شىطاندا يىغمىش باشىنا ھىرنە وار
 صدام لار تىك اجامىر - اوباشىنى
 امىرىكانىن قازانلارى دىب قاپىب
 قىز قىرداجاق بوز باشىنى ، آشىنى
 مىن اىل صبرىن ، طوفانى وار دالىندا
 نوح كە داھا گىزلەدنمىز ياشىنى
 فجر آچىلىب ، بىلبىل دوغور چالىلار
 غروب بوغور بايقوشلا خفاشىنى
 نايىب امام گلىب ، كىچىب اختلاف
 اسلام تاپىر اىتمىش قارانداشىنى

تفرقەنى جمع ائدىر اصنافىمىز
بۇر كچى باسسىر باغرىنا كفاشىنى
وحدتمىز ، بىر قازاندا قاينادىر
نخودونى ، لپە سىنى ، ماشىنى
صنعت يىتىر (خود كفالىق) مرزىنە
اوستا كار ائتمىش احتىياج ، ناشىنى
«شەرىار»ىن مقصودىە زندانىن
(اوتوز بىر)ياز ، اوخوموشام كاشىنى.

او تایدان گلزنه

وطندن آیری دوشن ائولادیم! قایت وطنه!
قایت کی، گؤزیولا تیکمیش آنان قایتدی سنه
آتان سنی ایتیریب، آختاریب، یئنه تاپدی
دئیر: «بالاسایق اول تاپدیغین ایتیرمه یئنه»
جواهری ایتنه نین دردینی، کیمه دئییه سن؟
یئنه تاپلسا، دئین بس جواهری ایتنه
خزاندا او قارائیل بلبله دئدی: «قوی گئت!»
گل ایله قالدی گؤروش، ئولمه سک، گوی اوت بیتنه
گوی اوت بیتیب، گل آچیب، یاز گلیب، اوخور قازالاق
قیشی چیخاردیب اوشاقلار، قاچیرلاچای - چمنه
سنین تانیشلاریوین چوخلاری قاباقد اگئدیب
دالی قالان ائله بیر تکجه منحصردی منه
سنه تانیش قالان اولسامنیم کیمی قوجالار
جوان ساسن گئدن ایللرده، کرپه بیر اتنه
گل اکمه دن قوجا باغبان! بو کولسه بئل، نه غمون؟
دالینجا رحمت اوخورلار، بو گللری اکنه

منیم ده قدریمی بیل، گول باشین تیکان ساخلار
جانین دا، تا دیری سن احتیاجی واربدنه
آدین نه قویسا قویوب، شیطانمیدیر بو گده
«سادیسمی» وار، نه دده خر جینه گلیر نه نه
اجنه تک تمیز انسانلاری کسب، بیچدی
بیزیم جزیره میزی، قویدی خالی ازسکنه
او آلهین دانیب، ئوز نفسینه ترحمی یوخ
دئسن ده بونهدی او غلوم؟ دئیهر: «عمی سنه نه!»
او تایلیلار او توران یئرده «شهریار» غزلی
او خونسادا، ائله بیل مشگ یوللوسان ختنه.

آللاه و عددهسى!

قوى بو انقلاب، سئل كيمى آخسین،
گۆی گور و الداسین، ایلدیریم شاخسین.
مستضعفین قوی، حقه چاتار کن،
اسلام باید اقیسن، داغلارا تاخسین.
مظلومون آهی، قوی آلاوچکيب -
ظلمی ریشه دن، یان دیریب - یاخسین.
آلاه سفره سی، آچیق اولارمی؟
بیر عده یثسین، بیر عده باخسین!؟

صابرين خوروزى

صبح خياليله، خوروز لاندی کن
من ده (هوپوپ) تک بیر آغیز بانلادیم
قالمادی سالم منه ده قول - قاناد
بانلاماغین من ده دادین آنلادیم

جوجه لریم گلمه دیلر باغریما
آغرینی آلدیم یانیمما ، یانلادیم
باخ نئجه حیوان ائله ییرلر منی ؟
من نئجه بو حیوانی ، انسانلادیم ؟
عاقل اولوب ، عقل منی دانلادی
عاشق اولوب من ده اونسی دانلادیم

«ال آتیب آلاه اته گین دوت» دئدی
گؤر نئجه مشکل لری آسانلادیم

تهـرانـی ، دجال منه تبریزلهدی
من ده گلیب ، تبریزی تهرانلادیم !
قاپـ قارا ظلمت گئجه نی سیزلاییب
صبحه قدر سوراتسی سهامانلادیم .
خلقی اویاتدیم بوسینیق قلبله ـ
آللاها شیطانلاری ، شیطانلادیم
کفر ، مسلمانلاری کفرله دی
من ده دئدیم : کفری مسلمانلادیم !
شکر اولا ، من ایسته‌میشم ظلمدن ـ
بیر پارا ظالماری پئشمانلادیم
باخ که خوروزتک ، آچیلاندا سحر
من ده آچیق سسله قوچاق بانلادیم

انس و جن

بار آلهه سن بیزه وئر بو شیاطین دن نجات
انسانین نسلین کسب ، وئرانسه بوجین دن نجات
بیزدن آنجاق بیرقالیرسا، شیطان آرتیب مین دوغوب
هانسی رؤیاده گؤروم من ، بیرتاپا مین دن نجات
بئش مین ایلدیر بوسلاطینه گرفتار اولموشوق
دین ده گلدی، تاپمادیق بیز بوسلاطین دن نجات
بیر یالانچی دین ده اولموش شیطانین بیر مهره سی
دوغرو بیردین وئر بیزه، وئر بویالان دیندن نجات
هر دعا شیطان ائدیر ، دنیا اونا آمین دئیر
قوی دعا قالسین، بیزه سن وئر بو آمین دن نجات
ارسینسی تدیر لرین گوودوشلاریندا اویناییر
کیمدی بو گوودوشلارا وئرسین بو ارسیندن نجات
یا کرم قیل ، کینلی شیطانین الیندن آل بیزی
یا که شیطانین اوزون وئر بیرجه بو کین دن نجات

أولدورور خلقی، سورا ختمین توتوب یاسین اوخور
 بار آلهـا خلقه وئربو حقه یاسین دن نجات
 دینه قارشی (بابکی - افشینـی) بیر دکان ائدیـب
 بار آلهـا دینه ، بو بابکدن ، افشینـدن نجات
 (ویسورامین) تک بیزی رسوای خاص و عام ائدیـب
 ویسده اولساق ، یبزه یارب بو رامیندن نجات
 شوروی دن ده نجات اومدوق که بیر خیر اولمادی
 اولماسا، چای صاندیغندا قوی گله چین دن نجات
 من تویوق تک ، اوزنیمده دوستاغام ایلر بوی
 بیر خوروز یوللا تاپام من بلکه بونیندن نجات
 «شهریار»ین داعزیزیم بیر توتارلی آهی وار
 دشمنی اهریمن اولسون ، تاپماز آهیندن نجات.

آلاله بویاغی

اسلام اویاتدی خلقی، باشین قاوزایان قاچیر
شیطان باجارمادی که یاتانلار اویانماسین
هر رنگی آت، فقط بویان آلاله بویاغینه
هر آلدان بویاخلارا قلبین بویانماسین
خلقین گوزین اویاردی شاهین میرغضبلری
قوی بیر اویولسون ئوز گوزی تا گوز اویانماسین
تبلیغ او پایه ده گرك اولسون که مدعی
بیر نقطه سینده ضعفینه بارماخ قویانماسین
الفاظی محکم اتمه لی، معنای چوخ لطیف
سوزلر گرك سوغاندیس، هر کس سویانماسین
آما گنجه نمازدا قیلیرسان، یاواشجا قیل
قوی زحمتیله هوشلانان اولسا، اویانماسین
آغزوندا دادلی سوزلریوی سن ده شهریار
ایله پیشیر که خلق دادیندان دویانماسین.

[بدو آت]

بدو مینوب، آی بدو بسلینلر
بدو دا نشانه نئچه گر کدی
فینخیروب، چینخیروب، جوب شیغیاندا
جیران تک توللانوب گئچه گر کدی
اوزاق قارالتیسی قاریشقادیسا
قولاخلار شاخلانوب سئچه گر کدی
دیر ناغی آلتیندا داش - قوم، داغ - دره
دوشنوب یوموشاخ کئچه گر کدی
سلیقه لی پتک سلاخلیان دیر
منیم ده [شان] بالیم بئچه گر کدی

قافقازلی قارداشلار ایله گوروش

ای صفاسین اونود مایان قافقاز
گلمیشم ذوق آلام مراقیندان
غیر تی جوشغون اولمایان نه بیلیر
کی نه لر چکمیشم فراقیندان.

قوی گلیم بیر قوجاقلاشیب ئوپوشک
بیر چکک روزگار الیندن داد
تانرینین شکر ائدهک جلالنه کی
بو قدر لیکجه اولموشوق آزاد

او خوروق بیز سیزین ترانه لری
یادگار عمرلردن ، ایللردن
با کینین سوز – سوی، حکایه لری
دوشمز ایللر دورونجا دیلردن

سازیمین غملى سیمارینده منیم
باکینین باشقابیر ترانهسی وار
سینهمین دار خرابه سینده درین
بوجواهرلرین خزانه سی وار

من سیزین شانلی قهرمانلاریزی
سوزلریمده همیشه یاد ائدهرم
ظلمه قارشی قیلینج سوزوم کسگین
قهرمانلار کیمی جهاد ائدهرم

سن کیمی قارداش ئوز قاریندشینى
آتماییب ، ئوزگه کیمسه دوتمایاجاق
قوجا تبریزده یوزمین ایل کئچسه
باکی قارداشلارین اونودمایاجاق

گون اوگوندور کی حق یولون دوزلر
اوندا بیزده دوزی دوزه قوشاریق
آییرانماز اوگون بیزی شمشیر
ابدی وصل ایچون قوجا قلاشاریق

راحیمین، رستمین الین سیخماق
منه دنیا بویونجا عزتی وار

قوجاليقدا بوعزتي تاپماق
بیر جوانلیق قدرجه لذتی وار

دیلمیز ، قانیمیز بیر اولدیقددا
قیرماق اولماز بوعهد و پیمانی
خلقیله عهدی محکم ایتماقددا
بوشلیه بیلمه ریک بو ایمانی

گلمیشیک دوغما یوردوموز باکییا
قوی بو تاریخده افتخار اولسون
شهریاردان دا بو افقلرده
بوسینیق نغمه یادگار اولسون.

نئجه كئچدى [عمر ون]؟

بیر اوشاقلیقدا خوش اولدوم، اودایئر- گوی قاجاراق
قوش کیمی داغلار اوچوب، یئل کیمی باغلار کئچدی
صونرا، بیردن قاپار آلتیندا قالیب، اوستومدن
دئییه بیلیم نه قدر سئل کیمی، داغلار کئچدی
أوره گیمدن خبر آلسان: «نئجه کئچدی عمر ون؟»
گؤز یاشیملار یازاجاق: «من گونوم آغلار کئچدی»

عزیزه

نه ظریف بیر گلین عزیزه سنی
منه لایق تاری یاراتمیشدی
بیر ظریف روحه بیر ظریف جسمی
ازدواج قدرتیله قاتمیشدی
عشقمین بلبللی، سنی دوتموش
هرنه دنیاده گل وار، آتمیشدی
سانکی دوستاق ایکن من آزاد دیم
ائله عشقون منی یاهاتمیشدی
سؤیدوگیم سانکی هم نفس اولالی
قفسیمدن منی چیخارتمیشدی
جنت اتمیش منیم جهنمی می
یانماسین، یاخماسین آزاتمیشدی
قاراگون قارقاسی قوناندا، منیم
آغگونوم وارسادا، قاراتمیشدی
آدی باتمیش اجل گلنده بیزه
من آییم چخدی، گونده باتمیشدی

سارايب گون، شافاخدا قان چناغين
 قورخودان تيتره ييب، جالاتميشدى
 قارا بايقوش، چالاندا آق قوشومى
 زعفران تىك منى ساراتميشدى
 كورقضا ئوز يولون كئىدن وقتە
 چاره نين يوللار يىن داراتميشدى
 نەقدر اوغدوم آچمادىن گۆز يوى
 گۆز سكوت ابدله ياتميشدى
 او آلاگۆز اويانمادى، كى منىم
 بختىمى مین كره اوياتميشدى
 داها كىپريك لرون اولوب نشتر
 يارامىن كۆزمه سين قاناتميشدى
 سن، نە ياخشى ائشيتمه دون، بالالار
 آناوای ناله سين اوجاتميشدى
 سنى وئردىم «بهشت زهرايه»
 منه مولا الين اوزاتميشدى
 اوره گى دوغرانان آنان مهلهدى
 دنيا زهرين اونا يالاتميشدى
 سن باهار ائتديگون چمنده، خزان
 هر نه گل - غنچه وار سوزاتميشدى
 نە يامان يئرده كؤچدى كروانمىز؟
 نە يئىن يوك - ياپىن دا چاتميشدى

قىرخا سن يىتمەدون، جوان گىتدون
من گىدىدىم كى يىدىدىم آتمىشىدى
قوجا وقتىمدە بو قارا بختىم
منى قول تىك بلایە ساتمىشىدى

عزیزه جان

دردین اولموش منہ بیر سمیلی خنجر یاراسی،
فکره گئتدی کجه یارام گون به گون آرتیق ئشیلیر.
گوز یاشیم قازلا قاریشمیش، اوره گیم گو گنمه ده،
بیر بیلیدین ایچریمده نه چیبانلار دئشیلیر.

عزیزیم دویمادیم سندن،
نه تز مندن دو یوب گئتدین.
اجل گلجک بو غربتده،
منی یالقیز قویوب گئتدین.

طوی، یاس اول، گلین گئتدی
قول، شیل اول، الین گئتدی.
وور باشا، یازیق باغوان،
باغ سولوب، گلین گئتدی.

يالقيز غريب!

عزيزيم! دويماديم سندن،
نه تئز مندن دويوب گئتدين؟
اجل گلجك، بو غربتده،
منى يالقيز قويوب گئتدين!

هلال محرم

محرم دیر ، خانم زینب عزا سی
بیزی سسلیر حسینین کربلا سی
یولی باغلی قالیب دشمن الینده
داها زوارینین یوق سس- صداسی
(بوگون کرب بلا ویران اولوب دیر)
(حسین اوز قانینا غلطان اولوب دیر)
چاغیر شاه نجف گلکسین هرایه
جهادیلله آچاق یول کربلا یه
علی نین ذوالفقاری داده چاتسین
حسین قربانلاری گلکسین منایه
(بوگون کرب بلا ویران اولوب دیر)
(حسین اوز قانینا غلطان اولوب دیر)
جهاد میدانلی دیر ، ملت دایانسین
مسلمان خواب غفلتدن اویانسین
اوجالسین نعره الله اکبر
گرك کافر جهنم ایچره یانسین

(بوگون کرب بلا ویران اولوب دیر)
(حسین اوز قانینا غلطان اولوب دیر)

گلیب غیرت گونی ، همت زمانی
اوجالداق باشدا آذربایجانلی
گئده ک صدام کافرله جهاده
بیخاق بو بی مروت ائو ییخانی
(بوگون کرب بلا ویران اولوب دیر)
(حسین اوز قانینا غلطان اولوب دیر)

حسین زواری نین قورتاردی صبری
قیراق بو قوردلاری، کافتاری ، بیری
آچاق یول کربلایه ، کاظمینه
چکک آغوشه او شش گوشه قبری
(بوگون کرب بلا ویران اولوب دیر)
(حسین اوز قانینا غلطان اولوب دیر)

گرك دين اولماسا، دنيانى آتماق
شرف ، عزتلى بير دنيا ياراتماق
سعادت دير حسين قربانلارى تك
شهادتله لقاء الله چاتماق

(بوگون کرب بلا ویران اولوب دیر)
(حسین اوز قانینا غلطان اولوب دیر)

مسلمان صف چكيب دعوايه گلسين
چاغير عباسى تاسوعايه گلسين
قىزى زينب اوزى صاحب عزادير
چاغير زهرانى عاشورايه گلسين
(بوگون كرب بلا ويران اولوب دير)
(حسين اوز قانينا غلطان اولوب دير)

آنا! اوغلون شهيد اولدى ، مبارك
شهادتله سعيد اولدى ، مبارك
اميد جتئين تاپدين ، دا سندن
جهنم نا اميد اولدى ، مبارك
(بئله طوى كيم گؤروب دنياده قاسم)
(طوى ياسه دؤنن شهزاده قاسم)

آنا ! اوغلون على اكبر فداسى
طوى قاسم كيمي اولموش عزاسى
دوروب جنت قاپوسيندا گؤزتلير
كه گلسينلر آناسى له ، آتاسى
(بئله طوى كيم گؤروب دونياده قاسم)
(طوى ياسه دؤنن شهزاده قاسم)

تضمین

«حسینہ یر لئر آغلار، گویلر آغلار
بتول و مرتضیٰ، پیغمبر آغلار،
(دلریش)

حسینون نوحه سین (دلریش) یازندا
مسلمان سهدیر که کافر آغلار
کوراو لمیش گۆزلرین قاندوتدی شمرین
که گورسون اوزالینده خنجر آغلار
حسینون کؤینگی زهرا الینده
چکر قیحا قیامت، محشر آغلار
آناندا حرمله اوخ کربلا ده
گۆریدین دشمن آغلار، لشکر آغلار
قوجاغیندا، گۆریدین ام لایلا
آلیب نعلش علی اکبر آغلار
رباب، نیسگیل دؤشونده سود گۆرنده
علی اصغری یاد ایلر آغلار

باشيندا كاكل اكبر ھ-واسى
يل آغلار، سنبل آغلار، عنبرآغلار
يازاندا آل طه نوحه سين من
قلم گوردوم سيز يلدار ، دفتر آغلار
على، شقق القمر، محراب تيليت قان
قولاق وئر، مسجد اوخشار منبر آغلار
عليدن، شھريار، سن بير اشاره
قوجاقلار قبرى، مالك اشترآغلار
تبرير ۲۶-۲-۱۳۵۸

خان ننه

خان ننه، هاپاندا قالدين
بئله باشيوا دولانيم
نئجه من سنى ايتيرديم!
داسنين تايين تاپيلماز

سن اولن گون، عمه گلدی
منی گتدی آیری کنده
من اوشاق، نه آنلیایدیم؟
باشیمی قاتیب اوشاقلار
نئچه گون من اوردا قالدیم.

قایدیب گلنده، باخدیم
یئریوی ییغیشدیریبلار
نه اوزون، و نه یئرین وار

«هانی خان ننه م؟» سورو شدوم

دئدیله که : خان ننه نی

آپاریبلا کر بلایه

که شفاسین اوردان آلسین

سفری اوزون سفر دیر

بیر ایکی ایل چکر گلینجه

نئجه آغلارام، یانیخلی

نئچه گون ائله چیغیردیم

که سسیم، سینم تو تولدی

او ، من اولما سام یانیندا

أوزی هئچ یثره گئد نمر

بو سفر نولوبدی، من سیز

أوزی، تک قویوب گئدیدی؟

هامیدان آجیخ ائدر کن

هامیا آجیخلی باخدیم

سونرا باشلادیم که: من ده

گئدیرم اونون دالینجا

دڻديلر : سنين کي تئز دير
امامين مزارى اوسته۔
اوشاغي آپارماق اولماز
سن اوخى، قر آنى تئز چيخ
سن اونى چيخينجا بلکه
گله خان ننه سفردن

تله سيك، راوانلاما قدا
اوخويوب قر آنى چيخديم
که يازيم سنه: گل ايندى
داها چيخميشام قر آنى
منه سوقت آل گلنده
آما هر کاغذ يازاندا
آقامين گؤزى دولاردى
سنده کى گليب چيخمادين
نئچه ايل بو انتظارلا
گونى، هفته نى سا يارديم
تا ياواش - ياواش گؤز آچديم
آنلاديم که ، سن اولوبسن!

بيله بيلاميه هنوزدا
اوره گيمده بير ايتيك وار

گۆزوم آختارار همیشه
نه یاماندی بو ایتیکلر

خان ننه جانیم، نولیدی
سنی بیرده من تا پایدیم
او آیاقلار اوسته، بیرده
دۆشه نیب بیر آغلا یایدیم
قولی حلقه سالمیش ایپ تک
او آیاغی باغلی یایدیم
که داها گئدنیمه ایدین

گئجه لر یاتاندا، سن ده
منی قوینووا آلاردین
نئجه باغریوا باساردین
قولون اوسته گاه سالاردین

آخی دنیانی آتارکن
ایکی میز شیرین یاتاردیق
یوخودا (لولئی) آتارکن
سنی من بلشدیردیم
گئجه لی، سوقیز دیراردین
أوزیوی تمیزلیه ردین

گنهده منى اوپردين
هئچ منه آجیخلامازدین

ساواشان منه کیم اولسون
سن منه هاوار دوراردین
منى، سن آنام دؤینده
قایب آرادان چیخاردین

ائله ایستیلیک او ایستک
داها کیمسهده اولورمی؟
اوره گیم دئیر که : یوق - یوق
او دهرین صفالی ایستک
منیم او عزیز لیگیم تک
سنیله گئدیب، تو کندی

خان ننه ، اوزون دئیردین
که : سنه بهشتده، الله
وئرہ جک نه ایستورسن
بو سؤزون یادیندا قالسین
منه قولینی وئریب سن

ائله بیرگونوم اولورسا

بیلیسن نه ایسته رم من؟
سۆزیمه درست قولاخ وئر :
(سن ایلن اوشاخلیق عهدین)

خان ننه *آمان، نولیدی
بیر اوشا خلیغی تاپایدیم
بیر ده من سنه چاتاایدیم
سنیلن قوجا قلاشایدیم
سنیلن بیر آغلاشایدیم
یئنیدن اوشاق اولور کن
قوجاغوندا بیر یاتاایدیم
اٹله بیر بهشت اولورسا
داها من ئوز آلاهمیمدان
باشقا بیر شئی ایستمزدیم

تبریز - شهریار درهفتاد سالگی
فروردین ۵۵

✽ خان ننه - خانیم ننه نین مخفی دیر. بوردا شاعر اوز بؤیوک ننه سی بیگم
خانیمی خطاب ائتمیشدیر.

سازلی شاعریمیز «خازن» یین روحنه تقدیم

سیزیلدار سینهمین سازی (درآمد) ایلهرم (شوری)
(چوبانیم) سنده (سلمک) له سیزیلدات تار طنپوری
(حسینی) کاکلین (عداری) گئتدی، نظمی نثر اولموش
چاغیر (شهناز) ینی، منظوم ائدهک بوشعر منشوری
(شکسته) قدی (آذربایجان) - (دلکش) له قیلسون (راست)
(عراقی) - (راک) دن ائدیر فروزدا، باغلا (ماهوری)
چال اول (چارگاه) ایله (زابل)، (مخالف) وارسا (مغلوب) ائت
(حصار) ایچره داریخدیم، قوی دارا چکسینله (منصوری)
سازوندا، سیملرین اول تار زلفون تک اولوب ناجور
داراخ، مضرابه جور ائت، بلکه جور ائتسین بو ناجوری
سیزیلدات (دشتی) و (سارنگی) - (ترک - افشار) کیمی نی ده
(بیات کردی) چال، سون (اصفهان) کوک ایله سنتوری
(رهاب) ایله (نوا) دن پنجه قوی (راس پنجهگاه) اوسته
(مرکبخوان) ائدیر محشر، قوی اسرافیل چالا صوری
(قاراباغیم) چیخیب الدن (سه گاهیم) قوی (یتیم) اولسون
ایگیت لار یوردوسا بیرگون اوجالسون طبل - شیپوری
(همایون) دستگاه اولسان سازیندا «شهریار» یاد ائت
کی ملت شاعری خازن بیزه یازمیش بو دستوری.

فخریہ ٹولومی

سعیدین وای سسی گلدی، اوجاق سؤندی، چیراغ ٹولدی
بیزیم فخریہ میز ٹولسه، چمنلر سولدی، باغ ٹولدی
سعید اگلنجه لر قورموش، بوشهره دیل - داماغ وئرمیش
سعید ٹولسه دئیین اگلنجه کوچدی، دیل - داماغ ٹولدی
سعیدین ختمینه گئتمک، بو آسانلیقداکی اولماز
دیزیمده قوتیم قورتاردی، ال یاتدی، ایاق ٹولدی
او بیر اوغلانیدی، یاس مجلسینه وارد اولسایدی
گؤرردین طوی دو تولدی، گوللر آچدی، قاش - قاباغ ٹولدی
بیزی بیر عمر گولدوردی، دؤنوب آخیرده آغلالتدی
دئیین گؤزلر سولانسین، بساغمیز یانیدی، بولاغ ٹولدی
گؤزوم قائمیشدی یوللارداکی، بیر گل سین اوزوم گولسون
قارا بختیم کتاب آچجاق، قره گؤرسندی، آغ ٹولدی
سعیدین غصه سی یاددان چیخارتدی هر نه ماتم وار
بو درد و داغ گلجک هر نه وارسا درد و داغ ٹولدی
بو ایل بیز انتظاردا بدوق کی تبریزه قوناخ گل سین
خبر گلدی کی: قیزلاروز قراگئیسین، قوناغ ٹولدی!

هنرمند ئولمه ميش بير باخ هنر باغيندا طوفان دور
 آغاجلار سيندى، ياپراخلار سارالدى، قول - بوداغ ئولدى
 نه تىك تبريزين، آذربايجانين فخرى (فخرىه)
 گنديب ائلدن اوزاق دوشدى، عزيز لردن ايراغ ئولدى
 گلن اولسايدى تهراندان، گلردى سس - سوراغ اوندان
 داخى بوندان سورا او ماما، كى سس باتدى، سوراغ ئولدى
 يىزى باش سىز قويوب گئتدون دئير لىر يار ويولداشلار:
 نيه بو بى وفا چيخدى؟ نيه بىزدن قاباغ ئولدى؟
 سنه ئولمك ياراشمير، خلقى آغلتما، ديريل قوى گل
 گوڭراخ بىردن گنه گولمك ديريلدى، آغلاماغ ئولدى
 من ئولموشدوم نئچه ايلار بويى، سن ساغدين امما
 اوزومده قالميشام حيران، ئولن ديرچلدى، ساغ ئولدى
 لطايف سويله مكنى فنيندن ايندى بير نبوغ ايتدى
 محافل گرم قيلماخ صنعتيندن بير اوجاغ ئولدى
 اوجور كسگين مهارت بيرده دوغماز، بيرده دوغرولماز
 قومه - قداره قطنلدى، قيليج سيندى، پيچاق ئولدى
 طبيعت كوچدى سنسيز «شهر يار» ين داغلى طبعيندن
 دومان قاواندى، جنگل ايتدى، درياباتدى، داغ ئولدى*

مهر ۴۴

---

* علاوه بيت: فلان خرپول دا مردار اولمايش دباغ گونى دوزلار
 يازون اعلاننى ميدان چايندا بير الاغ ئولدى.

بیاد دوست دیرینم محمدعلی محزون

محزون دا او نازلی کیشیلردن بیریسیدی
ذوقینده غزل، سان که غزالین سوروسیدی
من یاغ دریسی تک اونى اول دولو گؤردیم
صوندا یاغی سوز میشدی، قالان بیر دریسیدی
محزون بیر آوج توپراغیدی دوست آیاغیندا
فرق ایلمیوب بو اولوسی، او دیریسیدی
شاعر دئدیگون دریادا مرواریه بنزر
مرواری چوخی ریزهدی، محزون ایریسیدی
تبریز - خرداد - ۶۶ شهریار

دان اولدوزودا باتدى

ننه قىز عم قىزىنىن وای خبرى چاتدى منە* ،
كت گۆزومده ائله بيل تىترەدى، دام – داش اوشدى.
اوبىزىم کروانا، دان اولدوزو حکمونده ايميش،
اودا باتدى كى دايانما، داها کروان كوشدى.
او گۆزلىك كى گۆروردو كى هامى «حيدر بابا» دا،
بو گۆزلىك له ئولوب، گوزياشى گۆزدن دوشدى
سانكى بير كۆرپونون اوستونده دوروبسان، باخيسان
أوزقويوب آخيره، سئل كيمى ائللار گمشدى
ننه قىز عم قىزى نين گۆزلىرى «حيدر بابا» دا
قوجاليب، ئولمه سینه بير ابدى قارقىشدى
«شهر يار» ين دا، او منظومهده، كسگين قلمى
گوله، ياي – ياز، تىكاناسانكى كولك دير، قىشدى

* ننه قىز عم قىزى: حيدر بابا دا آدى آپاريلان گۆزل، واپرى گۆزبىر قادين ايميش، بورادا شاعر اونون ئولومونه اشاره ائدىر.

آقا میر صادقین خیراتی

آتامیز یوردیدی گاهدان گلیب احسان وئریریک،
جان چتین وئرمریک انشالا که آسان وئریریک.
اذان اولجاق قاچاراق صفده دوروب سان وئریریک.
میر ابوالفضل ائدیپ احسان بیزی کنده گیتیریب،
شهریار کنندی تاپیب، کندلیسین اما ایتیریب.

ئوزی کسمیش شیشکی، هم بیشیریب، هم دوشوروب،
پلویندا داداشی محسن عموغلی بیشیریب.
سفره ده قوش تک اوشاقلار دنی بیربیر دوشوروب،
قیتلیق اولماز داها بوردا قبول اولسون احسان،
چیق مصلایه، چاغیر آلاهی، گل سین نیسان.

منیم الهامیله بوردا قونوشوب دیل - دوداغیم،
قرآنا، حافظه بوردا آچلیب گوز - قولاغیم.
من ده موساکیمی، حیدر بادییر طور داغیم،

بوردا کشف اولدی که حقدن نه کرامات اولاجاق،
نئچه شطرنج که شاهلار هامیسی مات اولاجاق.

بو بیزیم کند اولایلسه، هانی بس عمه لریم؟
عمه ده دورسا، دییر بس هانی اولادیم، اریم؟
نوله ردن ده قالان اولسا، هاچان وار خبریم؟
داغیلیب، کیم نه بیلیم، تولدی یا قالدی نره ده
جانی چیخیمیش او شاغین هر برینین بیر دره ده.

بیر زیور عمقیزنین اوغلی حاجی مجتباوار،
حاج صادیقلی دئیلین بیر حاجعلو علی (آقا) وار،
بیرده میرزمدین اوغلی هله لیک باخجاداوار،
قوجالیب، اماگنه بیر قارا باغی او خودی،
قاریلار تک تئشیسین بیر اییریب، بیر تو خودی.

هانی ملا ابراهیمون درسی، هانی تایی- توشلار؟
شیخ الاسلام هانی، یوردوندا او خور بایقوشلار!
کیم دئیردی که مسلمان گاویری آلقیشلار؟
بابیه، بالشویکه گورنه گرفتار اولدیق،
باشیب هر نجهسه، گور نئجه مردار اولدیق.

قلعه لردار باداغیق، سرباز تولوب، سنگری بوش،
دییر لردن ده داخلی یاغ اریبیدیر، دری بوش.

شهر یار کنده گلیب، کند اوشاقینین یئری بوش،
بیز گورنلر هامی گئتمیش، هامی ایتمیش باتمیش،
هامیسی ایشله ییب، آخرده یورولموش یاتمیش.

کیمدی من تک باغیر انلار سسینه سس وئرسین؟
دنیا بیزله آتیشیر، کیمدی آتیش بس وئرسین؟
گرگ آلاهی وئره، اولماز بونی هر کس وئرسین.
هامی گئتمیش، داخی اول قافله دن بیر کس یوق،
زینقرولاردا دوشوب ولوله دن، بیرسس یوق.

هانى اول مرد آتالار، مردى بئجردن آنالار؟
هانى اول نازلى گلینلر، اوحیالی صونالار؟
هانى اول سودلی اینکلر، آلاگوزلی دانالار؟
(چون شود عصر (قوقوش) زانهمه قسمت نبود
نمود خیر در آن خانه که عصمت نبود).

اوندا هر کس بیزه باخسایدی دئیردی گاویریخ،
گاویرین شرینی ایندی باشیمیزداق ساویریخ،
قاویریدی او بیزی، بیز اونی آنجاق قاویریخ،
بئله گئتسه، ائده جک مهدی موعود ظهور،
دین گرگ غالب وقاهر اولا، کافر مقهور.

مجلسین احسانی آمیز صادقین خیراتیدیر،
بومحالین چراغی خشگنابین ساداتیدیر،
ایندی میداندا قالدان تکجه حسینین آتی دیر،
مستجاب اولدی بیزیم قرنده شیطان دعاسی.
خشگنابی داغیدیب ایله دی بایقوش یوواسی.

آرزی گوز قالمیش ایدیم ئوز آتایوردوم وطنه،
یاندی - قیندی وئریر ایندی آتایوردوم دامنه،
حیوانات قصه سیدیر دنیا، (کلبله - دمنه)،
تاکیم آخرده بیر آز قاوزانیب انسان اولاجاق،
آزی انساندا اولورسا، چوخی حیوان اولاجاق.

ایندی غم - غصه نین آغزین دا گرک باغلیاسان،
غم آغیز آچسا گرک اوخشایاسان، آغلیاسان،
نهیه لازم بو قدر خلق اوره گین داغلیاسان،
بیر دعا ایله که خلقین اوره گی شاد اولسون،
دنیا مخروبه دیسه، آخرت آباد اولسون.

تبریز - شب یکشنبه اول مهرماه ۱۳۶۳ شمسی

عمو اوغلو مېر ابو الفضل

ماشينين خمسينا ، حيدر بابانين تنزىلینه
مير ابو الفضل گتيرميش منى ، اوز منزلينه
تسليم اولدوم سؤزونه، چاره ندير؟ تاكسى چيدير
گؤردوم آرتيق دانيشيم ، ال آتاجاق هندينه
بیر مثل وار كه ، قوناق قارداشا دستور وئريليب :
«بیر تعارف له دوش آتدان، آتى باغلا ديلينه»
منى قويموش ماشينا ، يول اوزونى سوردو كچه
هى آليب ، دن - دؤشى آرتيق قالاييب زنبيلينه
خشگناب سيدى نين امرى قوناقسىز كئچمز
قوناغين بوردا گرك قارنى يئمكدن دهينه
بیر قوناقدا گتيريب چوخدا عزيز، اوز باجيسى
(جلیله عمقیزی) ، دن دوشموش اونوندا تئله
جلیله عمقیزی دا ، قارداشى نين لاپ تایی دیر
مهربان ، سانكى بیر آلما ياريدان دوز بؤلینه
ياخشی بیر منزلی وار، صحنی گؤزل، يوردودا بول
باخ آغاجلارينا ، باخ قوشلارينا ، باخ گؤلینه

خانیمی تازه گلین دیر آدی «مریم خانم»
طوی توتوب کت سیاقی ، آلمادا آتمیش گلینه
تازه ائو ، تازه گلین له بیر ایشیقلا نمدادیر
چیلچراخدیر که وئریب زینت ائوین قندیلینه

واردی اول خانیمیندان ایکی نازلی اوشاقی
باخ پری پرویزی تک ، سن گولونه ، بولبولینه
بیری «پروین» دی که دانشگاهی وار ، آیلغی وار
یئنی بیر قیز ، متجدد ، الی وورموش بئلینه
بیری «پرویز» که دبیرستانی نصفه یئتیریب
اودا انشالالا گرك جوهر ذاتی بیلینه

بوعموغلی، شوکور آلاسه، حلال دیر چورگی
مخلصم منده بونون ساده قوبول - منقلینه
زحمتیله قازانیب تاکسیسی وار ، شخصی سی وار
دوزیولا صرف ائله ییب هر نه که گلیمیش الینه
دونبلندوز بیر آدم دیر ، ایکی دنیا سی دا وار
کلمه ییب اگری - یالان سؤز ، بو جوانین دلیینه
«شهریار» شعریدی بو ، یاز اوره گه قوی قالسین
اوره گونده یازیلان سؤز ، داگر کمز سیلینه*

* شاعر بوشعری ۱۳۵۳ ده تهراندا اوز عم اوغلو سومیر ابوالفضل صادقی
ایچون یازمیشدیر.

قارداشیمین مزاری

داش نه بیلیر من بلالی باشیم وار
بو قبر اوسته آخان بیر گوز یاشیم وار
آرزی - گورزی تاریخچه سیندن قالان
بوردا آنجاق بیر یازیلی داشیم وار
فاتحه نی اونو تمایون که بوردا
منیم ده بیر یارالی قارداشیم وار.

قارداشېم سلېمان رستمە اتحاق

شەھرىارېن مەكتەبى

بېزى ياندىرېر، يامان آيرىلىق   بودارىخدىران دومان آيرىلىق
باشا ساوورېر سامان آيرىلىق   آمان آيرىلىق، آمان آيرىلىق

بېرگۇزون آچار، بېرگۇزون يومار   آرازى سىرېن گۇردىكە اومار
خىزى دەرىن كۇردو كچە جومار   قان درياسىنا جومان آيرىلىق
آمان آيرىلىق، آمان آيرىلىق

آرازىم وورسون باش، داشدان داشا   گۇز ياشى گر كك باشلاردان آشا
نەجە ياداولسون، قارداش-قارداشا   نە دىن قانېر، نە ايمان آيرىلىق
آمان آيرىلىق، آمان آيرىلىق

گۇلېرىن، گونون-آينىن گىزلەدىر   اولدوز آخدىرېر، سايىن گىزلەدىر
اوخونى آتېر، يايىن گىزلەدىر   قدىمى ائدىب كمان آيرىلىق
آمان آيرىلىق، آمان آيرىلىق

آيرىلىق گلە، بىر كىرم قىلا   بىرنىچە گونىدە، بىزدىن آيرىلا
غمىدە بىر بىزىتكە سىواساورىلا   ھانى بىر بىلەگومان آيرىلىق
آمان آيرىلىق، آمان آيرىلىق

دېدىم آيرىلىق، قىناما منى   سىنى گۆرموشىم ائىللىرى دىشمىنى
يوزمىن كىرە دە سىناسام سىنى   ھىمان آيرىلىق، ھىمان آيرىلىق
آمان آيرىلىق، آمان آيرىلىق

آمانسىز گۆزون يومان آيرىلىق   جان جىزلىقنىدىن اومان آيرىلىق
نە غىملى يازار (رومان) آيرىلىق   دىللىرە سالان دومان آيرىلىق
آمان آيرىلىق، آمان آيرىلىق

سىن اونود ساندا (سلىمان) منى   اونودمىيا جاق «شەرىار» سىنى
ياز گلەر، بولبول قاپسار چىمنى   ايندىلىك سەوسون زمان آيرىلىق
آمان آيرىلىق، آمان آيرىلىق

قارداشیم سلیمان رستمه

گون چیرتلادی گوزقاماشدی   آراز منله خوشانلاشدی
عشقیم آباق یالین قاشدی   سسین گلدی سلیمانیم
سنه قربان منیم جانیم
من ئولموشم ، آغلیان یوخ   گوزلریمی باغلیان یوخ
بیر اود یاخیب داغلیان یوخ   سویوق بیزی کیریدیدی
شاختا بیزی قورودوبدی
نفتمیزی باسدیریر لار   ملته قان قوسدورور لار
بیر عده یه قیسدیریر لار   قالان قالیر ، آج بهسوسوز
جواندیسا ، آجدی ، قودوز
قیرخ ایلدی کی دوستاغام من   قارالار ایچره آغام من
دئییرسن بس کی ساغام من؟   باغیرمادان ایش قورتولوب
بوغاز ، باغیرساق ییرتیلیب
بیز ملتین وار هاراسی ؟   هاردان ساغالسین یاراسی
ئوز شیطاننی ، ئوز باراسی   بونا دئییر ، قاچ چاپاری!
اونسا دئییر : وورشکاری!

بیرال سلاح ، بیرال یالین   بیر تونوک، بیر قالین
دئییرکی : حقیزی آلین !   آما هانسی کؤمک ایله

یئمک اولور دئمک ایله؟

ملت ییخان ئوز قالاسی   سرباز کیمدیر-ئوز بالاسی
ئوز قانیدیر ، ئوز جولاسی   نئجه دئیم : چال چاتلا سین

قووخ کیمی وور پارتلا سین

بؤیوک باشلاردی تقصیر کار   کیچیک باشدانہ تقصیر وار
یئنہ ارتش دورا هاوار   ملتینده ایشی - ایش دیر

یوخسا دوا مرگمشدیر

ملته وارمی فایداسی ؟   هر قاب سینیر ئوز بایداسی
بو شیطانین ئور قایداسی :   «ددهم منه کور دئیددی»

«هرگله نی وور دئیددی»

قورخوم بودیر ، اویون اولا   ملت یئنہ قویون اولا ؟
کیمدیر بیزه بویون اولا   کی قوردی بیز قووا بیلک

قوردون شرین سووا بیلک

آما بیزیم مجاهدلر   هر بیر ، مین جاناده گر
توپا - تانکا باخار مگر ؟   قان - قان دئییرها یخیرماسی

آجیقلی بیر شئر بالاسی

کؤمک له شن گئدیر «ماها»   بیزه کؤمک یوخدور داها
بیزیمکی قالمیش آلاها   شیطانقولی ایمیش شاهمیز

بیزیمده وار آلاهمیز

بیز بیر دریا قان وئرمیشیک   زندانلاردا جان وئریشیک

قىرخ نسلى قربان وئرميشيك «شريعتمى» تىك انسانلار
«تختى» كىمى پهلوانلار
بىز اعتصاب ائتىدىك تمام الى يالىن ائتىدىك قىيام
قويون گلېز «نايب امام» جهاد دئسه دارتيلارىق
قىرىلساقدا قورتولارىق
باشلارا سوورولور سامان گۆزلرى دولدوروب دومان
يا على! يا صاحب زمان! دادا چاتون، كى داردايىق
قورتدى، كوك دى، قاردايىق

سسىن منه نفس اولدى قىرىنە قفس اولدى
بىر بالاجا هوس اولدى دئدىم: يئنه دوروم يازىم
يئنه ده بىر قىير قازىم
هردن بئله، سسىن گلېسېن گۆزوموزون ياشىن سىلېسېن
منىمده بىر اوزوم گولسون هاچان سنى گۆره بىللم؟
قول بوينووا هؤره بىللم؟
قارداشلارېن گۆزوندەن ئوپ «بختيار» يىن اوزوندن ئوپ
«صمد» يىن دە سۆزوندن ئوپ منده تىكەم سىزه قربان
تىك جانىم هاموزا قربان

تېرىز دىسە ۵۷

قاچاق نبی*

دور قفس قاپوسین بیر آچاق نبی   بوسینیق ق-انادلابیر اوچاخ نبی

آی قوچاق نبی

«قازامات» ایستی دی یاتا بیلیمسن   آنالار بئشیگین ساتا بیلیمسن**

ئوز آتا یوردونی، آتا بیلیمسن   غیرتین قربانی آی قوچاق نبی

آی قوچاق نبی

اون بئش ایل گاوورین ظلمونه دؤزدون

او نقشه چک-دیکجه، نقشه سین پوزدون

شیمدی کی، اوبادان - ائلدن ال اوزدون

غم یوکون چاتمیشام، دور کؤچاق نبی

آی قوچاق نبی

دؤرت بیر دوره میزی سالداتلار آلدی

قلعهلر اوجالدى، قارانلیق سالدی

* اصلینده: (قهرمان نبی یادیله): ایکینجی نسخه ده: (قوچاق نبی)

** اصلینده: باشی بو باشلارا قاتا بیلیمسن. آنالار...

آتالاریوردونو آتا بیلیمسن. غیرتون...

زندانين ايشيق سيز، گونش سيز قالدی
 همتين اوجا دير، دام آلچاق، نبی
 آی قوچاق نبی
 بیرکسون قالمیوب، یار و یولداشدا
 قالسادا فایشادیر، دویماز اویناشدا
 گئجه لی قوی آشاخ بوداغداشدا
 زندانی قازمیشام، دور قچاق، نبی
 آی قوچاق نبی
 دئدین بس، وطن ده، سابق وطن دیر؟
 گوردین کی دوستون یوخ، دشمن دیرهامی
 وطندن قالان بیر قوری کؤشن دیر
 اوندان دا الچکوب، واز کئچاق، نبی
 آی قوچاق نبی
 چؤللرده چکمیشدیم وطن ذلتین گریمیش ئوزونده چکیم غربتین*
 قیریرام وطنین ایپین، الفتین جگردن آیریلیمیر بیر پیچاق، نبی
 آی قوچاق نبی
 وطندن دویموشام، منی قیناما دور گئدک بوخلقی آرتیق سیناما
 دور گوروم! بو آغاج بنزیر آناما تئلیندن قوی قیریم بیر ساچاق، نبی
 آی قوچاق نبی

* بو پارچا بئله ده یازیلیمیشدیر:

ئوزونده ده چکدیم غملی غربتین
 جگره باغلیسا، بیر پیچاق نبی

کلیمیشدیم وطنین ائدیم خدمتین
 قیریرام اورکدن وطن الفتین

ھارالی اولمالی؟ بئله بیلمه دیک لکه سین بوقانین سیله بیلمه دیک
بیرده بیز بویانا گله بیلمه دیک آرازین سویوندان بیرایچاق نبی
غیرتون قربانی آی قوچاق نبی

اصلى - كرم شعرينه بير حاشيه

« كرم دئهر ، من بير سفيل صيادام »
« هرمارالا تور آتارام ، مارگلى »
« يار باغى نين بلبل لىرى اوخيور »
« بيزيم يوردا ، سئيره ده يوخ ، سارگلى »
« اصلى - كرم داستا نيندان »

اوده بير ايل آه چكه رم ، خبر يوخ
اودن چيخام ، من اويانا ، يار گلى .
قاي - توشلاريم ، چؤله چيخا ، گون چيخار ،
من چيخاندا ياغيش گئتسه ، قار گلى .
يازىخ قوزوم ! آجلىغادؤز ، دارىخما ،
بوگون - صاباح باهار گلى ، بار گلى .

بوزه گله - گلمه يه ، بير كال ائيده ،
قونشوموزا هيوا گلى ، نار گلى .
خان ائوينه ، شئر گله ، قويروق بولار
بيزيم ائوه كورايت گله ، هار گلى .
خلقه قوناق گلى ، گؤزى سورمه لى ،
بيزيم ائودن ، كور گئتمه ميش ، كار گلى .

بختیمه آرواد نه چیخا، بئلمیرم؟
 بللی دی کی سار ساغا، سوسار گلی.
 بیر (اوچ اُنک) اندازا دیرا گنیمه،
 (سالیسبوری) گن کلمه سه، دار گلی.
 دولتی یه یاس داگله اوینایار،
 بیز کاسیبا طوی گله، آخسار گلی.
 غم یو کوندن، کدخدانین حصه سی،
 خردل اولی، بیزیمکی خالوار گلی.
 کتده بیزی دؤیولله، بیرهاوار یوخ،
 بیز بیر کلمه حق دانیشاق، جار گلی.
 دارغاشاییر تلار بیزه سرکار چیخار،
 داردییندن قورتولا، سردار گلی.
 بوندان بئله، ئوز گه گؤره م، ئوز گه دن -
 منت چکیر، غیر تیمه عار گلی.
 ایشچی، تویوق کسنده من باخانام،
 بیلمم نئجه اوره گیندن وار گلی؟
 غمدن منیم، بیر عینک وار گؤزومده.
 ایشیق - آیدین گون، گوزومه تار گلی.
 عشقیم دوشوب یادیم، گؤز لر داشار،
 باهاردا سئل آتلانی - چایلار گلی.
 چوخ شاعرین طبعی دونار بوز کیمی،
 «شهریار» ین شعری ده، قاینار گلی.

يالان دنيا!

«بو دنيا، فاني دير، فاني»

«بو دنيا ده قالان هاني؟»

«داود اوغلو سليمانی»

«تخت اوستوندن سالان دنيا»

«خسته قاسم»

کیمینکی سن؟ ییهن کیم دیر؟
(يالان دنيا، يالان دنيا!).

قاپیب، دیوانه لر توتدی،
ساتان دنيا، آلان دنيا.

یورولدوقجا، دالی قالدیق،
یههر اولدی، پالان دنيا.

سنین بهره ن یئین کیم دیر؟
سنه دوغری دئیهن کیم دیر؟

سنی فرزانه لر آتدی،
کیمی آلدی، کیمی ساتدی،

آتی ازل داغا سالدیق،
آتی ساتدیق، اولاغ آلدیق

بیری آیدین، بیری کاس دیر،
گول آچدیقدا، سولان دنیا.

قوجالار بوز باشین یئهن،
ئوزو یئنه قالان دنیا!

کیم قیلیج تک قان تۆکن دیر؟
چنگیز جانین، آلان دنیا.

طوفانلاردا بوغولایدین!
بیزی درده سالان دنیا.*

اجل جامین، ایچهن کئچدی،
نه ایستیردین اولان دنیا.

دوغوب خلقی بوغان یئرده،
آنا زولفون یولان دنیا.

بیری آینا، بیری پاس دیر
گئجه طوی دیر، سحر یاس دیر

ایگیت لرین باشین یئهن،
قبیر لرین داشین یئهن،

نه قاندین، کیم گول اکن دیر؟
تیمور هله کوره کن دیر،

یامان قورقو! ییغیلایدین!
نولیدی بیر داغیلایدین،

چاتیب، سندن کؤچن کئچدی
اولان اولدی، کئچن کئچدی،

بوغلایدین، دوغان یئرده،
اوغول نعشین اوغان یئرده،

* این چند بند، قدیمی بود که از مرحوم مادرم شنفته بودم که فقط بند اول و يك مصرع از آن بازمانده بود که در پرانتز قرار دادم چون خیلی حساس بود، حیفم آمد ناقص باشد و بخيال خودم تکمیل کردم (الفضل للمتقدم) [قید در آخر متن بخط شهریار] ح.م. .

قازانېب، ھى تالانېب سان،
ازلدن چالخالانېب سان،

ننه قارنى، ايلك بئشىگون،
نه ايچە رين، نه ائشىگون،

سنى بايقوشلار آلقشلار،
دولان عقلە، سنى بوشلار

سنە قارونلار آللاندى،
باتيب ظلماتە قويلاندى،

اوجاق ايکن سؤنونموشسن،
نه پيس قارى ننه ايمش سن،

قالانېب ھى جالانېب سان،
يئنه دە چالخالان دنيا!

قبرستانلىق، سون دئشىگون،
قارانلىق بير دالان دنيا.

دەلى، ويرانەنى خوشلار،
ايچى بوشلا، دولان دنيا.

قيزيلدان تلىلى قاللاندى،
اولوب تلىلى تالان دنيا

چاناق ايکن چؤنونموشسن،
ناغىل! يالان! پالان دنيا.

گۆزومون ياشلاری*

يار هر يثره منن گئتي اجل گلجك، اونان گئتي
دايان، گلیم یولا سالیم خوش گونومده سنن گئتي

***

خزان گلدي گول آپاردی بیر گوزهل بولبول آپاردی
يانمیشدیم من، کول اولموشدوم یئلده گلدي، کول آپاردی

***

أوره گیمین همدمی ایدین هر سریمین محرمی ایدین
ئوزون یارا اولمامیشکن هر یارانین مرهمی ایدین

***

ائلیم گئتي، ئولوم قالدی آاولانديم، کولوم قالدی
اوچوردی بولبولوم باغدان دئیهیدی بیر گولوم قالدی

***

* بوقوشمالارکی اولدوز لار یلان مشخص اولوب هر بؤلومی بیروزنده
دیرکی استاد شهریار آذربایجانین افتخاری و موسیقی عالمی نین گؤر-
کملی خادمی « ابوالحسن خان اقبال آذر » ین ئولومی مناسبتیله سویله-
میشدیله.

اوزوگوم قاشسيز قالدى چمنيم قوشسيز قالدى
آى آمان «اقبال» گئىدى عشق تاجى باشسيز قالدى

***

ياري كاش گور مييديم گونى خوش گور مييديم
گديديم اونان بيله يرين بوش گور مييديم

***

(ناوار)ين كيسين توتدوق اقبالين سسين توتدوق
ناواردا طوى توتماميش اقبالين ياسين توتدوق

***

يوكومي چاتيم منده قوى گئيديم ايتيم منده
«اقبال» تك آتام ئولوب قالميشام يئتيم منده

***

گول بوداغى دولميايدى دولوردى دا سولميايدى
يا بن آدم ئولميه يدى يا تكيندن اولميايدى

***

سنله گئىدى خوش حياتيم آتميش ايلليك خاطر ايتيم
سانكى آغزيمدا داد ئولدى زهريميش قنديم - نابياتيم

***

اوزدوم ال بير نازلى ياردان بيرگون اوزلى گول عذاردان
يله بير پارلاق جواهر بير ده دوغماز روزگاردان

***

ایله سس ، ایله مناجات ایله تسخیر سماوات
ایله توفیق لسه دوران بیر ده هیهات، بیرده هیهات!

***

باخدییم قلم قاشینا یازدییم قبیر داشینا
سندن سورا کول اولسون بو دنیا نین باشینا

باجیم اوغلی «بهر وز» ین بایاتیلاری

اجل کسدی یانیوی
قیرخیوی دوتان گئجه
آخر آلدی جانیوی
اوخودوم اع-لانیوی

باشیوا دولا نمادیم
(خانبا مین) غم گو نونده
باشیمی یولانمادیم
شریک ده اولانمادیم

بو خبر خوشا گلمز
زحمتی باشا گلسه
بو یاتان هوشا گلمز
نیسگیلی باشا گلمز

گؤز آچدی بیر زماندا
نه چکدی قورد الیندن
که هامی الاماندا
بو قارانلیق دوماندا

ایشیدیب بیلنمه دیم
سنله من یازتی بالام
یاسیوا گلنمه دیم
بیر دئییب گو لنمه دیم

او شیرین دیل آشماسی
نه قوشایمیش، قوشومون

سئل گلر دیوار ییخا
ائو ییخان جوان داغی

یاس گرک قره گئییه
باجیلار باشین یولا

یاس گلی، غم یئدیردی
قاباقجا بیز گئدیدیك

یاز گلر عبیر وئر سین
جوانا قبیر وئرهن

قبور تاریب محرمین
قویدی، بیز قالانلارا

بی کسه، کس وئر ن یوخ
فرمانلار هامی « آتش »

اورک که خوش اولماسین
آنا جان، اوغول یئری

داد - دوزلی دانشماسی
قونماسیله، اوشماسی

غم گلر اورک سیخا
اولور که یاددان چیخا؟

یاسیلار خینوو یئییه
قارداش وای دئییه - دئییه

ساز گلی، سؤز دئدیردی
نیه (بهروز) گئدیردی؟

قیش گلر قبیر وئر سین
قوجایا صبیر وئر سین

قویلادی آخیر غمین
دنیا نین جهنمی - ن

سسینه، سس وئر ن یوخ
بیر « آتش بس » وئر ن یوخ

دنیا دا کاش اولماسین
بو شدیسا، بوش اولماسین

لعنت ده یزید لـره
قوشولدی شهید لـره

سعادت، سعید لـره
(بهروز) داشهید اولدی

گله جکیر امام لار
آلینار انتقام لار

پوزولار بو نظام لار
شهید لر دوراجـاقلار

دکتر جاوید ده گئندی

دنیا عوض - دگیشدی
آما منیم قلبیمده
دکتر جاوید ده گئندی
قوجا ، اجل مالیدیر
ساری چکیرتگه گلسه
آما اجل قاباغین
یای جان آلابیلمه سه
یوخدان که بیرزادچیخماز
سن واری ایثار ائله
شہید اول یار یولوندا
آللاه یولوندان چیخان
ایمان اولسا ، آلاہین
من نہ اوردا ، نہ بوردا
بلبل چهچه آلاندا
قارابخت داغاجیخسا

ھیوا وئرن نار آلی
گنین یئرین دار آلی
یارالیام ، یارالی
کهنه‌نی سیمسار آلی
سئل قاباغین سار آلی
نہ بئل ، نہ بئلدار آلی
قیش گلی چارچار آلی
بهشتی ده وار آلی
دارلیقی ایثار آلی
شہید اولان یار آلی
نوری ساتار ، نار آلی
دیلیندن ایلقار آلی
هیچ بیلیمرم هارالی
قارقادا قار قار آلی
داغین باشین قار آلی

تبریز - دیمه ۶۵

[اوشاقلار] او شاقلار دیل آچاندا
آغاجلار گل آچاندا
گوزین بیر ایشیقلا نسین
سازین بیر عاشیقلا نسین

***

بیر اوغلان، بیر قیز گوردین
بیر آبی، بیر اولدوز گوردین
عشقین بیر یادا گل سین
آغزین بیر دادا گل سین

***

دئیردیم ایتن یاخشی
جوز کیمی بیتن یاخشی
دنیا نسی دولانمیشام
هر یئردن وطن یاخشی

دریا ائله دیم

ترکی بیر چشمه ایسه، من اونی دریا ائله دیم،
بیر سویرق معر که نی محشر کبرا ائله دیم.
بیر ایشیلتیدی سها اولدوزی تک گورسنمز،
گوز یا شیملا من اونی عقد ثریا ائله دیم.
امیدیم وار که بودریا هله اقیانوس اول،
اونا ضامن بو زمینه که مهیا ائله دیم.
عرفانا چاتماسا شعر و ادب ابقا اولماز،
من ده عرفانه چاتیب، شعریمی ابقا ائله دیم.
ابدیتله یاناشدیم دوغولا حافظه تای،
شیرازین شاهچراغین تبریزه اهدا ائله دیم.
ترکی نین جانینی آلمیشدی حیا سیز طاغوت،
من حیات آلدیم اونا، حق ایچون احیا ائله دیم.
(فیض روح القدس) اولدی مددیم حافظ تک،
من ده حافظ کیمی اعجاز مسیحا ائله دیم.
قمه قداره لر آغزیندا دیل اولمیشدی سو گوش،
من سه وینج ائتدیم اونی، خنجری خرما ائله دیم.

ایندی گویلرده گوزل صفله صفا ایله گزیر،
 منجلا بلاردا اوزن اردگی دورنا ائله دیم.
 باخ که (حیدر بابا) افسانه تک اولموش بیر قاف،
 من کیچیک بیر داغی سرمنزل عنقا ائله دیم.
 بوردا (روشن ضمیرین) ده هنرین یاد ائده لیم،
 من اونوندا قلمین طوطی گویا ائله دیم.
 نه تک ایراندا منیم و لوله سالمیش قلمیم،
 باخ که ترکیه ده، قافقازدا نه غوغا ائله دیم.
 باخ که تهراندا نه فرزانه لر اولموش واله،
 باخ که تبریزده نه شاعر لری شیدا ائله دیم.
 هم (سهندیه) سهندین داغین ائتدی باش اوجا،
 هم من ئوز قارداشیمین حقینی ایفا ائله دیم.
 آجی دیلرده شیرین ترکی اولوردی حنظل،
 من شیرین دیلره قاتدیم اوننی حلوا ائله دیم.
 هر نه قالمیشدی کئچنلردن اونا بال پتگی،
 اریدیب موملو بالین شهد مصفا ائله دیم.
 ترکی، والللاه، آنالار اوخشاغی، لایلائی دیلی دیر،
 دردیمنی من بو دوا ایله مداوا ائله دیم.
 شهریار، حیف ساووخدیر بو دگیرمان هله ده،
 دارتماغا یوخدی دنی، من ده مدارا ائله دیم.

علاوہ کر

شهر يارا مكتوب

بیر الیمده قلم بیر الده کاغذ،
خیالیم بویلا نیر دامدان – دیوار دان.
باشیمدا یارباغین گزمک هاواسی،
قاپیلار باغلی دی، یول تاپیم هاردان؟

حصارین دالیندا، کؤنول وئردیگیم،
اویار، بیر باغ سالیب سویی بولولدن.
هیواسی کهربا، ناری یاقوت دان،
طاغی فیروزه دن، دیواری گولدن.

ماوی ایوانیندا، ساز چالیر زهره،
بورجوندا یای چکیب، دایانیب کیوان.
لایقی وار گیرهم قصرینه منده؟
قیللی پاپاغیم لان، قیریخ سازیملان؟

او، بو احتشاملا، بو طمطراقلا،
قاپوسنين اوزومه آچمازسا نه وار؟
شاهلا رعيتين صحبتى توتماز،
من بير اوبالى يم، او دير «شهر يار».

گرك رخصت آلام، حيدر بآبادان،
يوخ جوابى، بلکه منه وئرمه سين.
بيرده شهر ياردان فرمانيم واردير،
«شاعريير – بيرينى اولور گورمه سين؟».

يوخ... من ده سهندم، باشيم او جادير،
ايچيمده سؤنمه ين عشق آتشى وار.
منده صفاسى وار گوللو باهارين،
باشيمي دوتسادا، قارا بولود لار.

بير اليمده اود وار، بير اليمده سو،
بير اوزوم قاراقيش، بيرى باهاردير.
دوستا – ايستکلى به، ايستى قوينوم وار،
دوشمانا باخيشيم شاختادير، قاردير.

لاله لى، چيچک لى چمن لريمده،
گليب يورد سآلسادا چوبان – چولوقلار.

يالواررام صفامدان اوز دؤندرمه سين،
شهر يارا لايق، شاه يوردومدا وار.

كونلوم هاواسى له قول - قاناد آچير،
قاف قلاسين آشماق دئيه، اوجالير.
قالخديقجا بوى آتير، داش - ديوارلارا،
آليجى طرلانىم، يورولور قالير.

ديوارلار! ديوارلار! پولاد اولسازدا،
آلماس موشار اوللام، كسيب بيچهرهم.
كولونگون بورج آلام فرهاد بابامين،
بيستون اولسازدا، چاپيب كئچهرهم.

ديوارلار! ديوارلار! يول وئرین كئچيم،
وولقانام، نفسيم طوفان قوپارار.
«بولود» ام، ساللانسا، قاشيم - قاباغيم،
آغلارام عالمى سئلر آپارار.

ايچيمده بو غولور، داديم، فرياديم،
هاييمانه ديوار هاي وئرير، نه يار.
نه داشدان سس چيخير، نه ده قارداشدان،
سانكى بوشلوقلاردا ايتير دالغالار!

بلکہ وہ خیال دیر منی سارسیدان،
یاد اکی، سحر دیر یاردان آیران.
دئیر لر: «دبیریم بولول قصرینده،
داردادیر، آسیلیب تپہ ساجیندان».

سهندی قورخو تماز نہ سرای، نہ سحر،
محبت دئییلن، بیر افسوننی وار.
هم اسم اعظم دیر، هم اسم شب دیر،
باغلی قاپیلاری، اوزونہ آچار.

آچیلون! آچیلون! باغلی قاپیلار،
محبت نامنه، ایستک نامنه.
اری یین، تۇ کولون دمیر قیفیلار!
کؤنول خاطرینہ، اورهك نامنه.

سانکی طوفان قوپور، گؤی گورولدایر،
بولودلار چاخناشیر، شیمشکلر شاخیر.
اود - آلاو، اله نیر یثرین اوزونہ،
دهمیر دروازہ لر، سو اولوب آخیر.

گلیر قولاغیما اینیلتی لری،
«بوردا بیر شئر داردا قالب باغیریر».

دوغروداندا من بیر مروت سیزم،
قارداشیم داردا دیر، منی چاغیریر.

چیکیلین! چیکیلین! یول وئرین کئچیم،
اوره گیم آلیشیب، آلاوساچارام.
شهریار بوینونا زنجیر وورالار؟
چئینهرم، گه میررم، دارتیب آچارام.

ایشله بیر قولوما ده میر، پخله لر،
زنجیر قینجیق دیریر، سانجیر اتمی.
جان قارداش! هله لیک باغیشلا منی،
دئیه سن اونوتدوم، اسارتیمی.

عزیز شهریاریم! منی باغیشلا،
اینجیمه، داریلما، فکرون هاردادیر.
مروت سیزده گیل سنین قارداشین،
آنجاق سنین کیمی اودا، داردا دیر.

ئوزون دئمه میسن: «بیزیم ائلرده،
وکیل موکلین خرجینی چکهر؟»
آنا، عشق او جاغی سؤنمه سین دئییه،
اوره گین اریده ر، چیراغاتؤ کهر!

هر يانی بيلميرم، ييزيم دياردا،
هئچده خيالده گيل، دوستلوق، محبت.
آنچاق ايشيق ساچان ايستی گونشده،
بعضاً بولوت آلتدا گيزله نير البت.

بلکه ده نه بيلم، سلطان قارداشيم!
حقيقتده ايشين عيبي بيزده دير.
همين بو ايلقارين دوشگونويوك بيز،
گونه ياد دا ده گيل، ئوزوموزده دير.

بير آووج كلک باز، قومار باز ايله،
پاک باز اولموشوق، پاک اودوزموشوق.
مرد ايکن، نامرده رحم ايله ميشيک،
ايندی نامردلره محتاج اولموشوق.

دولتلی يه ساخسی لازم اولاندا،
ووروب سيندير ميشيق ئوز کوزه ميزي.
چخيد يغميز قيني بگنمه ميشيک،
بيز ائلی آتميشوق، ائل آتيب ييزي.

ائليميزه نه گون آغلاميشيق بيز،
باغين شاختا ووروب بوستانی يانيب.

اٹل بیزہ نیلہ سین، نہ گون آغلا سین؟
آغزی قیفیلانیب، دیلی باغلانیب.

ایندی اولان اولوب، کئچنلر، کئچیب،
جالانان سو، بیرده کوزہ یه دولماز!
دالدان آتیلان داش تو یوغاده گر،
گؤزیاشی تۇ کمک له، یاراساغالماز!

بوگون من سهندم، سن شهر یارسان،
گل باشین او جالداق قوجا تبریزین.
بیر کره یادلارین داشینی، آناق،
چکک قایغی سینى، تۇز ائلیمیزین.

شاعریم، دنیانی نئجه گؤرورسن؟
دوزیثیب، دوزقابین سیدیرانلار وار.
قدیر بیلن یارا، جان قوربان ایله
قدیر بیلمینه حییف دیر ایلقار.

توزگه چیراغینا یاغ اولماق بسدیر،
دوغما ائللریمیز قارانلیقددا دیر.
یانیب یاندیرما یاق یادین اوجاغین،
اٹویمیز سویوق دیر، قیش دیر، ساختادیر.

دئميرم يانمياق، آلاولانمياق،
يانماسين، نيله سين يازيق پروانه؟
يانمياق وفاسيز يارين اودونا،
ياناق ائليميزه، ياناق وطنه!

وفاسيز گوللرين اوستوندن اوچاق،
قوناق صدا قتلى ائل قوجاغينا.
سؤنمز عشقميزدن بير پيوند سالاق،
ائلين شاختا وورموش، گول بوداغينا.

بيريشرده قالماقداق داريلدوق، ئولدوق،
دوغما يوردوموزو دولاناق، گزهك،
ائل ايله آغلياق، ائل ايله گولهك،
اينجى ميزى وطن ساپينا دوزهك.

او گؤزل شهرده، عزيز دياردا،
شاعرى جوشدوران صحنه ار چوخ وار.
نيسگيل لرى چوخدير دردلى تبريزين،
بيرى سن ئوزونسن، عزيز شهر يار!

هله ليك كيچيك بير داملا اولساقدا،
سوزولك، دوزولك، داماق، گؤل اولاق.

بیزدە باشمیزی قاتاق باشلارا،
قاریشاق سولارا، آخارسئل اولاق.

دەرەلری کئچک، دنیزە چاتاق،
شیلەتاق دالغالارا، دؤنک کو کرەیک
ایستی گونش ایله قول – بویون اولاق،
قزیناق، تر لە یك، بولودا دؤنەك.

اوچاق او قوراخلیق، پوزغون دیارا،
سوسوزوندان دیلی چیخان داغلارا.
ییه سیز، قایغی سیز، یاز سیز، باهار سیز،
چیچک سیز، یارپاق سیز، بارسیز باغلارا.

شاختالار، طوفانلار، سرین کولک لر،
اسسین اوستوموزە بوم – بوز، بوزاراق.
آغیناق، آغناپاق او جا داغلاردان،
دانقاز قایالاری دیدن قوپاراق.

چایلارا سد ووراق، دەرەلر دولسون،
داشقین آخان سولار، ھدر آخماسین.
یاشارسین قوروموش کولارین کؤکی،
زمی لر سوسوزدان گؤیە باخماسین.

«سهند» ده گول آپسین «حیدر بابا» دا،
اوزه رینده چادیر قورسون «شهریار».
باخاق چیچکله نن یوردا شعر یازاق،
شاعرده بختیار، شاعرده بختیار!

کسک دنیا میزدان کینه نین کؤ کون،
عشقدن بیریننی قورولوش قوراق.
وئرك شیمشکلرله قانادا - قانادا،
گئدک اولدوزلارا، گونشه قوناق.

شاعریم! سؤزومو غربته سالما،
قولاق آس، دنیا دا گؤز بیرنه سس دیر؟!
باغریوی سیخماسین بوهای - هارایلار،
قیریلان زنجیر دیر، سینان قفس دیر!

۱۳۴۶/۱۱/۲۱

شهر يارا آچيق مکتوب

يئنه جوشدى طبعيم، منه ساز وئرين
قيشلا يوخدير ايشيم، منه ياز وئرين
آياغى آلتينا، شهر ياريمين
سالماق ايچون، قالى، پاى انداز وئرين

وقارلى داغ كيمي، باشى قاردايام
طرلانا او چموشام، سانما داردايام
من سنه حسرتم، خيلى زمان دير
گؤز لريم يول چكير، انتظاردايام

ايشيق افق لرده، سرحدن گلير
فرح شاد مزدهدن، خبردن گلير
وطن سعادتى، مردانه ليكدن
سعادتدن گلير، هنردن گلير

داغلار حسرت چكیر بیاض قار ایچون
باغلار بویون بورور، شیرین نار ایچون
منیم سه بور نومون اوجی گؤینهیر
تبریزی قارداشیم، شهریار ایچون

تبریزین یوللاری داراق - داراق دی
تبریزین اطرافی، باغچادی، باغ دی
ئویونور تبریزکی، اوغلی شهریار
اونون شهرتینی اوجالدا جاق دی

تبریزین یوللاری، دولان - دولان دی
صداقت دنیادا، آنجاق قالاندی
وصال حسرتی له چیرپنیر کؤنول
باشقا سؤز افسانه، قوری، یالاندی

ازل مایاسیدیر، سودا خلقتین
عشقدیر چیراغی ابدیتین
ایتیرمه اومودون، ای انسان اوغلی!
وصالدير آخیری، هجرین - فرقتین

حقیقت آرا، گز، افسانه لرده
زنجیر زینت اولور، دیوانه لرده

آلیشیب یانماغی، مندن ئویره نیب
شمعه یانان، بوتون پروانه لرده

عدالت چیراغی سؤنمه سین گرك
حق بایراغی یثره یینمه سین گرك
سیز، ای ظلم ائتمگه عادت ائدنلر
أورك سو یوق داشا دؤنمه سین گرك!

عومور غملی کئچهر، دل شاد اولماسا
شیرین قان آغلایار، فرهاد اولماسا
سیندیر سین قلمی صنعتکار گرك
فکرینی یازماغا آزاد اولماسا

دویموشام نشئه نین، شعرین دادینی
دنیا غملی سیننی، دنیا شادینی
ئوزون او شاعر کی خلقه حصر ائدر
تمیز الهامینی، استعدادینی

تبریزده آز قوناق قالمامیشام من
آزدا اوندان الهام آلمامیشام من
حییف شهر یارلا چیخیب سئیرانا
آیلی گئجه لره، دالمامیشام من

دنیادا، مردلره چاتماق گوزل دی
گول ایچره، چمنده یاتماق گوزل دی
گوزل دی، دوست – دوستا، یار – یارا ییتسه
فراقین داشینی آتماق گوزل دی

تبریز باغلاریندا نوع – نوع اوزوم وار
تبریز اوزومونده منیم گوروم وار
باکی نین باغلاری، حسرت دیر سنه
دئیر کی: اوغلو ما چوخلی سؤزوم وار

قارداشیم! خزرین ساحلینه گل!
عاشیغام، او طوطی بال دیلینه گل!
دئمیرم اوزاغا، غریب ئولککه یه
ئوز دوغما یوردینا، ئوز ائلینه گل

عدالت دنیادا گرك وار اولسون
حکمی هر طرفده برقرار اولسون
ایسته رم شرفلی بیر مجلس قورام
سفره مین باشیندا «شهریار» اولسون

ای فلک بو هجران، بو فرقت نه دی؟
چکدیردیگین ظولوم، بو محنت نه دی؟

نە ايچون گۇروشه قلم چكيسن؟
دويمائيرسان وصال، محبت نەدى؟

جهاندا نە كدر، نە دە غم اولسون
شادلىق مجلسينده، دوستلار جم اولسون
دولتى نيله يير، اصيل صنعتكار
تكى بير آغ كاغيد، بير قلم اولسون

من يئنه آرازين قيراغيندايام
عزيز قارداشيمين سوراغيندايام
بو ياندا، اوياندا اولسام نە فرقى؟
من دوغما آنامين قو جاغيندايام

بۇيوك سعادت دى، مرادايتمك
ياشيل چمن لردە گۇي كيمي بيتمك
ان بۇيوك شرافت، شاندى دنيدا
وطن توپراغيني ترنم ائتمك

بالدان شيرين كئچر روزگاريم منيم
هئچ خزان بيلمه يير باهاريم منيم
اگر گۇروشمه سم شهر يار ايله
اود دوتوب آليشار مزاريم منيم

ایندی پیک عصریدی، کمان نه لازم
گونش عاشیغلی یم، دومان نه لازم
انسانین نصیبی وصال اولماسا
فرقت نیه گرك، هجران نه لازم!

گؤزل دیر یوردومون باغچاسی، باغی
جواهردیر اونون داشی – توپراغی
وطن وقارینین بیر مثالی دیر
شاه داغی، محتشم ساوالان داغی

یئنه هاوالانیت، طرلان خیالیم
وطن توپراغیندان قوی الهام آلیم
باخسین یا شهریار قیز قالاسیندان
یا اركدن، تبریزه من نظر سالیم

ترك ائتسین انسانی کدر بوسبوتون
بشر نصیبی دی، وصال، طوی، دوگون
حرمتیم وار سنه «حیدربابا» نی
ئوز آنا دیلینده یازدیغین ایچون

آلماییر، آلماسین، دهنی لر سایا
یوردومون شهرتی، چاتا جاق آیا

يشتير سلامى قارداش منىمده
ساوالان داغينا، حيدر بابايا

گز - دولان ائللرى ديار - ديار گل
سنه بو توپراغين حرمتى وار، گل
گۆزله يير يولونى شيروان، قاراباغ
(گۆي گۆله) گئتمگه، آشهريار گل

دؤيوشده بر كیدهك بدنيميزى
سئوهك چؤلوموزى، چمن ميزى
سن قوجا تيريزدن، من ده باكى دان
ئوتك يوردوموزى، وطن ميزى

قىش كؤچوب گئندنه ايلك باهار گلير
پاييز ياغيشى نين دالى قار گلير
داريخما، اى كونول، وقت اولور البت
دوغما باكى سينا شهريار گلير

اميدله هر زمان ياشادين ئوزون
يوللاردا حسرتله قالماسين گؤزون
گؤندر بو شعرينى قوجا تيريزه
شهريار بيليركى، حكىمى وار سؤزون

قارداشيم شهريارا ايکينجى مکتوب

ائشيدىب سسينى عزيز شهريار
نهقدەر سؤيندى بو دوغماديار
بيرده قبول ائله اودلار يوردوندان
سنه چوخلى - چوخلى سلاميمزوار

نه اولار اوزونوگؤره بيلئيديم
چيچکلردن چلنگگ هؤره بيلئيديم
خزر ساحلى نين محبتينى
سنه بوسه لر له وئره بيلئيديم

خوش نغمه لر ايچون جوره سازيندان
بولبول شور اگلسين خوش آوازيندان
ايسته رم دره سن، سعادت گولو
حيات باغجاسيندان امل يازيندان

باھاردا گول دەرکی عطیرلی اولسون
رنگی الوان، ئوزوچتیرلی اولسون
یاشادار شاعری خلق محبتی
اوگرگ هرزمان خاطرلی اولسون

جان قوربان وطنه، جان قوربان ائله
اونون شوقيله من گلیرم دیله
وطن گولزارینا چیخان، آبولبول!
منیم عشقیمی ئوت بیرقیزیل گوله

دئمیرم منه سیز بیرباغ گؤندهرین
بیرجه یاشیل بوداق، یارپاق گؤندهرین
تبریزدن بویانا گلن تاپیلسا
منه بیرجه آوج تورپاغ گؤندهرین

قوربانلار کسهرم، باکی یه گلسن
نانه تک اسهرم، باکی یه گلسن
چارچکیب عالمه خبر وئرهرم
بونا تله سهرم، باکی یه گلسن

دیینه خورباخان، بیر دربدر دیر
نیتی معناسیز، فکری هدر دیر

آذری دیلینده یازدیغین ایچون
سنه محبتیم، دریا قدەر دیر

دئمه کی شاعرین مطلبی یوخدیر
بوسؤزو آچماغین سببی یوخدیر
تبریزین نه ایچون، آگاه ایله یین-
ئوز آنادیلینده مکتبی یوخدیر؟

یاغی بیلمه ییرمی ئوز دیاریم وار
ئوز دیلیم، ئوز حکوم، اختیاریم وار
دیللرین ازبری، دنیا وقاری
نظامیم - فضولوم - شهریاریم وار

سازدا دهرین فیکیر، معنا یار اداق
گؤنولده صاف امل سودا یار اداق
سیزای یئر اوزونون صاف انسانلاری
قان - قار اداق اوزاق، دنیا یار اداق

شهریار چال یئنه سؤزون تارینی
ائلر اوزون زامان دادسین بارینی
بختیار دئییر لر اوشاعره کی-
یازیر وطنی نین آرزولارینی

صنعتی آنلایان بیلیر من کیمم
صدفلی سازداکی اینجه بیرسیمم
خزر ساحلینده گلدیم دنیا یا
شهریار قارداشی ممد راحیمم

معنوی بال - شکر - نابات ایستهرم
محبت آدینا سوقات ایستهرم
من انسانلار ایچون، محنتدن اوزاق
نووراغی پوزولماز حیات ایستهرم

شهریار! بیرده قوی سنه جان دئییم
ائل ایچون یانمیسان، یتنه، یان دئییم
احتشاملادایان، خلقه آرخا اول
من سنه ایکینجی ساوالان دئییم

شاعر قارداشيم شهر يار ا مکتوب

قوی سويله ييم اوره گمين سؤزونی
بیر کره ده گؤرمه ميشم اوزونی
نگرانام يئتير منه ئوزونی
محبتيـن باغريمدا دير شهر يار
منيم اورك اغريمدادير شهر يار

کيم دئير کی آد - سانيميز آیری دی
نه آدیميز، نه سانيميز آیری دی
نه قانیمز، نه جانیمز آیری دی
اورك بير دير، بدن بير دير شهر يار
وطن بير دير، وطن بير ديسر شهر يار

هاوالاری گؤزل ايميش بو يازين
آراز اوستهن چاتدی منه آوازين
یاری جانيم، بوتایندا آرازين
یاری جانيم، یانیندا دير شهر يار
شعرين، سؤزون عطير دادير شهر يار

هر جانلی دان، سنه بوجان یاخین دير
اوزاق ده گیل یول، کی یامان یاخین دير

قاشلا، گۆزون آراسیندان یاخین دیر
دئمه عومور خزانسیز دیر شهریار
اجل، یامان آمانسیز دیر شهریار

بئشیک ده کی قوش یوخولو کۆرپه لر
دود اخلاری سود قوخولو کۆرپه لر
بابا لاری داغدان اولو، کۆرپه لر
بیزی عوض ائده جکلر شهریار
یولوموزلا گئده جکلر شهریار

هجران اودی سینه میزی باخدی، گل!
سندن ئوتوری، اوره گمیز آخدی، گل!
ایسته ییرسن، انجیر-أوزوم واخدی گل!
مجلس لرده، باشدا اوتور شهریار
قلیمده کی آرزوم بودیر شهریار

گل باکی یه، باغیم، باغچام گولنده
بیرجه آووج تورپاق گتیر، گلنده
دوستلار قاتسین توپراقیما ئولنده
بلکه اوندا کامه چاتام شهریار
سون منزلده راحت یاتام شهریار

سلیمان رستمین مکتوبی

حقیم دئیہ ائلار قالخیب آیاغا
سسین گلیمیر، آی شهریار، هارداسان؟
آییل باری گولله لرین سسینه
ملتینین مین دردی وار، هارداسان؟

من اوزاقدن گورورم او دهشتی
سن یاخیندان گور مورسنمی وحشتی
میدندا تک قویماز اولاد ملتی
دی، هارداسان، ای صنعتکار، هارداسان؟

آلقیشلاردیم بیر زمان هر کلمه نی
سبب ندر، ائشیتیمیرم نغمه نی؟
گور هاچاندر، گور هاچاندر من سنی
آختاریرام دیار - دیار، هارداسان؟

اود توتاراق آتیشاردین شعرینله
عدالتدن دانیشاردین شعرینله

آغ گونلر چین چالیشاردین شعرینله
میدانلاردا آخیر قانلار، هارداسان؟

یا غدیر ماسان لغتینی جلادا
بیلدیرمه سن قدر تینی جلادا
گوسترمه سن غیر تینی جلادا
اتمز سنه ائل اعتبار، هارداسان؟

غم یئلکه نیم دنیز ده دیر هاچان دیر
یاری جانیم تبریز ده دیر هاچان دیر
تبریز ده دیر او، سیز ده دیر هاچان دیر
سن هارداسان، ای نغمه کار، هارداسان؟

ٹوز آندینی چیخارما گل یادیندان
آتش یاغدیر اور گینین اودوندان
شاعر کیمی، وطن، ملت آدیندان
وار سسیمله چکیرم جار، هارداسان؟

چیخدا بوگون، بودم، ٹوزوم بوردایام
ائلر بیلیر اور گیمله هاردایام
سلیمانام، سؤز اوردوملا اوردایام
بس سن ٹوزون، ای شهریار، هارداسان؟

نوامبر ۱۹۶۸
آبان ۱۳۵۷
سلیمان رستم

شهریار اتحاف

گولوم سنسن، باغیم سنسن، گلستانیم بهاریم سان
اگر بیر قوش اولارسام من، خزانسیز لاله زاریم سان
منه مریم، منه عیسی، منه تورات، منه قرآن
سنین عشقینده صنعانم، منیم نازلی خوماریم سان
دیلیم، آغزیم، سؤزوم سنسن، گلوم، قلییم، گؤزوم سنسن
منیم جانیم، ئوزوم سنسن منیم صبر وقراریم سان
منیم دردیم، منیم چاره‌م، هلال ابرولی مه‌پارهم
کدر سندن، سؤنیج سندن، نشاطیم سان، غباریم سان
أورهك هر نه دیلهر، سنسن، یگانه بیر دیلک سنسن
جواییم سان، سئوالیم سان، مقدس بیر شعاریم سان
گوجوم، آرخام، یاخین دوستوم، یاخیندان دا یاخین دوستوم
پولاد عزمیم، اراده‌م سن، توکنمز اقتداریم سان
منه بیرمی دولی جام سان، ایلاهی عالی الهام سان
ائلیم - طایفام، یتریم - یوردوم، شیرین دوغما دیاریم سان
محبت سن، صداقت سن، ملاحت سن، سعادت سن
خزینهم، ثروتیم، واریم، منم سن هر نه واریم سان

دوشونجهم، آرزيم، اميديم، خيالىم ان بويوك فيكريم
 منيم سرريم، منيم گيزلين نهانيم، آشكاريم سان
 منيم گوندوزگونوم سنسن، گئجه آيم سما لاردا
 جلاليم، شهرتيم، شانيم، حياتيم، افتخاريم سان
 منه شيرين، منه ليلي، منيم زهره م، زليخام سان
 منيم اصليم، منيم فخريم غروريم سان، وقاريم سان
 منيم نغمه م، منيم سازيم، سازيمدا ان لطيف تئلسن
 منه ان داداي بير مجلس، او مجلسده نگاريم سان
 يثريم زندان، توزوم محبوس، مني بير يو خلميان سنسن
 گئجه طوفانلي درياده، ايشقلى بير کناريم سان
 نه اولسون غم قوشون چكهميش، دوتوب اطرافيمي دشمن
 باشى داغلار قده ريو كسك او چولماز بير حصاريم سان
 قاشين طاقى منه معبد، او رعنا قامتين مقصد
 قيامتلىر، قيام ائتمسه، منيم پروردگاريم سان
 منيم عالي مقاميم سان، منيم عالي مراميم سان
 حياتدا هر نه ايسترسم سؤينجى انتظاريم سان
 سنى قليم له من سئوديم، اونى چير پينديران سنسن
 دئمك كى وارليغيم سنسن اور كده شاه داماريم سان
 عزيزيم! بير دانام! اينجيم، ظريفيم! اينجه دلداريم!
 بو، يوز بير سؤزله بير سؤزوار كى يعنى شهر ياريم سان!

حکیمه بلوری

کونول بولانمازا همیشه اعتبار اولان یرده،
قیشین نه عالمی وارمش بهار اولان یرده.
رقیب دن نه کوسوب، سن نه اینجی، ای قلبیم،
رقیب نیله جاک یار، یار اولان یرده.
محببتین اوزودور ان شیرین، گوزل نعمت،
ده، بلبله نه گرگ نوبهار اولان یرده؟
سئویب یاشا، سوره ک ئول، بو بختیار لیق در،
ده، غمله نرمی کونول بختیار اولان یرده؟
اوره ک آلیشما سا گوزدن، ده، یاش چیخار می مگر؟
کیم آغلار، الده، گولوم، اختیار اولان یرده.
تسمیم دوداغیمدان، بیل، اختیار سزاو چوب،
من اختیار سزام، ای گل، نگار اولان یرده.
وطن، وطن دئیهرم، روحیم ایله یر پرواز،
ده گیزل دیسم نجه، درد آشکار اولان یرده؟
سوروشدو، سؤیله، کیمین حسرتینده سن شاعر؟
کیمی دئیهردی کونول شهر یار اولان یرده؟

ايضا حلاو

(راهنمای حیدر بابا)

بقلم استاد شهریار

- بند ۱ حیدر بابا- اسم کوه دهکده است که در این شعر به عنوان مخاطب و شاهد وقایع انتخاب می شود.
- بند ۲ نوروزگلی قارچیچگی- که ترجمه فارسی آنها (گل نوروز) و گل برف می شود، اسم دو گل زیبایی است که در آغاز بهار از زیر برف و غالباً از شکاف سنگها سر به درمی آورند، اولی به رنگ بنفش و به سیمای عروسی است شرمگین؛ دومی به رنگ سفید و به سیمای عاشقی است شنگول.
- بند ۸ ۱- میراژدر- اسم چاووشی بود معروف.
۲- عاشق رستم- اسم خواننده و نوازنده معروفی بود.
- بند ۹ ۱- شنگل اباد- اسم دهکده ایست که باغچه ها و کوهسار زیبایی دارد.
۲- عاشق آلما- یکنوع سیب آبداری است که نیمی سرخ و نیمی زرد است، به اینجهت (سیب عاشق) نام گذاری شده.

بند ۱۰ قوری گول (بر که خشک) - اسم بر که بسیار بزرگ دریاچه مانندی است پای گردنه معروف شبلی و کنار جاده تهران که با تجمع قازها و مرغابیهای وحشی گاهی منظره با شکوهی پیدا می کند، چون تابستانها مقدار زیادی آب آن کم شده و عقب می زند (بر که خشک) خوانده می شود.

بند ۱۴ شیخ الاسلام - واعظ روحانی روشنفکر و آبرومند محل که در جوانی صدای خوبی داشتند و مناجات ایشان در مواقع لزوم در حکم اعلام خبر بود.

بند ۱۵ داشلی بولاخ (چشمه سنگی) - اسم چشمه ایست.

بند ۱۶ چوبان قیتر قوزونی (چوبان بر گردان گلّه را) - اسم یکی از نغمه های شیرین محلی بود.

بند ۱۷ ۱- سولی یرین دوزی - اسم محلی است.

۲- بولاخ اوئی - اسم گیاه معطری است که در کنار چشمه ها سبز شده و روی آب شناوری می کند.

بند ۱۹ بچه های دهستان معمولاً غروب که شامشان را خورده و می روند توی رختخواب و از بزرگترها می خواهند که برایشان نقل و قصه بگویند تا به لالائی افسانه های شیرین به خواب روند.

بند ۲۰ شبهای زمستان که باد و بوران رجزخوان، در وپیکرها را به هم می کوبد، پیرزنها دهاتی برای بچه ها قصه گرگ و بزرا می گویند و بچه های مسحور گوش فرا می دهند که چگونه گرگ می آید و سنگول و منگول و بزه را می برد.

بند ۲۱ ۱- بله - که به فارسی (لقمه قاضی) گویند: نان را با قاتقی از قبیل

عسل و کره آلوده و لوله کرده به دست بچه‌ها می‌دهند که مشغول شوند به گاز زدن.

۲- ترنگه- گویا فارسی هم باشد تصنیف و آهنگهای ضربی را گویند.

بند ۲۲ هچی خالا- اسم خاص است، گویا مخفف هاجر باشد.

بند ۲۳ مرحوم مشهدی رحیم و مشهدی حاجعلی از ریش سفیدان با شخصیت ده بودند، لباده پوشیدن مشهدی رحیم خود دلیل بود که خبری هست - مشهدی حاجعلی هم مرد قوی و بخوری بود ولی به درد مردم هم می‌خورد.

بند ۲۴ ملك نیازخان- از خوانین محل و سوارکار و تیرانداز قابلی بود.

بند ۲۵ ۱- در عروسی‌ها یکی از مراسم این بود: يك دسته فتيله و يك كاسه حنا که علامت روشنی و سرور بودند، در يك سینی گذاشته و با دست دخترها دوره می‌گردانند، هر يك از مدعوین يك رشته فتيله و مقداری از حنا برداشته و به جای آنها پولی به فراخور حال خود می‌گذاشتند و آن پولها به عنوان مزد بزرگ عروس به مشاطه تقدیم می‌شد.

۲- یکی دیگر از مراسم عروسی این بود: موقعی که عروس را سواره می‌آوردند، داماد از پشت بام، سینی را که قبلا هم از چند جا تیغش زده‌اند، با قوت تمام به زیر پای عروس پرتاب می‌کرد بطوری که زمین خورده و داغون شود، چون سبب علامت سیری بود؛ مفهوم عمل این بود که سیری را از میان برداشتیم و هرگز از یکدیگر سیر نخواهیم شد.

بند ۴۶. یارپوز - همان پونه فارسی است که نغمه (گل پونه نعناع پونه) در وصف اوست، خود پیک بهار و از سبزیهای خوشبو و خوش گوار است، در ذائقه اهل دل مزه خاطرات انگیزی دارد، خاصه که در کنار چشمه سارها بانان و پنیرتازه دهات بخورند.

بند ۴۷. درخانه‌های روستائی وسط خانه، روزنه‌ئی کارمی گذارند که غرض اصلی تهویه و بیرون کردن دود تنور است ولی ضمناً کارهای دیگری هم با آن روزنه صورت داده می‌شد:

از جمله یکی موضوع نامزد بازی است با کیفیت مخصوص خود به طوری که در یکی از قطعات افسانه شب به‌نام (نامزد بازی دهقان) آن را شرح داده‌ام و دیگری در شبهای عید نوروز موضوع (شال آویزان کردن) است.

به این ترتیب که از شب چهارشنبه سوری به بعد اشخاص به طور ناشناس به پشت بام خانه‌ها رفته و شالهای رنگین خود را آویزان می‌کنند یعنی که عیدی می‌خواهم. صاحبخانه باید نسبت به فرستادن خود حدس بزند که این ناشناس کیست و چیزی به فرخور حال خود و متناسب با او به رسم عیدی به نوك شال او ببندد. عیدیهای آنوقت بیشتر جورابهای پشمی گلدار، دستمالهای ابریشم، ساز دهنی بچه‌ها، جوجه مرغهای زیبا، تخم مرغهای رنگی، آجیل و شیرینی - و از این قبیل بود. این موضوع بیشتر برای تشویق بچه‌ها مخصوصاً دلنوازی کودکان فقیر و درعین حال یکی از مراسم مفرح ایام عید بود.

بند ۴۸. در آن سال مادر بزرگ من، خانم ننه مرحوم شده بود و ما هم

نبایستی در مراسم عید شرکت بکنیم، ولی من بچه بودم، با سماجت شالی گرفته و دویدم پشت بام خانه غلام خاله اوغلی همبازی خودم. مرحوم خاله فاطمه مادر غلام احساس کرد که من هستم و در حالی که يك جفت جوراب رنگین به شال من می بست ، به یاد مرحومه خانم ننه ام که مارا یتیم گذاشته بود اشک از دیدگانش فرو ریخت. آنگاه سیمای ملکوتی يك زن روستائی به عنوان يك تابلو فراموش نشدنی در خاطر من نقش بست.

بند ۲۹ میرزهد - مخفف میرزا محمد است. مرحوم میرزا محمد از منسوبین ما و مردی کاری و غیرتمند بود - باغچه خوبی در پای کوه حیدر بابا داشت و بمن و رفقایم اجازه داده بود که در باغچه او همه جور آزادی عمل داشته باشیم. یادش بخیر.

بند ۳۱ در آذربایجان معمولاً صبح روز چهارشنبه سوری از روی آب جاری می پرند و این سرود عامیانه را هم می خوانند:

بخت من بخت سعید بختیم بارک الله

اغ الله قرمزی حنا یا خدییم بارک الله

آتیل ماتیل چرشنبه

بختیم آچیل چرشنبه

چنانکه در تهران شبهای چهارشنبه سوری آتش روشن کرده و از روی آن می پرند و می گویند:

زردی من از تو سرخی تو از من

بند ۳۳ کلمه (ول) به معنی آلت خرمن کوبی است که در خود تبریز آنرا (جرجر) می گویند - آلتی است که گاو یا الاغ بدو بسته و عمل

خرمنکوبی را انجام می‌دهند.

بند ۳۴ یکی از تفریحات بچه‌های ده این بود: نزدیکی‌های غروب که گله از صحرا بر می‌گشت، کره‌خرها را به کناری کشیده و نگه می‌داشتند تا گله فاصله‌ای پیدا کند. آنوقت با استفاده از شتاب کره‌خرها که می‌خواهند خود را به گله برسانند، اسب‌تازی کرده و به تقلید چاوشها سروصدائی راه می‌انداختند. بعضاً هم این موضوع با اعتراض صاحبان کره‌ها مواجه شده و به اصطلاح حرف از تویش‌درمی‌آمد که بچه‌ها بایستی محاکمه پس داده و از خود دفاع کنند.

بند ۳۷ شجاع خاله اوغلی - جوان رشید و رعنائی بود، از سفر باد کوبه با سله و سوقاتی برگشته بود که با نامزد زیبای خود عروسی کند. (قارمان) را که ساز بدی نیست خوب می‌زد. عصرها پشت بام خانه خود را فرش می‌کرد سماور بلندش می‌جوشید و با جوانان ده بگوبخند و چرچری داشت، متأسفانه سرنوشت او بیک پرده سینمای رقت-انگیزی تبدیل شد زیرا بیچاره پیش از آنکه داماد شود به مرض حصبه درگذشت و نامزد افسانه‌ش خود را برای کور و کچلها گذاشت.

بند ۳۸ ننه‌قز و رخشنده - از منسوبین و از همبازیهای بچگی من بودند.

بند ۳۹ در ایام عید که صولت سرما شکسته و بچه‌ها گلوله برف بازی را دوست می‌دارند. جوانها هم در سینه آفتابگیر کوه (سر خوردن با پارو) را شروع می‌کنند که اسکی بازی روستائی است مثل پرواز مکیف و فوت و فن مخصوصی هم دارد. چون نشسته انجام می‌گیرد از اسکی بازی فرنگی راحت‌تر و شیرین‌تر است.

بند ۴۰ تشی - یکنوع دوک دستی ساده به شکل گوشت کوب است با یک چنگک کوچک زنهای روستائی پشمهای سفید را روی زانو انبار کرده وبا (تشی) نخریسی می کردند. در این بند شعر آفتاب که در ابرها پیچیده باشد به این دوک دستی تشبیه شده.

بند ۴۱ زمستانها صبح زود عمه ام تنور آتش کرده و پس از خانه تکانی دوباره کرسی را علم می کرد. مقدمه^۲ هم لازم بود که همه را با دسته جارو از خانه بیرون کند و این عمل صرفه ما تنبلیها نبود، مخصوصاً شوهر عمه ام که پیر هم بود خیلی سختش بود از زیر کرسی در آمده و منزل عوض کند این است که تا می توانست پا به پا می کرد. حالت مسامحه او با ترسی هم که از عمه داشت و حالت خود عمه که از شدت عصبانیت دندانها را بهم می فشرد و همچنین حرف هائی که در آن حین رد و بدل می شد خیلی بامزه بود.

بند ۳۴ ورزغان - اسم دهی است که میوه اش آن وقتها فراوان و بهدات دیگر برای فروش حمل می شد، صدای گلابی فروش که از ورزغان می آمد از نواهای شادی بخش بچه ها بود. خاصه که معاملات هم موضوع مبادله بود و پول نقد لازم نداشت و هر کس می توانست با دادن یک مشت گندم یا جو مقداری گلابی بخورد.

بند ۴۴ میرزا تاغی - میرزا تقی باقرزاده پسر عمه من است که در یک شب زمستان با هم رفتیم رودخانه و ما را در آب تماشامی کردیم که مثل آدم غریق دست و پا می زد.

ذوق شاعری من گل کرده بود که یک دفعه دیدم آن طرف رودخانه پای کوه در تاریکی باغچه ها دوشعله آتش برق می زند، پسر عمه

گفت: آی گرگ! چرت من پاره شد برگشته پارا گذاشتیم به فرار،
مقداری از راه هم سربالائی بود، پاهای خود را که از وحشت
سست شده بود به زحمت می کشیدیم تا با تن لرزان و رنگ پریده
رسیدیم منزل. آن شب زیر لحاف کرسی هم تا مدتی تن من
می لرزید.

بند ۴۶ منصور خان و فائیان- فعلا ساکن تهران و از فرزندان وفادار
دهکده است، چندسال پیش باصرف وقت و سرمایه کافی چشمه
مسجد را که تقریباً کور شده بود با مقداری از خود مسجد احداث
و تعمیر اساسی کرده و ذکر خیری برای خود باقی گذاشت.

بند ۴۷ ملا ابراهیم- استاد من مردی است واقعاً فاضل و از چهل و پنج
سال به این طرف که من یاد دارم مدرس و مکتب دار و طرف همه گونه
مراجعات مردم آن محل بلکه تمام آن محال است. با اینکه مالکین
و حتی بزرگان آن حوالی همه از شاگردان او بوده و همه گونه
مدیونش هستند، بی آنکه از کسی کمکی بطلبند هنوز در کمال
وارستگی و آزادگی گاهی در مزرعه کوچک خود و گاهی به همان
شغل شاغل و تعلیمات بی اجر و مزد خود مشغول است.

بند ۴۸ خانواده ما تا وقتی که در تبریز بودند عمه بزرگم هر چند سال یک
مرتبه ازده می آمد تبریز. بعد از مرحوم پدرم که خانواده ما به تهران
منتقل شد هر وقت می شنیدیم عمه به تبریز رفته بچه های ما افسوس
می خوردند که حال عمه بان بودن ما چه خواهد بود. این بند شعر
مأمور بیان آن احساسات است.

بند ۵۱ -۱- قیچاق- یکی از دهات کوهستانی است. در بچگی با پسر عموی

خود محمود نور آذر يك سفر آنجا به مهمانی رفته و چند روزی را به سواری و گردش گذرانندیم.

۲- مش ممی خان- سرهنگ شقایق فعلی که میزبان ما بودند.
بند ۵۲ قره گول- (مشگین بوته)- اسم دره ایست بغل کوه حیدر بابا که دهکده قیش قرشاق را بدهد خشکتاب که موطن پدران ماست متصل می کند.

بند ۵۴ آقا میرغفار - از سادات شاخص خشکتاب و بعد از مرحوم میر شریف (رفیق مرحوم مستوفی الممالک) مردیست که در تبریز و تهران معروفیت داشته. سیدی خوش صورت، حراف، کریم الطبع و شجاع بود، در عین تند و تیزی که در مواقع لزوم حقیقتاً مثل شمشیر برنده بود، بذله گوئی و مجلس آرائی او به پایة يك شاهکار هنری عجیبی می رسید به اصطلاح امروز پیسهای کمندی اخلاقی تنظیم و همه رلهای آنرا شخصاً بازی می کرد. در مجالس او همه حاضرین از زور خنده بحال غش و ضعف می افتادند، مثلاً بعد از فوت ناصرالدین شاه موقعی که مظفرالدین شاه ولیعهد از تبریز حرکت می کرده به طوری ملول و اندوهگین بوده که اشگ که از چشمانش بی اختیار سر از پر می شده. در باریان برای تغییر دادن حال شاه به آقا میرغفار متوسل می شوند. سید در همین حرکت عنان اسب شاه را به دست گرفته و شروع می کند به مزاحی، کار به جائی می رسد که شاه در حالی که از زور خنده بی تاب شده بوده فریاد می زده که بیائید مرا از دست سید بگیرید. خودش بامختصر ملکی که در خشکتاب داشت زندگی می کرد، و هر چه از اغنیاء می گرفت

به فقراء می داد بطوری که آن موقع از دولت سر او دهاتی های خشکنا ب هم ار خالق شال و ترمه می پوشیدند.

بند ۵۵ میرمصطفی دائی - مرحوم آقا میرمصطفی، دائی پدرم، سیدی قوی هیکل دارای قامتی کشیده و ریشی بلند، از حیث قیافه شبیه نویسنده و فیلسوف شهیر روسی (تولستوی) و از حیث روحیه شبیه فردوسی بود، اشعار حماسی و قصه های قهرمانی زیاد حفظ و خوب و به موقع می خواند، صحبت های عادی او که با قیافه جدی بیان می شد پراز تشبیهات بکر بود که همه را به خنده می آورد، مثلاً يك وقت دماغ دراز پیرزنی را تشبیه به تفنگک دولول کرد که چشمهای مردم را قراول رفته است، از علوم غریبه نیز اطلاعاتی داشت و غشی ها را به طور مجانی معالجه می کرد. شهرت شهری نداشت و لسی در دهستان یکی از شخصیتها بود.

بند ۵۶ مجددالسادات - مرحوم آقا میرعطاءالله مردی رشید و خوش اندام بود. قدی رسا، و پیشانی بلند و چشمانی آبی و درخشنده داشت، اوهم مثل مرحوم آقا میر غفار روحیه اش تند و تیز و در عین حال سخت بذله گو و مجلس آراء بود. موسیقی را دوست می داشت و بچه های خود را به فرا گرفتن موسیقی تشویق می کرد. قهرش بر مهرش می چربید، بالاخره یکی از شخصیتهای سادات خشکنا ب بود.

بند ۵۷ پدر من مرحوم حاجی میر آقا خشکنا بی - سیدی بود خوش سیما که در بر خورد اول اصالت و نجابتش نمایان بود، قدی متوسط، اندامی موزون و موقر، بیانی شیوا و نگاهی نافذ داشت، بسیار کریم بود، عدۀ افراد خانوادۀ اش سی و چهل نفر بودند، سفره ما حاضرش

نیز همیشه برای شهری و دهاتی گسترده بود. شعر نمی ساخت ولی بسیار دوستدار شعر و موسیقی و مشوق هر نوع هنر بود، خط خوب می نوشت، مشق درشت را شاگرد مرحوم خوشنویس باشی و خط ریز را شاگرد مرحوم امیر نظام گروسی بود. معمولاً بسیار ضبور و حلیم النفس اما به ندرت هم به شدت عصبانی و خشمگین می شد و در آنحال موهای سر و صورت سیخ و چشمانش سرخ می نمود. در فن خود که امور حقوقی و قضائی باشد متبحر بود، تمامی توانست دعاوی را به صلح و صفا خاتمه می داد. چه بسا موکلین پولدار را که ذیحق تشخیص نداده بود با تغییر و تشدد از خود دور می کرد، و چه بسا موکلین بی بضاعت را مجانی پذیرفته و حتی خرج منزلشان را هم از جیب خود می داد. حقاً عمری را صرف دفاع از حقوق مظلومان کرد، ظاهراً معاشر همه کس ولی باطناً بسیار متدین و پرهیزکار بود، قولش نزد علمای وقت سندیت داشت.

از میان سادات خشک‌گناب آنچه که من یاد دارم دو نفر حقیقتاً بسیار با دین و تقوی بودند: اولی مرحوم حاج میر علی خشک‌گنابی ساکن خیابان تبریز بود که حقاً از اولیاء و گوئی اسم شریفش از اینکه جزو جمع شعر کودکانه من باشد ننگ داشت. و دومی پدر من که خدارفتگان همه را بیامرزد، پدرم چندین بار از خدا خواسته بود که فوتش در شب قدر باشد همینطور هم شد: در سال ۱۳۱۳ شمسی شب ۲۳ ماه رمضان پس از مراسم شب‌های احیا دو ساعت به اذان صبح به مرض سکتیه و در حالی که تبسم می کرد از دنیا رفت. همان شب من در یکی از دهات ییلاق خراسان بودم در خواب دیدم پدرم

روی کره ماه ایستاده در حرکت است در حالی که نور ماه تاسینه او را پوشانده بود با قهقهه می‌خندید و صدای قهقهه او در افق‌ها منتشر می‌شد، تا بیدار شدم پیرمرد دهاتی گفت: الله اکبر، اذان صبح بود. چراغ بادی را روشن کرده و در حال اضطراب از دیوان حافظ فال‌ی زدم غزلی آمد که عجباً تا آن شب به چشمم نخورده بود.

بیت اول و سومش چنین بود:

روز هجران و شب فرقت یار آخر شد

زدم این فال و گذشت اختر و کار آخر شد

بعد از این نور به آفاق دهم از دل خویش

که به خورشید رسیدیم و غبار آخر شد

دو روز بعد تلگراف فوت پدرم رسید.

بند ۵۸-۱- مرحوم آقا میر صالح- بسیار خوش‌خط و ربط، و ساده و خوش قلب بود، صحبت کردنش توأم بایک شور و احساسات بود که به شوخی می‌گفتند خل بازی درمی‌آورد.

۲- مرحوم آقا میر عزیز- مردی چارشانه قوی و موزون اندام بود. دسته‌های شاه‌حسینی که تشکیل می‌شد او همیشه دسته‌باشی بود زیرا صدای غرا و باد و بروت مخصوصی که داشت او را برای اینکار از هر حیث برازنده ساخته بود.

۳- مرحوم آقا میر محمد پسر مرحوم آقا میر محسن- که پدرش آقا میر محسن اسب‌سوار و تیرانداز هنرمندی بوده، از یک مقوله بخصوصی که رنود بلد بودند وقتی صحبت می‌شد آقا میر محمد مثل سازی که کوکش کرده باشد کم‌کم گرم می‌شد و با دهن کف

کرده شروع می کرد به رجزخوانی که خیلی دیدنی بود.

بند ۵۹- ۱- مرحوم آقامیر عبدالخالق- شوهر عمه کوچک من در جوانی شیرین کاریهایی داشت. از جمله به تقلید زنهای اطواری و سمه می کشید، چادر نماز سر می کرد و باناز و غمزه از پشت دیوار سر کشیده و با جوانها سر به سر می گذاشت. این قصه یکی از خاطره های شیرین من و به عنوان يك یادگار از روزهای خوش خشکتاب در ذهنم نقش بسته است.

۲- دور بین شاه عباس- همانطور که معروفست جمشید جامی داشته و همه چیز را در آن می دیده ، دور بین شاه عباس هم مخصوصاً در دهات آذربایجان خیلی معروف است و چه قصه های شیرینی که از این حیث به شاه عباس نسبت می دهند و چه نقشهائی که این دور بین در افسانه ها بازی می کند.

بند ۶۰- ۱- ستاره عمه - من چهار عمه داشتم به ترتیب سن (اول) خدیجه سلطان. (دوم) ستاره (سوم) سارا عمه جان (چهارم) سیاره (خانم عمه) سه نفر اول به رحمت خدا رفته اند.

۲- نریک- در خود تبریز نازک می گویند، يك نوع نان گرد دهاتی است با مغز خوشمزه ئی هم که لایش می گذارند خیلی خوردنی است.

۳- میر قادر- پسر عمه من است.

بند ۶۱- آقامیر حیدر- شوهر عمه من اکنون پیر مرد هشتاد ساله و از کار افتاده ایست، تادل و دماغی داشت متلاکهای شیرینی می گفت که هنوز بین اقوام ما معروف است. مردی دست و دل باز بود، آیند

وروند زیاد داشت سماورش همیشه می جوشید، درچائی خوردن افراط می کرد.

بند ۶۲ ملکامد-مخفف ملك الموت که دردهات به جای کلمه (مرده شوی) استعمال می شود.

بند ۶۳ ۱- فضه خانم- دختر دائی پدرم که از جوانی طرف توجه و از محترمت سادات خشکتاب بوده وهست.

۲- آقامیر یحیی- برادر مرحوم مجد السادات و پسر دومی مرحوم آقامیر مصطفی مردی است خوش قلب ساده و وارسته، اشعار حماسی مخصوصاً شاهنامه را زیاد دوست دارد و می خواند. این روحیه را از مرحوم پدرش ارث برده است.

۳- رخساره خانم- دختر خاله پدرم فعلاً ساکن تهران از محترمت سادات. و مخصوصاً جنبه تقلیدش به پایه هنر و آرتستیک می رسد.

۴- آقاسید حسین - از پسر عموهای محترم ما، بسیار خلیق و معاشر و نجیب است. از سی سال باین طرف با خانواده شقاقی ها پیوسته و در دهکده قیچاق سکونت اختیار کرده است.

۵- مرحوم آقامیر جعفر- پسر ارشد مرحوم آقامیر غفار مردی کاری، جسور و متهور بود. امدستش سنگین بود، در منازعاتی که بعضاً در ده پیش می آمد اگر او هم شرکت داشت، قضیه خالی از خطر نبود.

بند ۶۷ ۱۵۴ قیه (پشت بام صخره ای)- صخره عظیمی است از کوه مثل شاخه درخت جدا و خم شده و در زیر خود محوطه اطاقمانندی را تشکیل می دهد که زمستان و تابستان پناهگاه رهگذران و گله بانان است. بچه ها هم بعضاً بالای پشت بام آن رفته و از تماشای دور نماهای

اطراف آن محظوظ می‌شوند (دام قبه در سینه کوه و بالای دره در میان دهکده‌های سنگل آباد و کلوجه قرار دارد).

بند ۷۴ در این بند شعر اشاره به قصه (کوراوغلی) است. می‌خواهد بگوید موقعی که داستان کوراوغلی را می‌گویید من هم از اینجا گوش خوابانده‌ام، تا قصه پایان نرسد خوابم نمی‌برد. اما داستان کوراوغلی که یکی از قصه‌های قهرمانی معروف آذربایجان بلکه تمام دنیا است، اجمالش اینست: کوراوغلی پهلوان داستان، پسر خود (ایوز) را بجنگ می‌فرستد و او تا غروب آفتاب بر نمی‌گردد، کوراوغلی در حالی که چشمش در تاریکی شب بهر سودویده و باهر سیاهی در می‌آویزد، گاهی از باد، گاهی از دسته کلنگ‌ها (دورناها) سراغ پسرش را می‌گیرد، شب را سحر می‌کند، صبح زود اسب داستانی خود را که اسب (قیرگون) نام دارد سوار شده و بجنگ می‌رود، دشمن را مغلوب، پسرش را که اسیر شده بود آزاد کرده و با خود می‌آورد. باز گشت (ایوز) آخر داستان است.

شهریار

تور کون دیلی (صحیفه ۶۱)

ایران خلقلری، او جمله دن آذربایجان خلقینین ئوزونه مخصوص دیلی و ادبیاتی اولماسینی انکار ائدهن و بیله لیکله وطنیمیزین خلقلری آراسیندا ملی عداوت و نفاق توره دنلره جواب اولراق شهریار بوشعری ۱۳۴۸- نجی ایلده یازمیش دیر. ائله جه ده زور اکی شاعرلری، ملتین دردینه بی اعتنا اولانلاری تنقید آتشینه توتموش دور. شهریارین الیازماسیندا بوشعری «اصیل اولماز» باشلیغی ایله دیر. بوندان اولکی نشرلرده گوستریلیر کی ایلك دفعه بوشعری شهریار دکتر مهدی روشن ضمیرین ائوینده بیر عده دانشگاه استاد لارینا اوخویور و حرارتله قارشیلانیر.

صابر - میرزا علی اکبر طاهرزاده (۱۸۶۲-۱۹۱۱) مشهور «هوپ هوپ نامه» نین مؤلفی، آذربایجان ادبیاتیندا ینی مکتب یارادان ساتیریکی شاعر. علامه علی اکبر دهخدا صابری «یوز ایلیک یولو بیر گئجه ده گئدن نابغه» آدلانیر میشدی.

خشیل - کند یوخسوللارینین اوندان حاضر لادیقلاری یمک.

میتیل - اوزوچکیلمه میس یورغان.
کسری - ساسانی حکمداری، خسرو انوشیروان (۵۳۱-۴۵۷۹)

بهجت آباد خاطرہ سی
(صحیفہ ۶۳)

بو شعری شهر یار ئوزونون ایلك محبتنه حصر اتمیشدیر. جوانلیق
ایلرینده دانشگده پزشکی ده تحصیل ائتدیگی وقت ثریا آدلی بیر قیزی
آلولی محبتله سهویر میس. ثریانین خانوادہ سی بوا یکی جوانین بیر-بیرینه
اولان سهوگیسینه اعتناسیز لیق ائدیب اونلارین ازدواجینا راضیلق وئر میر لر.
گونلرین بیرینده اونلار گیزلیجه گوروشمک قرارینا گلیر لر، میعادگاه
بهجت آباد دا ایمیش، فقط بو گوروش ده باش توت مور. سحره دک گوزو
یولدا قالان شاعر ئوز احساساتینی بو شعرده بیان اتمیشدیر.

داری دوشورمک - قوشون داری دنلہ مه سی ، بورادا قولاغین
گورولداماسی معناسیندادیر.

اییلدهر - اینیلدهر، سیزلایار.

دان اولدوزو ایسته رچیخا - صبحین یاخینلا شماسینا اشاره دیر.

قیرجانندی - منفی معنادا ناز ائتدی.

دؤ گونمه - سؤ يونمه
(صحيفه ۶۵)

۱۳۴۹- نجى ايل مرحوم سهند، دكتور احمد شمس ايله بيرليکده تبريزه گليز، شهر يارى تهرانا قوناق آپارماق ايچون اصرار ائدير لر. فقط استاد راضيليق وئر مير. ايکينجى دفعه دکتور شمس رضا خامنه اى ايله خواهشه گليز لر و خبر و يرير لر کى مشهور ايران شناس پروفيسور رستم على يف باکيدان تهرانا گليب استاد لاگوروشمه سيني خواهش ائدير، تأکيد ائدير کى «گرک شهر يارى گؤروم، ئولوم!»

بو خواهش و تمنالار شهر يارى يوشالدير و مسافرته راضيليق وئرير. دکتور شمسین ماشينى ايله شهر يار، عيالى عزيزه خانم و صميمى مصاحبى بيوگک نيک انديش تهرانا گئدير لر. سهند ئوز ائوينى استادين اختياريندا قويور و اونلارى بير آى قوناق ائديب حرمت مراسمينى يئرينه يتيرير. تهرانا چا تديغى گونون صاباحيسى پروفيسور على يف شهر يارلا گوروشور، اونلار قارشىلاشاندا ايکيسى نين ده گوز ياشلارى آخير، هيجانلى و تأثيرلى بير وضعيت يارانير، مجلسده كيلر ده متأثر اولورلار. شهر يار لاعلى يف كهنه دوستلار كيمي صحبتدن دويمور، گئجه ياريسينا جن مصاحبه ده اولورلار. على يف (حيدر بابا) نين باکيدا مثل سيز رغبتله قارشىلانماسيندان، دفعه لرله چاپ اولونماسيندان خبر وئرير، شهر يارين ملاپناه واقفين آنادان اولماسنين ۲۵۰ ايلليك جشنى مناسبتيله ۱۳۴۷- ده باكى به دعوت اولونماسيندان (شهر يارين دعوتنامه سى طاغوتى رژيمين توطئه سيله ثورت - باسدير ائديلميش و اونا وئريلمه ميشدى) سوز آچير. پروفيسور على يف ايراندان قايدار کن استاددان ئوز سسى ايله بير

نوار دولدورماسینی و شعرلریندن بیرالیازماسینی اونا هدیه وئرمه سینی خواهش ائدیر. بو خواهشی قبول ائدن شهریار اوراداجا ایگیرمی دقیقه ده همین شعری یازیب دوستو واسطه سیله باکی یه ارمغان گوندرمیشدیر.

بیر قرن... - «گلستان» (۱۸۱۳ م) و «ترکمنچای» (۱۸۲۸ م) صلح

مقوله لرینه اساساً قفقازین ایراندان آریلما سینا اشاره دیر.

قاش آلان حلمه - تبریزده وقتيله قاش آلاماق و سازاندالیق پشه سیله

مشهور اولان بیرقادین. ایندی ده (حلمه سازاندا) کوچه سی تبریزده واردیر.

یاوا گوزلر - دگرلی گوزلر، یاخشلیغی گوزه گتیره ن.

دمورول - «دده قورقود» داستانینین قهرمانلاریندان بیر.

بختیار - بختیار و اها بزاده (۱۹۲۵-) مشهور شاعر و ادبیات شناس عالم.

واحد - علی آقا واحد (۱۸۹۵-۱۹۵۶) مشهور غزل شاعری.

قابیل - قابیل اما مویردیف (۱۹۲۶-) مشهور شاعر.

بلبل - مرتضی محمدوف (۱۸۹۷-۱۹۶۱) دنیا شهرتی قازانمیش

مغنی.

وورغون - صمد وورغون (۱۹۰۶-۱۹۵۶) آذربایجانین ان

مشهور شاعری.

راحییم - محمدرراحییم (۱۹۰۷-۱۹۷۷) مشهور شاعر.

سلیمان - سلیمان رستم (۱۹۰۶-) آذربایجانین قوجا مان شاعری،

معاصر شعرین بانئسی و بایراقدار.

ساهر - حبیب ساهر (۱۲۷۳-۱۳۶۵) مشهور شاعر و معارف

خادمی، مقاومت شعرینین باشچیسی.

گوگون - مدینه گلگون (۱۳۰۴-) معاصر شاعر. ۱۳۲۵-ده

تبریزدن مهاجرت ائدیباکیدا یا شاییر. بالاش آذراوغلی نین عیالی دیر.
آذر - بالاش آذراوغلی (۱۳۰۰-) مشهور شاعر، ۱۳۲۵-۵۵ ده
مهاجرت ائدیباکیدا یا شاییر.

عثمان - عثمان ساری وللی (۱۹۰۵-) مشهور شاعر.

نبی - نبی خزری (۱۹۲۴-) مشهور شاعر.

کورچایلی - علی آقا کورچایلی (۱۹۲۹-۱۹۸۰) تانینمیش شاعر.

توده - علی توده (۱۳۰۳-) (مشهور شاعر، ۱۳۲۵ - ۵۵ ده

تبریزدن مهاجرت ائدیباکیدا یا شاییر.

سهند - بولود قاراچورلی (۱۳۰۴-۱۳۵۸) مشهور شاعر.

رسول - رسول رضا (۱۹۱۰-۱۹۸۱) مشهور شاعر.

سهندیم
(صحیفه ۶۹)

قیرخینجی ایللرده شهریار بحرانی گونلر کچچیریر، روحسی
هیجانلارا دوچار اولور، دوست - آشنا ایله الفتی کسب، هئچ کسله گورو -
شمک ایسته میر. بو وقت ۱۳۳۶ - نجی ایله آذربایجانین شهرتلی شاعری
سهند (مرحوم بولود قاراچورلی) اونونلا گوروشمک ایسته ییر، لکن
بوتون اصرارلارینا باخمیاراق آرزوسونا چاتمیر. بئله اولدیقدایر منظوم
مکتوب یازیر، شهریارین یاخین قوهومی مشهور هنرمند و شاعر بهروز
دولت آبادی واسطه سیله اونا گوندریر.

شهریار بو و قته دك سهندي تانيميردي، شعريني اوخويار كن گوزلري
 دولور، تكراراً مکتوبی اوخویور، روحی هیجان ایچینده جواب یازیر
 و ینده دوستو بهروز دولت آبادی واسطه سیله سهنده گوندریر.
 سهند مکتوبونون جوابینی آلیب حدسیز درجه ده سهوینیر، قراره
 گلیر شهریار ی تهراندا ئوز ائوینده قوناق ائله سین. لاکن شهریار
 راضیلیق و ئرمیر. ینده شهریارین دائمی مصاحبی و سرداشی بیوگ
 نیک اندیشه متوسل اولور، چوخلی خواهش و تمنان سونرا ۱۳۴۹ ینجی
 ایل تیر آیی شاعر تهرانا گئدیر. تهراندا اونو فریدون مشیری (سایه)،
 سهند، حسینقلی کاتبی قارشیلا بیرلار. شهریار سهندین شیمراند اولان
 ائوینده ۱۵ گون قوناق قالیر. شهریارین شاعر و ادیب دوستلاری اونون
 گوروشونه گلیرلر، ادبی محفل لریار انیر. همین محفل لرین بیرینده شهریار
 « سهنده » نسی اوخویور و تورکی بیلمه ینلر ایچون ئوزو فارس دیلینه
 ترجمه ائدیر.

قورادان حالوا یتیه رسن — «صبر ایله حالوا بیشرای قوراسندن ...»
 مثلنه اشاره دیر.

کور اوغلی — مشهور «کور اوغلی» داستانین قهرمانی.

ناهار منده سی — ناهار سفره سی، دسترخان.

قاو و تماش — چوبانلارین چولده سوتله حاضر لادیقلاری یمک.

مشاق — مشق و ئره ن، ئوگره دن.

طومار — لوله لیب بو کولموش کاغذ، نامه.

توک پاپاغ — بیر نوع قوزی دریسندن تیکیلیمیش بورک.

قارالار — کند یوخسوللاری.

طور توره تمیش اوجاغبیندا - موسانین عبادت ائتدیگی طور سینایا
 اشاره دیر کی اورادا نورالهی بیر آغاجین دالیندان اونا گوروندی.
 چنلی - دو مانلی.
 الف لیلی - مین بیر گئجه ناغیلاری نظرده توتولور.
 حلله کروانی - فرخی سیستانی نین «باکاروان حله برفتم زسیستان»
 مصراعیله باشلانان مشهور قصیده سینا اشاره دیر. بو کروانین متاعی ایک
 پارچا اولارمیش.
 صابرین شهری - مقصود میرزا علی اکبر صابرین دوغولدوغو
 شاماخی شهری دیر.
 صهبای ظهور - پاک شراب.
 هاروت ایله ماروت - روایته گوره، غضب اولونموش و باشی
 آشاغی آسیلیمش ایکی ملک.
 مانلی - (۲۱۶ - ۲۷۶م) ارژنگک ویا ارتنگک آدلی مصور کتابین
 مؤلفی، ساسانیلر دورینده پیغمبر لیک ادعا سنیدا اولموشدور.
 دده قورقود - کتاب دده قور قود آذربایجان خلق داستانی.
 جوشغون - مشهور آذربایجان شاعری.
 فرعی نه غنیم آغاج - موسانین اژدهایه چه وریلن عصا سینا اشاره دیر.

ائل بلبلی
 (صحیفه ۸۳)

شاعر ابوالفضل حسینی (حسرت) شهریارین هم ئیرلی سی

۱۳۰۰ شمسی ده خشکنا بدآنادان اولموش، اوشاقلیق دورینی اوردا کچیر-
 میشدیر. آتاسی امیر اصلان شهریارین صمیمی دوستلاریندان ایدی. ۱۳۲۵-
 نجی ایلده وطنیندن مهاجرت ائدیباکیدا یاشامیش، اورادا تحصیلینی
 دوام ائتدیریب ادبیاتشنا سلیق ساحه سینده دکتورلیق درجه سینهنائل اولموشدور.
 (حسرت) تخلصی ایله شعرلریازمیش، حافظ و نظامی نین اثرلرینی منظوم
 ترجمه ائتمیش، بیر نئچه نمایشنامه مؤلفی دیر. ۱۳۶۶- نجی ایلده باکیدا
 وفات ائتمیشدیر. حسرتین منظوم مکتوبی کتابین علاوه لر حصه سینده چاپ
 ائدیلمیشدیر.

محمد راحیم حضر تلرینه جواب
 (صفحه ۹۱)

باکیدان فنار گلیر - قدیم خلق ماهنی سی.

سلیمان رستمه
 (صفحه ۱۰۹)

سلیمان رستم (۱۹۰۶-) حال حاضر ده باکیدا یاشاییر. معاصر
 آذربایجان شعرین قوجامان بسا شچیسی دیر. وقتيله تبریزده اولموش و
 تبریز حقیقنده گوزهل شعرلر یازمیشدیر. شاعرین جنوب شعرلری
 اوخوجولار طرفیندن داها بویوک شوق و رغبتله قارشیلانیر. سلیمان رستم

شهریارا آیری- آیری و قتلرده بیر نئچه منظوم مکتوب یازمیش و شهریار
اونلارا جواب وئر میشدیر. سلیمان رستمین مکتوبلاری کتابین علاوه لر
حصه سینده چاپ ائدیلیمیشدیر.

حکیمه جان (صحیفه ۱۰۴)

حکیمه خانم بلوری ایلك شعرلرینی زنجاندا یازمیش، اورادا
معلم اولدوغو وقت بیر شاعر کیمی شهرت قازانمیشدیر. ۱۳۲۵نجی ایله
شمالی آذربایجانا مهاجرت ائتمیش، اوردا دانشگاهین ادبیات فاکولته-
سینی بیترمیش، ادبیات ساحه سینده دکترلیق درجه سی آلماسا نائل
اولموشدور. بیر نئچه شعرلر کتابی نشر ائدیلیمیش، ادبیاتشناسلیق
موضوعوندا علمی اثرلرین مؤلفی دیر، شهریارین یارادیجیلیغی حقیقده
آیریجا اثریازیب چاپ ائدیرمیشدیر. شعرلری مختلف دیلله ترجمه
ائدیلیمیشدیر.

کرج خاطره سی (صفحه ۱۰۵)

شهریار یاخین قوهوملاریندان اولان علی آقانین کرجده ئوزالی ایله
داغین اتگینده سالدیغی صفالی باغدا قوناق اولور. شاعرین طبعی نسی

جوشه گتیرن گوزهل منظره اونو بوشعری یازماغا یونلدر . بوشعرده
(حیدربابا) دا آدی چکیلن ننه قیز یاد ائدیلیر ومعلوم اولور کی شاعرین
عمقیزیسی ایملش. شهریار بوباغدا ئوز دوغما کندینین عطرینی دویور و
جوانلیق ایلرینی حسرتله یاد ائدیر.

داشلی بولاق – حیدربابا داغنین اتگینده بولاق.

نهدن دوشدون – یورولدون، الدن دوشدون.

سلیمان رستمه

(او چونجی شعر) صحیفه ۱۵۲

شهریار وطنین اجنبی لر واستیلاچیلار طرفیندن بولوشدورولمه-
سینه آجییر، اونویتم مالینا اوخشادیر، هر کس اونسان بیرپای آپاریر.
شاعرلرین چوخونون، او جمله دن سلیمان رستمین آرازدان شکایت ائتمه-
سینه اشاره ائدرک دیر کی بیزی بیر- بیریمیزدن آیران عادیجه چای، داغ-
داش و بو کیمی طبیعی مانعه لر دگیل، قاش ایله گوز آراسیندا بیتیمیش
بیر چیبان دیر - ئولکه لری و خلقلری تیکه - پارچا ائدهن استیلاچیلاردیر.
شهریار سلیمان رستمین مکتوبوندا کی بیر پارا اومی- کوسو و ایهاملارینا
جواب اولاراق دیر کی رواد گیل سنین کیمی ایشیق لیق قوشی اولان
گوگرچین بایقوش یوواسیندا یاتسین، خفاش (یاراسا) آراسیندا قالسین!
شعرین بیرینجی الیازماسیندا علاوه ایکی بیت ده واردیر:
آتامیز یوردی بولونمکده دیر اویناش آراسیندا،

بولونر يوزباشى نين جر مه سى فراش آراسيندا.
داراشيب جانيمه دشمن، هره بير ديش قوپارير،
بو يتيم مالى قاليب بير سوري كلاس آراسيندا.

ايمان مشتريسي (صفحة ۱۰۸)

ايكينجى دنيا محاربه سينين شدت لند يگى بيردورده ۱۳۲۰ نجى ايلين شهر يور آيندا متفقارين قوشونلارى ايرانين شمال و جنوب سرحدلريندن سوخولوب مملكتى اشغال ائدنده شهر يار بير وطنپرست شاعر كيمي اورهك يانغيسى ايله مدافعه سيز قاليمش وطنين اسفلى حالينا آغلانير، اشغالچيلارى «ايمان آپاران شيطان» بنزه دير. همين ايللرده ئوز ليريك غزللرى ايله شهرت قازانماقدا اولان شاعر بير پارا حسود آداملارين غيظينه سبب اولموش، اولار شاعرين ال- قولونى سوسد التماق و ئوز عالملارينده شعر دن اوزا قلاشدير ماق قصديله شهر يارين ديوانينى اوغورلاييرلار. سون بيتده بو حادته يه اشاره اولونموشدور .

ياوا- مصر فسيز، بوش.

چرچى- كندلرى دولانيب ساققيز، ايگنه - سانجاق و بوكيمي

خيردا شيلرساتان آرا آلويرچيسى.

یاتا بیلمه بیرم
(صفحه ۱۱۰)

شهریار تهراندا طب رشته سینده تحصیل ائدن وقت کرایه ائتدیگی منزله یاشایردی. ائو ائاتیسه سی سوبای محصله مخصوص اولان یورقان-دوشک، قازان-قابلاما، استکان-نلبکی و کتابدان عبارت ایدی. آتاسی حاج میر آقا خشکنا بی نین تبریزده وفات ائتمه سیله مادی وضعیت آغیر لاشیر، خرجینی آزالتماق ایچون منزلینی دگیشیب اوجوزلی اوطاق توتماق قرارینا گلیر. ائاتیسه سینی بیغش دیریب بیر تلیسده ئیر لشدیریر. حامبال چاغیر-ماق ایچون ائودن ائشیکه چیخیر، قایدان باش ائاتیسه سنین اوغور لاندیغینی گورور. دها کوچمگی اولمور. گئجه لوت اوطاقد ایا تا بیلمه ییب بوطنز شعر ی قلمه آلیر. اونون قافیه سینی بیر گون اوندان اول بیر حامبالین یوکی یثره قویوب دینجینی آلاندان سونرا کمک ایچون دئدیگی بوسوز لر وئرمیشدیر: «کمک ائله یین بویو کی چاتیم، تک چاتا بیلمه بیرم».

آیلیق آلدوق، کیرا وئردیک-گورونور اووقت ده ائو کرایه سی

اؤسوز لر ایچون بویوک دردا ییمیش.

قوراتا-قراضه کهنه.

ینگه-گلینین یانینجا گئدهن قادین.

موشاتا-گلینی بزه یین قادین، مشاطه.

شاطر اوغلان
(صفحه ۱۱۳)

شهریارین قوجا بیر قوهومی وارایدی، همیشه گلیب استاد کماک
ائله، اونا لازم اولان شیلری آلاردی، او، شهرداری یانیندا کی چورکچی-
خانادان هرگون سنگک آلاردی و همیشه تاپیشیراردی کی «قوی چورک
قوروسون، شهریارا آپاریرام».

شاطر شهریار تانیردی، لاکن وردست اونونلا تانیش دگیلدی،
گونلرین بیرینده وردست شاطردان سوروشور:

– بوشهریار کیمدی کی بو قوجا کیشی گونده دئییر؟

شاطر وردسته بئله جواب وئریر:

– شهریار بورادا بیزیم قونشودی، هریاندا شهرتی اولان شاعردی.
وردست دئییر:

– اگر شاعردی، بیزهده بیر شعر یازسین، من ده اونون چورگین
قورودوب لاپ بوروشته ائله ییم.

قوجا کیشی بوسوزلری گلیب شهریارا دئییر، اونون خوشونا گلیر.

قلمی اله آلیب بوشعری یازیر.

خوزه یین – آغا، ارباب.

ساری یاز تیق – یازدا اکیلن ساری بوغدا.

زمان سسی (اصیلنده: اذان سسی)
(صفحه ۱۱۶)

عادتاً سحر تزدن دوروب رازونیازه مشغول اولان شاعر، اسلامی انقلاب عرفه سینده خلقین جانا دویوب ظلم و اسارت زنجیر لرینی قیرماق عزمینده اولماسینی بو شعرده ترنم اتمیش و «آجیقلی ملتین» تزییکله آزاد اولاجاغینی خبر وئرمیشدیر. بو پیشگولوق بیر ایل سونرا ۱۳۵۷- نجی ایلده حقیقته چهوریلدی.

گوپسه دی - یثره ووردی.

سردار - ستارخان سردار ملی (۱۲۴۶-۱۲۹۳ ش) مشروطه

حرکاتنین قهرمانی.

جاودان - همیشه لیک.

گئتمه ترسا بالاسی
(صفحه ۱۱۷)

شهریسارلابیر عمر دوستلوق ائدن بیوگک نیک اندیش بوشعر حقیقنده بیله روایت ائدیر: «قدیم زماندان از بر له دیگیم بیر غزلدن نئچه بیت خاطریمده قالمیشدی، بو غزلی آنام شکسته - بسته حالدا اوخویاردی. یادیمدا قالان بیتلر بونلار دیر:

گئتمه ترسا بالاسی، من ده سنه سایه گلیم

یاپیشیم دامنوه، سنله کلیسایه گلیم

ئورگدیم یاکی سن ائت دین مسلمانی قبول*

یاکی تعلیم ائله، من مذهب عیسایه گلیم

گونلرین بیرینده بویتاری آهنگله شهریارا اوخودوم، احساسی تحریک اولونموش استاد شعرین کیمدن اولدوغونو سوروشدی. لاکن مؤلف منه معلوم دگیلیدی. (معلوم اولسون کی بویکی بیت مشهورشاعر سیدعظیم شیروانی نین غزلینین باشلانغجی دیر. غزل دیلر ازبری اولسادا، سون وقتله دك چاپ اولونمايیبدير- ح . م . ۰) شهریار بو شعری چوخ سهویردی ونهایت اونو استقبال ائتدی و اونا «گئتمه ترسا بالاسی استقبالی» عنوانی وئردی.

شیخ صنعان- صوفی ادبیاتیندا آدی تئز - تئز چکیلان مشهور دینی- اخلاقی داستانین قهرمانی. ایلک دفعه شیخ فریدالدین عطار طرفیندن بوداستان نظمه چکیلمیش، شاعر لر، خصوصیله حافظ ئوز غزللرینده شیخ صنعانین آدینی دفعه لرله چکییر. آذربایجانین مشهور دراماتورگی حسین جاوید اونون حقیقنده درام اثری یازمیش، بو اثر ایندی ده صحنه ده یاشاییر.

ناز ایله میسی!

(صفحه ۱۱۹)

استادشهریارا بیر پارا شاعر لر ایراد تو توب دئمیشدیلر: غزل یازماق دوری دها کئچیب، خط- خالدان یازماق تعهدلی شاعره یاراشماز...

* اصلینده: یا سن اسلامی قبول ائیله، منیم دینیمه گل.

بو شعر غزل کیمی باشلانسادا، سون بیتلرده معترضلره کنایه‌لی و
ایهام‌لی جواب وئر یلمیشدیر. «تازا شاعره» خطاباً دیلمیش سوز لر عبرت-
آمیزدیر. «زلف و خط و خالین قوپالاغینی گوتوروب، زلفعلی نین ده باشینی
آزقالداز ائله‌ین» لره بیلدیریر کی خط و خالدن مشق آلیب من فتبارک الله
احسن الخالقین مصداق‌له قرآن یازیرام و بو حقیقت‌له من اهل مجاز اول
بیلمه‌رم.

«عشیران»، «عراق»، «حجاز»، «ترك»- موغام موسیقی دستگاهلاری-
نین آدلاری دیر.

ده‌نیز- دریا.

قوپالاغین گو تورمک- بیرینین دالینجا قاجیب تعقیب ائتمک.
کز- کج، ایری.

آزادلیق قوشی «وارلیق» (صفحه ۱۲۱)

آذربایجان دیلینه و ادبیاتینا درین محبت بسله‌ین و بویولدا مادی و
معنوی یاردیم‌لار ائدن قدرتلی جراح، مشهور ادبیات‌شناس دکتر جواد
هیئت اهل قلم دوستلارینین امکدا شلیغی ایله ۱۳۵۸- نجی ایلده تهراندا
«وارلیق» مجله‌سینی تأسیس ائتدی. بو مجله آذربایجان ادبیاتینین انکشافیندا
و زنگین لشمه‌سینده بو اون ایل عرضینده بویوک نائلیتلر ائده ائتمیشدیر.
«وارلیق» ژورنالی شهر یارین الینه چاتان کیمی دکتر هیئته تأثیرلی

بیر مکتوب یازیر. آشاغیداکی سطرلر همان مکتوبدان دیر:
 «بومجله نی یایماقلا افتخار ائدیرم، اگربیر خرجی وار، منی ده
 شریک ائدین کی هر نه اولسا تقدیم ائدیم. چونکی من ئوزومی «وارلیق»
 نخوانده سیندن سانیرام. اینانیز کی ائله ده خرجیم یوخدیر، آلدیغیم آیلیق
 خرجیمی ئوده ییر...»
 شهریار ئوز علاقه سینی «وارلیق» مجله سینه «آزادلیق قوشی وارلیق»
 عنوانلی شعرله افاده ائتمیشدیرو بیرنچه شعری همین مجله ده درج
 ائدیلیمیشدیر.

غم باسدی قلیانیمی (صفحه ۱۲۲)

طنز روحوندا یازیلان بو شعرده شهریار آغلار کن گولور، قوجا-
 لیغیندان شکایت ائدیر، عیالی عزیزه خانمین وفاتینی حسرتله یاد ائدیر، قیزی
 مریمین گلین گئدیب کوچدیگینی، ایکینجی قیزی شهرزادین دا کوچکمه ده
 اولدوغونو و شاعرین یالقیز قالا جاغینی بیلدیریر، فلکین در و مرجانینی
 الیندن آلماسیندان شکایتله نیر، زمانه نین شاعری نهره کیمی چالخالاماسیندان
 داد چکیر.

«اوشودومها، اوشودوم» - خلق بایاتیلاریندان دیر.

مریم، شهرزاد - شهریارین قیزلاری.

پروانه و شمع
(صفحه ۱۲۴)

بوقطعه شهریارین وحدت وجود روحوندا یازدیغی شعر لریندن دیر.
عاشق معشوقه سینه یالینیز ئوزونو اونون وصالی یولوندا فنا اتمکله چاتیر،
ذره کله واصل اولور، بودا «فنا فی الله» رمزینی افاده اتمیش اولور.
حجاب شیشه - شیشه ئورتوگی.
ساورولوم - یانیب کوله دونوب گوگه سوورولوم.
عرشی - عرشه مخصوص، علوی.

صنعتی مملکت
(صفحه ۱۲۵)

شهریار بوشعرینده مملکتی صنعتی اتمک آدیله خارجی سرمایه داره.
لاردان آسیلی وضعیته سالانلاری، خیانتکار اقتصادی سیاست نتیجه سینده
وقتیله ئوزونوهر جهتن تأمین ائدن فلاحتی افلاس حالینا سالیب «آمریکادان
دن، فرانسه دن پن» گیترنلری کسکین ساتیرا آتشینه تورتور، شهر و کندلریمیزین
اسفلی حالینا حقلی اولاراق آجییر، تورپاقلارین کندلیله بولونمه سی
فکرینی ایره لی سورور - کندلی تورپاق صاحبی اولمایینجا فلاحتین
نکبتلی وضعیتی اصلاح اولاناسی دگیل.
بله بویورت - خام، یاریمچیق.
تونله دی - توللادی، کنار آتدی.
پن - فرانسه دیلینده چورک.

غمله آتیشق و باریشیق
(صفحه ۱۲۸)

شهریار تمثیل و اسطه سیله «غمله» مباحثه ائدیر، اونون الیندن شکایتله نیر،
محرومیتلرینی بیر- بیر سایدیقدان سونرا، نهایت، باریشیر و ایشیقلی گله-
جگه امید بسله بیر.

میشو - ارونق - انزابداکی میشو داغلاری.
هنیکدیر مک - نفسدن سالماق.

بالالی باش
(صفحه ۱۳)

شهریارین خصوصی حیاتینا عائد اولان بو شعرده بیر پارا عائله وی
دئدی - قودولارا اشاره اولونور. گورونور معیشتین آغیر لیغی بیر پارا
چتینلیکلر اورتالیغا چیخ- ارمیش و شاعر بونلارا دوزمگسی، طالع ایله
باریشماغی عمری اولد اشینا توصیه ائتمیشدیر. شعرده چوخلی خلق مثل لری
ایشلنمیش و مکالمه طرزلی اولدیقه جاطبیعی و روان دیر. ادبی دگریندن علاوه،
شهریارین ترجمه حالی ایچون بو شعرین معین اهمیتی وار.

ایمانیله گئتدی

(صفحه ۱۳۲)

بویوک امید و آرزولارلا عمله، گن تغییرات و اصلاحات بعضاً
عکس نتیجه وئریر. نتیجه دئیهر لر: «کوچن یوردون قدری قونان یورتدا
بیلینر» «بیر (بلی قربان!) اولوب ایندی بیزه مین بلی قربان» دئدی کده شاعر
بیر مستبد عوضینه مین مستبدین یارانماسینا اشاره ائدی. بودا هر بیر شهر و
کننده مسئول مقاملارین توزباشینا لیغنین، فعال مایشاء اولمالارین کسکین
تنقیدی دیر. همده طاغوت زمانیندا آذربایجان دیلی نین قدغن اولونماسینا
شدتلی اعتراض سسی بو شعرده ائشیدیلیر: «ترکی اولموش قدغن» دئمکله
شهر یار توز جسارتلی فریادینی اوجالتمیشدیر.
شاه سویی - تهر اندا وقتيله آخان «آب شاه».

شو خلوق

(صفحه ۱۳۴)

شهر یارین جدی شعرلرینده ده یئری گلدی کجه طنز عنصر لری سزیلیر.
بودا شعرین ملاحظتینی آرتیریر، اوخو جودا بیرون گوللوق، فرح و تبسم
دوغورور. همین شعرین ایکینجی بیتینده ده بومز احین شاهدی اولوروق.

جان آلیر ایندی
(صفحه ۱۳۵)

بو شعرین ۱۳۵۸ - نجی ایلده یارانماسی احتمال اولونور، چونکی
شاعرین دوستی سهند همین ایلده و اونونلا مکتوبلاشان محمد رحیم
۱۳۵۶ - نجی ایلده وفات اتمیشلر. شهریار طاغوتی رژیم دورینده ساواک
آدلانان جهنمی دستگاہ واسطه سیله بیر چوخ گناهسیز انسانلارین شکنجه
وئولومه محکوم ائدیلمه سینه، سونر ادا بهتانچیلار طرفیندن مظلوم انسانلارین
افترا یا معروض قالمالاریندان شکایت ائدیر.

آغیز یئمیشی
(صفحه ۱۳۷)

هرگونون بیر حکمی وار، بیرگون روزی بول اولور، بیرگون روزی
قاپیسی دارالیر. طالعین او یونلاری چوخ دور، حیات یولونی ائله کئچمک
لازیمدیر کی انسانین آدی یاخشیلیقه چکیلسین.

دنیا نه یالان تاپما جادیر
(صفحه ۱۳۸)

یول اداره سنین عالیرتبه عضو لریندن اولان حسن تقویمی شهریارین
عائله وی دوستلاریندان اییدی. بو شعر اونون وقتسیز وفاتینا حصر

اولو نموشدور.

«حیدر بابا یا سلام» بن ایلك نشرینین سونوندا حسن تقویمی نین بیر قیدیندن معلوم اولور کی اونون چاپینی و نشر اولونماسینی عهده سینه گوتورموش ، «تخت جمشید» منظومه سینی ده نشره حاضر لادیغینی بیلدیر- میشدیر.

سام یئلی - مسیرینده هر شیی قورودوب محو ائدن یئل.
ستل ساراننی قاپدی - «آپاردی ستلر ساراننی» داستانینا و ماهنی یه اشاره دیر.

انجلا

(صفحه ۱۴۰)

ماهنی شکلینده دیلمیش بوشعر دوستونون قیزی آنجلانین اره گئدیپ غربته دوشمه سینه حصر ائدیلمیشدیر.
«ستل ساراننی آپاردی» - «آپاردی ستلر ساراننی» داستانینا و ماهنی- یه اشاره دیر.
جاغیلی - جالانار.
ساری اینک ناغیلی - مشهور آذربایجان ناغیلی دیر.
دیر-دیرا - جیر جیرا.

ھارا قاچسین انسان (صفحه ۱۴۳)

درین اجتماعی - سیاسی مضمون داشییان بوشعرینده شهریار دورین
دوزولمز تزییقاریندن، انسان جلدینه گیرمیش شیطانلاردان، یالانچی وعده-
لر له خلقی آلدادان حاکمردن شکایتله نیر، او، ائله بیر نوح آختاریر کی
خلقى دوچار اولدوغى طوفانین گردا بپندان قورتاسین.
قیمیلدیر - سرعتله توره ییب آرتیر.
خاتم، سلیمان - سلیمان پیغمبرین اوزوگو و دیولری بنده وورماسینا
اشاره دیر.

سیخینتی - سیغینماق، پناه آپارماق.
ثعبان - ایلان.

آلنمین یازیسی (صفحه ۱۴۶)

شهریارین عیالی عزیزه خانم وفات ائتدیکن سونرا قیزلاری دا
اره گئدیپ کوچور لر. قوجالیق و تنهالیق شاعری بـرک سیخیر. بوشعر
یالقیز قالدیغی گونلرین وصف حالسی دیر. فارسجا تضمین ائتدیگی بیتلر
« آتشگده » تذکره سینین مشهور مؤلفی لطفعلی بیگ آذرین (۱۱۳۴-
۱۱۹۵ هـ.ق.) دیوانیندان دیر.
قاخمیر - قالخمیر.

قبرستاندیر - قبرستاندیر.

بئلم - ائله بیلیرم.

یار قاصدی

(صفحه ۱۴۹)

بوقطعه ده شاعرالی اتکیندن اوزولموش سهوگیلسیندن خبرگتیرن
ائلچی به خطاباً ئوز سهوینجی، درد - کدر واضطرابلارینی ترنم ائدیر.
آغلاری - آغلاییب.
عمره سورهن - عومور بوی.

گوزوم آیدین

(صفحه ۱۵۰)

شهریار ایکی شعرینده قافقازا خیالاً سفر ائتدیگینی تصویر ائتمیشدیر.
بو شعرینده اوزون ایللر بوی باغلی قالمیش قاپیلاری آچدیغنی، اوزاق
دوشموش دوغما ائللرایله گوروشدیگینی تأثیرلی مصراعلاردا ترنم ائدیر.

جان رستم! (صحیفه ۱۵۴)

پروفیسور رستم علی یفہ شہریارین حصر ائندیگی «دوگونمه - سوینمه» شعری کتابین اولینده دیر. رستم علی یف بیر پارا حادثه لر اوجوندان تهمته راست گلیر وعضوی اولدوغی حزبدن اخراج ائدیلمیر. بو خبری ائشیدن شهریار ئوز دوستونون غمینہ شریک اولور و بیر نوع تسکین لیک وئریر.

قونوش - دانیشماق، قونوشماق.

نبی - قاچاق نبی (۱۸۵۴-۱۸۹۶) یوخسول کندیلیری باشینا بیغیب آروادی هاجرله بیرلیکده اوزون مدت ظالم فتودالارا قارشی مبارزه آپاران قوچاق. حقیقته ماهنی، داستان و رومان یازیلیمیشدیر.

قره باسدی حکایه سی (صحیفه ۱۵۴)

شاعرین کابوسا توتولدوغونو، واهمه یه دوچار اولدوغونو گوستریر.

جینقیر یغیم چیخمادی - سسیم چیخمادی.

سیرینخ چکدی لر - سون نفسه دک عذاب وئردیلر.

سیر تیغیدیم - جانی برک ایدیم، اوزدن گئتمه یین ایدیم.

جیزینخ - تورپاغین اوزرینده بیرشیین دوره سینه چکیلمیش خط و

آشیقلا اوینانیلان بیر اویون آدی.

افسان ساز انقلابی‌میز
(صحیفه ۱۵۵)

اسلامی انقلابدان سونرا شهریار فارس و تورک دیلرینده خلقین
فداکارلیغینا بیر سیرا شعرلر حصر ائتمیشدیر. بوشعرده جوانلار طرفیندن
آمریکا سفارتخاناسینین آلینماسینا اشاره اولونور و انقلاب یولوندا شهید
اولانلاردان تجلیل ائدیلمیر.

مجنون
(صحیفه ۱۵۹)

بوشعریں بیرینجی بیتمی دیلر ازبیری ایدی. شهریار ایکی بیت
علاوه ائتمکله اونی استقبال ائتمیش و تماملامیشدیر.

چاپالیر اورهك سينه‌مده
(صحیفه ۱۶۰)

شاعر قوجالیقدان، اوره گینین ضعیفه مه سنیدن شکایتله نیر.
سینه نفه دن دوشو بدی - سینه تنگ اولو بدی.

اویون اولدیق (صفحه ۱۶۲)

ایت ایله قوردون ال بیر اولماسی گوزتچی ایله اوغرونون بیر لشمه سی
وخیانتینه اشاره دیر. بونون دامعناسی درین دیر. بئله اولدیقدامال صاحبی
آرادا اویون اولور.
بویون اولدیق - وعده وئریب بورجلی قالدیق.

رطب وئردیک تزه ک آلدیق (صفحه ۱۶۳)

بوندان اول « شاطیر اوغلان » شعرینده شهریار چورک بیشیر نلرین
امگینی یو کسک قیمتندیرمیش و آرزوسونو بیلدیر میشدیر. دوغرونداندا
چورک انسانین گونده لیک حیاتینی تأمین ائدن مثل سینر نعمتدیر. اگر چورک
قایداسیندا بیشیر یلمه سه، نعمت کورلانا و اونون اوزرینده چکیلن زحمت
هدره گئدر. بو شعرینده شهریار خمیرین طاغاردا چیندیر قییش اولماسیندان،
شاطیرین ناشی، آغزی هرزه و کوبودلوغوندان شکایتله نیر.

معلول یازیق نیله سین؟ (صفحه ۱۶۴)

بو شعرده تحمیلی جنگین فاجعه لریندن، خلقین فدا کارلیغی و
چتینلیکلر قارشی سیندا دوزوملی اولماسیندان، تفرقه یه سون قویوب ال بیر

چالیشماسیندان بحث اولونور.

هپروت - قاریشیق یوخی.

ارتش - قشون.

شاه اسماعیل - (۸۹۱ - ۹۳۰ ه. ق) صفوی سلاله سنین مؤسسسی،

شاعر.

قیزیلباش - صفوی لر دورونده دو گوشچیلاره وئرلیمیش آد.

مقصودیه - تبریزده کوچه آدی، شهریارین ائوی بو کوچه ده دیر.

اوتایدان گلنه

(صحیفه ۱۶۷)

اسلامی انقلابدان سونرا وقتیلله وطنینی ترک ائتمگه مجبور اولانلارین دوغما دیارا قایتیمالاری ایچون امکان یارانندی. اوتوزبش ایل غربت ولایتده یاشایان و باشینا مین بیر بلا گلن دکتر غلامحسین بیگدلی ئوز دو غمادیارینا قایدیب شهریارلا گوروشدی. دکتر بیگدلی شمالی آذربایجاندا اولدوغو وقت شهریارین اثر لرینین تدقیقی، ترجمه سی و نشری ساحه سینده دگرلی ایشلر گورموشدی. شهریارلا گوروشو حقیقنده ئوزی بئله یازیر:

« ... شمالی آذربایجانلیلارین استاد اولان حدودسیز ارادت، اخلاص، اشتیاقلارینی چاتدیردیم، سلاملارینی یئتیردیم. استاد اولانلاردان قدر دانلیق ائدیب، ئوزونون مشهور و دهرین معنالی (بیزلر کی لاپ قان بیر- دیل بیر قارداشیق) مصراعینی اوخویوب، آرازین اوتاییندا -

کیلارین دیدار و زیارتینه اولان حدودسیز اشتیاقیندان دانیشدی. بو او جو-
بو جاغسی گؤرونمه یین آیریلقدان و ئوز درین کدر و المینی بیلدیردی». «
شهریار دکتر بیگدلی نین دیداریندان خوشحال اولوب» اوتایدان
گلنه» شعرینی یازمیشدیر. بو شعرده وطنپرور انسانلاری ئوز دوغما یوردونا
حسرت قویان ظالم لر، گناهسیز انسانلاری زندانلاردا و سورگونلرده
چورودن سادیست لر اصل شیطان آدلانیر.

آلاله و عده سی (صحیفه ۱۶۹)

ایران اسلام انقلابی عرفه سینده و انقلابین غلبه سیندن سونرا
شهریار فارس و تورک دیل لرینده بیر سیرا شعر لر یازمیشدیر. بو شعرده شاعر
مظلوم لارین آهی نین آلولانیب ظلمون کو کینی یاندیرا جاغینی خبر
و ئیریر.

صابرین خوروزی (صفحه ۱۲۰)

شهریار بیر نئچه شعرینده میرزا علی اکبر صابرین (۱۸۶۲ - ۱۹۱۱)
آدینی حرمتله یاد ائدیر. بو شعر شیروان داهی سنین « ائیله بیلیردیم کی
دخی صبح اولوب» مصراعی ایله باشلانان ساتیریک قطعه سینده نظیره دیر.

«من ده (هو پوپ) تك بير آغيز بانلاديم» دئديكده صابره اشاره اولونور، چونكى مطبوعاتدا چوخ وقت صابر « هوپ هوپ» مستعار امضاسيندان استفاده اتميشدير. اونون اثرلريني توپلايب نشر ائدهن شاعر دوستي عباس صحت ديوانينا «هوپ هوپ نامه» آدى وئر ميشدير.

انس و جن (صفحة ۱۲۴)

بو شعر اصلينده «ئوز ديلميزين دعاسي» باشليغي داشيير. شهر يار بو اثرينده ئوز شيطاني صفتلريني دين پرده سي آلتيندا گيزلتميش فيريلدا- قچيلاري، ئوز گه دن نجات اومان ساده ل- و حلري كسگين تنقيد آتشيته توتموشدور.

ارسين - تنديردن شي چيخارماق ايچون باشي قيرماقلي اوزون شيش .

گودوش - پالچيقدان دوزه لميش سخسي قاب - چولمك.
بابك - خرمي دينيني يايان، عربلره قارشى ايگيرمي ايلدن چوخ مقاومت گوستريب ووروشان حرکات باشچيسي.

افشين - تر كستان شاهزاده لر يندن اولوب عرب قشونلاري باشيندا بابكين اوستونه يوروش ائدن و اونو حيله ايله اسير توتان سر كرده. افشين- ين ئوزى ده آرسونرا بابكله ال بير اولماقدا تقصير لندير يليب تولدورو- لموشدور.

ويس ورامين - فخرالدين گر گاني نين پهلو ي ديليندن ترجمه ائديگي منظومه.

آلاله بویاغی (صفحه ۱۷۴)

الیازماسیندا عنوانین قاباغیندا معترضه ده (صبغة اله) یازیلیمیشدیر که
عنوانین عربجه سی دیر. طاغوتی میر غضبیر افشائیدیلیر، ظاهر ساز سالسو-
سلار تنقید هدفینه چه وریلیر.

بدوآت (صفحه ۱۷۵)

آتین تعریفینده دیر. یدینجی مصرع اولجه «داغ داشلار دیر ناخ-
آلتیندا اونون» شکلینده یازیلیمیش دیر. سونونجی مصرعدا بیر هجا چاتما-
دیغنا گوره «شان» سوزونو علاوه ائتدیک.

قافقازلی قارداشلار لاکوروش (صفحه ۱۷۶)

شهریارین بیر آرزو سودا قافقازا سفر ائتمک ایدی کی طاغوت
دورینده باش توتمادی. استاد حقیقتده اولماسادا، خیالا قافقازا سفر ائدیر ،
بونیسگیلی شعری یازیر، گله جک نسللر ایچون اونو یادگار قویور.
راحییم وسلیمان رستم شهریار لامکتوبلاشان شاعر لر در ، اونلارین منظوم
مکتوبلاری کتابین علاوه لر بولمه سینده دیر.

نتیجہ کنچدی عمر ون؟
(صفحہ ۱۷۹)

عمری بویو محرومیتلر، عذابلار، ائل دردی چکن شاعر ٹوز حیات
دفترینی وراقلایرر و قیسا جا اولاراق طالعیندن خبر وئریر.

عزیزه
(صفحہ ۱۸۰)

۱۳۵۵- نجی ایلده شهریار ٹوز عیالی عزیزه خانیملا تهرانا گئدیر.
اورادا دکتر جواد هیئتین اهتمامی ایله بیر آپارتماندا قالیرلار. عزیزه
خانیم آز کچمه دن سکتہ ائدیر و دنیا یا گوز یومماقلا اوچ بالاسینی و
شهریاری آغلار قویور.

شهریارین تهراندان ایکی آجی خاطرہ سی واریسدی . هر وقت
بو ایکی خاطرہ نی یاداسالاندا کدر لئردی. برینجی، ٹوز ایلک محبتینی
بورادا ایتیرمه سی، ایکینجی سی، عزیزه نین ناگہانی ٹولومی.
عزیزه حقینده بوندان علاوه، شهریار ایکی شعر ده یازمیشدیر کی
یئرینده چاپ ائدیلمیشدیر.

عزیزه جان
(صفحہ ۱۸۳)

بو شعر ده ده شهریار ٹوز مرحوم عیالینی حسرتله یاد ائدیر.

هلال محرم
(صفحه ۱۸۵)

شهریار دینه پابند، اصول و فروعینی رعایت ائدن مسلمان ایدی. یارادیجیلیغیندا، آزدا اولسا، نوحه لره ده راست گلیریک که، ادبی دگر باخیمیندان ماراقلی دیر. بو، و «تضمین یک بیت دلریش» همین نوحه لردن دیر.

خان ننه
(صفحه ۱۹۰)

بو شعرین الیازماسیندا شهریار عنوانین مقابلینده معترضه ده یاز- میشدی: «خان ننه خانم ننه نین مخفی دیر». توز بویوک ننه سینه حدسیز محبت بسله یین شاعر اونو یاد ائدیر، عینی حالدا توز اوشاقلیق دوریندن و باشینا گلن حادثه لردن صمیمیتله دانیشیر. بو شعرین ده شهریارین ترجمه حالی ایچون معین اهمیتی وار.

سازلی شاعریمیز خازن - یین روحنه تقدیم
(صفحه ۱۹۶)

بوندان اولکی نشرلرده بو شعر «سازلی شاعریمیز صافی روحونا تقدیم» عنوانله گتمیشدیر. بیز هر یئرده اولدوغو کیمی، بورادادا الیاز- ماسینی اساس گوتوردوک. بو شعرده موغام موسیقی سنین مختلف شعبه لری

و گوشه‌لارینین آدی چکیلمیشدیر. معلوم اولدوغو کیمی، شهریار جو انلیغیندا موسیقی ایله ماراقلانمیش، سه‌تاری اوستالیه‌چالار و ابوالحسن خان اقبال آذر، صبا، عذاری، کریم آقاصافی کیمی هنرمندلر له دوستلوغی بوساحه ده سررشته صاحبی اولدوغونو گوستریر.

فخریه ئولومی (صحیفه ۱۹۷)

سعید آقا فخریه آذربایجانین صنعتکار و طنز دئیهن هنرمندلریندن ایدی، تهراندا ساکن اولموشدی، هر ایل یای موسمینده تبریزه گلیب- هامیدان اول استادین گوروشونه گئدر و نئچه‌گون اونون ائوینده قوناق قالاردی. ۱۳۴۸ - نجی ایلین یایی گلیب چاتمیشدی، استاد شهریار خانواده سیله سعیدین یولونو گوزله بیردی. فقط سعید گلیب چیخمادی. دئمه‌ئوز اوغلو ایله بیرلیکده تهراندا تبریزه گلیر کن یولدا ماشینی دیگر ماشینلا تصادف ائدیروئولور.

دیلدیگینه گوره، بوگونلرده شهریارین طبعی سوسموش، بیر نوع یارادیجیلیق سکوتی دوری کئچیریر و دیردی: منیم شعر الهامیمی مندن آلیبار، داها شعر پریمی حضوروما گلیمیر. استادین عیالی (عزیزه خانیم) کوچده فخریه نین تصادف ائدیب ئولمه‌سینی ائشیدیر و گلیب شهریار اخبروئریر. شهریار پریشان اولور، دوستونون وفاتیندا قان آغلایر، یالواریب آلاهدان ایسته بیر کی شعر الهامین اونا قایتارسین تادوستلوق وظیفه‌سینی ماتم شعری یازماقلا یئرینه یتیرسین.

شهریارین دعاسی مستجاب اولور، شعر نیشان یاغیشی کیمی
طبعیندن یاغماغا باشلاییر، استاد دئییردی: مداد - کاغازی حاضر لاینجا
نچه بیت شعر گلیب ذهنیمدن کئچدی و خاطریمدن چیخدی.

بیاد محزون

(صفحه ۱۹۹)

شهریارین الیازماسیندا معترضه ده بئله بیرقیدی وار: (بیاد دوست
دیرینم محمدعلی محزون رحمة اله علیه).

محمدعلی محزون معاصر آذربایجان ادبیاتیندا گور کملی یئر توتان
غزل شاعری ایدی. اونون اثری لری هله ۱۳۲۴- نجی ایلدن مطبوعات
صفحه لرینده و آیریجا کتاب شکلینده چاپ ائدیلیب اوخوجولارین
رغبتنی و محبتنی قازانمیشدیر. اودا طاغوت طرفیندن زجر چکن شاعر
لردن ایدی.

دان اولدوزودا باتدی

(صفحه ۲۰۰)

بو شعری شهریار ثوز عمقیز یسی ننه قیزین وفاتینا حصر ائتمیشدیر.
ننه قیزین گوزه للیگینی شهریار بیرینجی حیدر بابا دا وصف ائتمیش و
ایکینجی حیدر بابادا اونون «کوره کن، گلین» صاحبی اولدوغوندان
صحبت آچمیشدیر.

آقا میر صادقین خیراتی
(صفحه ۲۰۱)

آقامیر صادق شهریارین یاخین قوهوملاریندان ایدی. اونون وفاتین
ایلدونومی مناسبتیله وئرین خیر ادا ائتمیش وبوشعری یازمیشدیر.

عمو اوغلووم میر ابو الفضله
(صفحه ۲۰۵)

طنز طرزینده ۱۳۵۳- ده یازیلیمیش بوشعرده عمو اوغلو سنین حیات
شرایطی ومعیشتیندن ظرافتله سوز آچیر، ضمناً «مخلصم من ده بونون ساده
قوبول- منقلینه» دئمکله دوستلیقلارینین هانسی رشته ایله باغلی اولدوغونا
اشاره ائدیر.

قارداشیمین مزاری
(صفحه ۲۰۷)

بوشعری الیازماسیندا شهریارین بئله بیر قیدی وار: «دوشیزه شهین
پذیره نون دیلیجه». گورونور، شهریار، یارالانیب اولموش قارداشینی
باسدیرمیش بیر قیزین خواهشیه بوشعری یازمیشدیر.

قارداشیم سلیمان رستمه اتحاف
(صفحه ۲۰۸)

بوشعرین یازیلماسینی شهریاربئله ایضاح ائدیر: «انقلابین اوللری ایدی، خلق آمانسین جاسینا قیریلیردی، امام خمینی ده هله گلیب چیخما- میشدی کی سلیمان رستمین بیر منظوم مکتوب گلدی، او منه یازمیشدی، «شهریار! بس سن هاراداسان؟ نییه سسین گلیر؟ نییه بیر سؤزدئمیرسن؟» بوسؤز منه تأثیر ائله ییب بوشعری کی «آرپاچایی آشدی، داشدی، سئل ساراننی گؤتدی قاشدی» آهنگینده دی یازدیم و سلیمان رستمه گوندردیم».

سلیمان رستمه
(صفحه ۲۱۰)

بوشعردده سلیمان رستمین ایکینجی شعرینه جوابدیر. شهریار بیرسیرا اینجه مطلبله اشاره ائدیر، حقلی اولاراق میدان قیزیشدیرانلارا دئییر کی: «نئجه دئییم وورچاتلا سین...» آخی، ووران قارداش، ئولن قارداش!

قاچاق نبی
(صفحه ۲۱۳)

استاد شهریار بوامیدله وطنه گلدی کی دوستلاری ایله بیرلیکده
باشاسین وقالان ماجرالی عمرینی اوز دوغما دیاریندا باشا وورسون. لاکن
فلک نامساعد اولدی، دوستلارین بعضی سی و فاسیز چیخدی، شاعرین
ظریف و کؤیرهک روحی سیخیلدی.

شهریار چوخ مکافاتله بیر کیچیک حیط آلدی کی خسیسین اوره گی
کیمی دار ایدی. بونوله بئله بو ائوی ئوزونه بیر پناهگاه بیلیم، خوش ایدی،
فقط فلکین جور و ستمی باشا گلمه میشدی، همسایاسی ئوز عمارتین
اوجالتدی، ائله گوئییه قالدیردی کی شهریارین ائوینه بیر ذره ده گون ایشیغی
دوشموردی.

ایندی استاد شهریار ئوزون بیر قلعه ایچینده زندانی بیلیردی،
حتی فارسجا بیر غزلینده بونا بئله اشاره ائدیر:

متاب از روزن ای ماه شب افروزم، چه اصراری

که شمع کشته ام بینی و زندان غم افزارا

همین قوشمادا شاعر قاچاق نبی نی واسطه کیمی گؤتوروب،

اونون قازاماتا دوشمه سیله ئوز ائوینده زندانی اولماسینی مقایسه ائدیر.

اصلی- کرم شعرینه پیر حاشیه
(صفحة ۲۱۶)

شهریار آذربایجان خلقنین زنگین شفاهی ادبیاتیندان مهارتله
فایدالانمیش، ابدی یاشاماق حقوقی قازانان بایاتی، ووشما، گرایلی، ناغیل
و داستانلاریندان ئوز اثرلرینده استفاده ائتمکله اونلاری خلق روحيله
پیوند وئرمیشدیر. بو قوشمادادا، شاعرین ئوزونون قیدائتدیگی کیمی
«اصلی و کرم» داستانیندان استقبال ائتمکله شعرینه خصوصی بیر آخیجیلیق
و دوغمالیق بخش ائتمیشدیر. شعر مزاح روحوندا یازیلیمیشدیر.

یالان دنیا
(صفحة ۲۱۸)

شهریار ئوز یارادیجیلیغیندا آذربایجان خلقنین زنگین شفاهی
ادبیاتیندان باجاریقلا بهره لئمیش، هم ده گرایلی، قوشما و بایاتی نین
گوزهل نمونه لرینی یساراتمیشدیر. بو اثرینده آذربایجانین استاد
عاشیق لاریندان اولان تیکمه داشلی خسته قاسمین (۱۰ - نجی عصر هجری)
مشهور گرایلی سینی استقبال ائتمیشدیر.

قارون - افسانه یه گوره قیرخ خزینه سیله یئره باتمیشدیر.

تیمور - امیر تیمور کورکان (۷۳۶-۸۰۷ ه.ق).

چنگیز - چنگیزخان - تموچین (۱۱۵۵-۱۲۲۷ ه.ق).

دریا اٹلہ دیم
(صفحہ ۲۲۹)

آنادیلینده یازدیغی اثرلری ایله ادبیاتیمیزا اونودولماز خدمتلا ائدن
وادبی خزینه میزه گوزهل اینجی لر بخش ائدن شهریار گلہ جک نسللره
بویوک امید بسله ییر. بئله بیر حقیقته اینانماق ایسته بیر کی ٹوز قدرتلی
قلملری ایله متعهد شاعر ویازیچیلار بودریانی اوقیانوساچه ویره جکلر.
سها اولدوزی - دب اکبرین اورتا اولدوزی یانیندا خیردا اولدوز.
عقد ثریا - بیریرده گورونن آلتی اولدوزون آدی - خوشه پروین.
شاهچراغ - شیرازین یاخینلیغیندا زیارتگاه.
منجلاپ - باتاقلیق.
روشن ضمیر - دکتر مهدی روشن ضمیر، ادیب، معارف خادمی.
حنظل - زهرلی میوه سی اولان هرزه بیتگی.
شهد مصفا - مومدان تمیزلنمیش بال.

(تور كيه يه خيالى سفر)

كلميشم نازلى هلال اولكه سينه
(فكرتين) اينجه خيال اولكه سينه
(عاكفين) مارشى ياشاردىب گوزىمى
باخىرام (يحيى كمال) اولكه سينه

***

اوت اسلام اوجاقى تور كىادير
بىر مصلاسى اياصوفيا دير
بوردا (رومى) كىمى عارفلر وار
صوفيلر عابدهسى قونىادير

***

گورونور، پرده سين آچويقدا خيال
باشدا (فكرت) له دوروب (يحيى كمال)
صون ادبيلر صنفيدير، باخ، نه جمال
(شهريار) دان نه آغير استقبال

***

بیر هلال پارلیاراق اولدی گونش
بیر ساچاقلی گونش، احلام آدلی
قول۔ قاناد آچری گنیش بیر ملکه
(امپراطوری اسلام) آدلی

***

قاوزانیر، حیف، قارا بیر طوفان
او گونش چولقالانیر۔ آخ، نه ملال
نه گونش، سانکی محاق ائتوی قمر
صون چیخارکن، ینه بیر اینجه هلال

***

دنیزی قالدیریب آلیمش بئلینه
سانکی سیمرخ خیالیم اوجالیر
لاکن اولدوقدا داها مست جمال
تیره بیر حملینی اگدیگده جالیر

***

باخیشیم قول۔ قاناد آچدیقدا اوچور
گوز دئیر قوی هله باخدیقجا باخیم
بو افقلرده سئوینجک قاریشیب
شفقین آرخینا آخدیقجا آخیم

***

دیرم (عاکف) ایله گاه جو ماییم

افقون جلوۀ ماو یتینه
گاه (کمال) دان قول آلیب یو کسه له لیم
باخایم (فکرت) ین علو یتینه

***

طومار آچویقجا خیال فیلم لری
جانلانیر بوردا آغیر بیر تاریخ
توزلی، قانلی، بوغوق طوفانلار
سانکی گوزلر دومان ایچره مریخ

***

هر یثرین توپراغی بیر شی بسلر
بورادا دوغریسی غیرت کانی دیر
بوردا داشدن چوخ ایگیتلر سوموگی
چشمه دن بوللی شهید لرقانی دیر

***

گورورم (فاتحی) ائتمکده هجوم
اوخونوب فاتحه دولت روم
شانلی داغلار، اوجالیقلا رگورورم
ینه بیر چوخ دره لر، چوخ اوچوروم

***

گورورم بیر ابدی عزت و شان
گله جک فخری اولان بیر کئچمه جک
یوخ، بوملت، بو حقیقت اولمز

چاتاجاق خضرینه، جامین ایچه جك

***

ینه اسلام علمین قالدیراجاق
امپراطوری اولان عثمانلی
ایکی هیکل یا پاجاق، ال وئرهرک
بیری تورک اوغلی، بیری ایرانلی

***

بورا ژن تورکیه نین پایتختی
آتاتورک انتخابی آنکارا دیر
سابق اسلامبول ایدی، چوخدا گوزل
اما سرحد بورا نسبت آرادیر

***

دوزولوب سانکی بو بالقونلاردا
ینه شاهلار تاجی، بیگلر فسی دیر
قولاق آسان بو افقلرده هنوز
پاشالار نعره سی، عسکر سسی دیر

***

او گوزلر گوزلی اسلامبول
او دنیزلر قیزی، دریا گلینی
سانکی دریا چیچگی، نیلوفر
قول آچیب، ساحله آتمیش الینی

***

بورددا صون بىر مدنيت يارانيب
نه بنار ياپيلىب، اللروار!
نه جالات، نه صلابت علمى
آتاتوركلر كىمى هيكللر وار

***

شرق و غربى مدنيت قوشولوب
بىر اصيل نسلى بو توپراقدا دوغور
معرفتدن قول آليب عزت نفس
جهلى، فقرى دو غولان پئرده برغور

***

غربت احساس ائلهمم من بوردا
سانكى اوز دوغما ديارىمدى منيم
نرده واردى قاريندا شلاريميز
آنا يوردومدى، حصار يمدى منيم

***

من ده آذربالاسى، تورك اوغلى
قوناغام دوغما قاريندا شلارىما
دئميشم آيرى دوشن لشكرىمى
گئدهيم، وصل ائدهيم باشلارىما

***

دىلى، دىنى، قانى بىر قارداشيدىخ
سوزى بيزدنسه، نه آغلار تارىخ

ایشده محکوم ایدهرک باشچیلاری
قاراملتلی داغلار تاریخ

***

بیزده سیزتک دینه لاقید اولالی
گئتدی یرلر، بیزه گوگلر قالدی
شققه لندیک هره بیر تایدا دوشوب
بیر کسیک باش کیمی سویلر قالدی

***

گل سیخاق بیر کره قارداشلیق الین
لعن ائدهک ناخلف اسلافیمیزه
بوننی (نادر) ده او وقت دویموشدی
قوی محبت قالا اخلافیمیزه

***

بو سوینج ایچقویقا، بیر لمحہ
اونوداق قانلی، حزین لمحہلری
چیخاراق تاریخیمیزدن، چیخاراق
قان قارالدان او قارا صفحہلری

***

آتاتورک هیکلینه گوز تیکه رک
بیردن آلیشلا پیرام ژن تورکی
گوز اوئونده، نه تناسب، بیلمم
بیرده تصویر ائدیرم ژان دارکی

***

اوبالار شاعری یم، دردیمیزی
دویورام، چوخدا درین دویغودی بو
باش توتا، توتما یا، اؤز دویغوملا
اویورام، چوخدا شیرین اویغودی بو

***

گوروم، آی نازلی هلالیم، سانجاق
پارلا سین گئت - کئده بو سونمز اجاق
دئمیرم بیز قول ائدهک دنیانی
دنیا آنجاق بیزی انسان ساناجاق.

مندرجات

صفحہ

۵	شہر یارین آنا دیلیندہ شعر لری
۲۱	حیدر بابای شہریار
۳۱	حیدر بابایا سلام
۴۹	ایکینجی «حیدر بابایا سلام»
۶۱	تور کون دیلی
۶۳	بہجت آباد خاطرہ سی
۶۵	دوگونمہ - سو یونمہ
۶۹	سہندیم!
۸۳	اٹل بلبلی
۹۱	محمد راحیم حضرت تارینہ جواب
۹۹	شہر یارین جوابی
۱۰۱	سلیمان رستمہ
۱۰۲	سلیمان رستمہ
۱۰۴	حکیمہ جان
۱۰۵	کرج خاطرہ سی
۱۰۸	ایمان مشتریسی

صفحه

۱۱۰	ياتا بيلمه بيرم
۱۱۳	شاطر اوغلان
۱۱۶	زمان سسى
۱۱۷	گئتمه ترسا بالاسى
۱۱۹	ناز ايله ميسن
۱۲۱	آزادليق قوشى وارليق
۱۲۲	غم باسدی قلیانیمی
۱۲۴	پروانه و شمع
۱۲۵	صنعتی مملکت
۱۲۸	غمله آتیشیق و باریشیق
۱۳۰	بلالی باش
۱۳۲	ایمانیله گئندی
۱۳۴	شوخلوق
۱۳۵	جان آلیر ایندی
۱۳۷	آغیز یئمیشی
۱۳۸	دنیا نه یالان تا پما جادیر؟
۱۴۰	انجلا
۱۴۳	هارا قاچسین انسان؟
۱۴۶	آلنمین یازیسی
۱۴۹	یار قاصدی
۱۵۰	گوزوم آیدین
۱۵۲	جان رستم!
۱۵۴	قره باسدی حکایه سی
۱۵۵	انسان ساز انقلا بمیز
۱۵۹	مجنون

صفحه

۱۶۰	چا بالير اورك سينه مده
۱۶۲	اويون اولدوق
۱۶۳	رطب و تريب تزهك آلدیق
۱۶۴	معلول یازیق نیله سین
۱۶۷	اوتایدان گکنه
۱۶۹	آ للاه وعده سی
۱۷۰	صا برین خوروزی
۱۷۲	انس و جن
۱۷۴	آ للاه بویاغی
۱۷۵	بدوآت
۱۷۶	قافقازلی قارداشلار ایله گوروش
۱۷۹	نشجه کئچدی عمرون؟
۱۸۰	عزیزه
۱۸۳	عزیزه جان
۱۸۴	یا لقیز غریب
۱۸۵	هلال محرم
۱۸۸	تضمین
۱۹۰	خان ننه
۱۹۶	سازلی شاعریمیز «خازن» ین روحنه تقدیم
۱۹۷	فخریه ثولومی
۱۹۹	بیاد دوست دیرینم محمدعلی محزون
۲۰۰	دان اولدوزودا باتدی
۲۰۱	آقا میرصادقین خیراتی
۲۰۵	عمواو غلوم میرابوالفضله
۲۰۷	قارداشیمین مزاری

قوشمالار و باياتيلار

صفحه

۲۰۸	قارداشيم سلیمان رستمه اتحاف
۲۱۰	قارداشيم سلیمان رستمه
۲۱۳	قاچاق نبی
۲۱۶	اصلى - كرم شعرينه بېر حاشيه
۲۱۸	يالان دنيا
۲۲۱	گوزومون باشلاری
۲۲۴	باجيم اوغلی «بهروز» ين باياتيلاری
۲۲۷	دکتر جاويد ده گئتدی
۲۲۸	اوشاقلار
۲۲۹	دریا ائله ديم

علاوه لار

۲۳۲	ب. ق. سهند. شهر يارا مکتوب
۲۴۲	محمد راحيم. شهر يارا آچيق مکتوب
۲۴۹	محمد راحيم. قارداشيم شهر يارا ايکينجی مکتوب
۲۵۳	سلیمان رستم. شاعر قارداشيم شهر يارا مکتوب
۲۵۵	سلیمان رستمين مکتوبی
۲۵۷	ا. حسرت. شهر يارا اتحاف
۲۵۹	حکيمه بلوری. شهر يارا
۲۶۱	ايضا حلاز

